

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

53. заседание

Вторникъ, 18 февруарий 1941 г.

(Открито въ 16 ч. 40 м.)

Председателствувалъ председателятъ Никола Логофетовъ. Секретари: Александър Загоровъ и Атанасъ Цвѣтковъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.

Съобщения:

Укази: 1. № 4, отъ 15 февруарий 1941 г., съ който се освобождава председателятъ на Министерския съветъ и министъръ на народното просвѣщение Б. Филовъ отъ управлението на Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти 1481

2. № 5, отъ 15 февруарий 1941 г., съ който се назначава Димитъръ Кушевъ за министъръ на земедѣлието и държавнитѣ имоти (Прочитане отъ м-ръ председателя Б. Филовъ) 1481

Отпуски 1481

Питания 1482

Предложения 1482

Законопроекти 1482

По дневния редъ:

Законопроекти: 1. За държавнитѣ имоти (Първо четене) 1482

Говорили: Дичо Тодоровъ 1487

И. Петровъ 1488

Б. Алексиевъ 1488

Н. Мушановъ 1490

2. За подобрене на меритѣ (Първо четене) 1491
Говорилъ: Б. Алексиевъ 1492

3. За високопланинскитѣ и горски пасища (Първо четене) 1492

4. За подобрене на земята и борба срещу глада за земя (Първо четене) 1494

Говорилъ: Д. Георгиевъ 1495

5. За задължителното обработване на земята и за подпомагане и поощрение на добритѣ земедѣлски стопани (Първо четене) 1496

Говорили: Е. Екимовъ 1497

Б. Алексиевъ 1497

Д. Илиевъ 1498

Д. Георгиевъ 1499

6. За използване на неизползуванитѣ (пустѣещи) земи (Първо четене) 1500

7. За възстановяване и поддържане производителнитѣ сили на работната земя (Първо четене) 1502

Говорили: П. Митевъ 1504

Б. Алексиевъ 1504

Дневенъ редъ за следващото заседание 1506

(Влизането на г-да министритѣ — между тѣхъ и го-виятъ министъръ на земедѣлието и държавнитѣ имоти г-нъ Димитъръ Кушевъ — се посрѣща отъ народнитѣ представители съ ржкоплѣскания)

Председателъ Никола Логофетовъ: (Звъни) Има нуж-ния брой народни представители. Отварямъ заседание .

(Отсъствуватъ народнитѣ представители: Александъръ Радоловъ, Борисъ Поповъ, Бѣлю Келешевъ, Георги Кен-деровъ, Дочо Христовъ, Жико Струнджевъ, Иванъ Пе-тровъ Недѣлковъ, Иванъ Керемидчиевъ, Илия Славковъ, Маринъ Грозевъ, д-ръ Никола Минковъ, Николай Султа-новъ, д-ръ Николай Николаевъ, Петъръ Марковъ и Таско Стоилковъ)

Има думата г-н. министъръ-председателятъ.

Министъръ-председателъ Богданъ Филовъ: Г-да народни представители! Имамъ честь да ви прочета следнитѣ два указа въ връзка съ промѣната, която стана въ кабинета: (Чете)

„УКАЗЪ

№ 4

НИЕ БОРИСЪ III

СЪ БОЖИЯ МИЛОСТЬ И НАРОДНАТА ВОЛЯ

ЦАРЬ НА БЪЛГАРИТѢ

По предложението на Нашия председателъ на Мини-стерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение, представено Намъ съ доклада му отъ 15 февруарий 1941 г., подъ № 489,

Постановихме и постановяваме:

I. Да освободимъ председателя на Министерския съветъ и министъръ на народното просвѣщение, г-нъ проф. Бог-данъ Филовъ, отъ управлението на Министерството на зе-

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия председателъ на Министерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение

Издаденъ въ София на 15 февруарий 1941 г.

УКАЗЪ

№ 5

НИЕ БОРИСЪ III

СЪ БОЖИЯ МИЛОСТЬ И НАРОДНАТА ВОЛЯ

ЦАРЬ НА БЪЛГАРИТѢ

По предложението на Нашия председателъ на Мини-стерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение, представено Намъ съ доклада му отъ 15 февруарий 1941 г., подъ № 490,

Постановихме и постановяваме:

I. Да назначимъ г-нъ Димитъръ Кушевъ за министъръ на земедѣлието и държавнитѣ имоти.

II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия председателъ на Министерския съветъ, министъръ на народното просвѣщение.

Издаденъ въ София на 15 февруарий 1941 г.“

(Ржкоплѣскания)

Председателъ Никола Логофетовъ: Продължаваме.

Съобщения.

Разрешенъ е отпущъ на следнитѣ г-да народни пред-ставители:

Дочо Христовъ — 1 день;

Бѣлю Алексиевъ — 1 день;

Таско Стоилковъ — 3 дни;

Жико Струнджевъ — 4 дни, и

Бѣлю Келешевъ — 4 дни.

Постъпили са следните питання:

Отъ народния представител г-нъ Атанасъ Кждревъ до г-на министра на железниците работи и народното здраве — за това, че не му е разрешено отъ администрацията да направи публично събрание;

Отъ народния представител г-нъ Аврамъ Гачевъ до г-на министра на железниците работи и народното здраве, за това, че не му е разрешено отъ административните власти да направи публично събрание;

Отъ народния представител г-нъ Димитъръ Захариевъ до г-на министра на финансите — предложение и телеграфитъ — относно железнопътната катастрофа, станала на 10 февруарий 1941 г.

И третъ питання ще се изпратятъ на г-да министритъ.

Постъпили са следните предложения и законопроекти:

Отъ Министерството на финансите — предложение за одобрение проекторешението за продължаване срока по временно вносна декларация № 824/955, отъ 1 май 1940 г. на Пловдивската митница.

Отъ същото министерство — предложение за одобрение проекторешението за разрешаване износа на 160 кубически метра дървенъ чамовъ материалъ, както и за продължаване срока по временно вносна декларация № 323/1683, отъ 23 юний 1939 г., на Пловдивската митница.

Отъ същото министерство — предложение за одобрение проекторешението за разрешаване износа на някои стоки.

Отъ същото министерство — предложение за одобрение проекторешението за одобряване XXII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 10 февруарий 1941 г., протоколъ № 21, относно освобождаването отъ акцизъ на тиретата, добивани отъ изкуствени жасовлакнести предивни материали и отъ такива въ смѣсъ съ естествена вълна.

Отъ същото министерство — предложение за одобрение проекторешението за разрешаване износа на около 80 тона стара медъ, отпадъци, медни стружки и около 3.000 тона стари желѣза желѣзни траверси и стружки и пр.

Отъ същото министерство — законопроектъ за сключване на заемъ отъ Министерството на войната и Министерството на земедѣлието и държавните имоти при Българската земедѣлска и кооперативна банка, въ размѣръ на 84.250.000 л.

Отъ същото министерство — законопроектъ за извършенъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството за 1941 бюджетна година, въ размѣръ на 90.000.000 л.

Отъ Министерството на войната — законопроектъ за държавно желѣзнопътнo училище.

Отъ същото министерство — законопроектъ за държавното телеграфопощенско училище.

Отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда — законопроектъ за измѣнение на наредбата-законъ за търговията съ конопено и ленено влакно и за закрила на мѣстното производство на конопа и лена.

Отъ същото министерство — законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за стоковитъ борси.

Отъ Министерството на общественитъ сгради, пътищата и благоустройството — законопроектъ за отпускане отъ Главната дирекция на строежитъ на електрическата централа „Въча“ безлихвенъ заемъ въ размѣръ на 5.300.000 л. за постройка на далекопровода „Чурекъ—Сопотъ“.

Отъ Министерството на железниците, пошитъ и телеграфитъ — предложение за одобрение XXIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му на 8 февруарий 1941 г., протоколъ № 18.

Всичкитъ ще намѣрите въ вашитъ кутии, г-да народни представители.

Г-да народни представители! Първата и втората точки отъ дневния редъ — второ четене на законопроектитъ: 1. За постройка сграда за службитъ на Министерството на търговията, промишлеността и труда и 2. За института за обществено осигуряване — не можемъ да разгледаме днесъ, защото не са минали презъ съответнитъ комисии, затова минаваме къмъ точка трета отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за държавните имоти.

Когато приематъ да се прочетатъ само мотивитъ къмъ законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да прочете мотивитъ.

Докладчикъ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за държавните имоти.

Г-да народни представители! Голѣмото значение на държавните имоти е подчертано и отъ основния ни законъ, конституцията, която посвещава на тяхъ глава XI съ членове 51 до 53 включително, а чл. 161, точка 8, ги поставя и въ надлежата на Министерството на земедѣлието и държавните имоти. Съ чл. 52 отъ конституцията се създава задължението тѣ да се стопанисватъ и използватъ по начинъ, установенъ въ специаленъ законъ.

Такъвъ специаленъ законъ се създаде съ закона за продаване, размѣняване и експлоатиране на държавните недвижими имоти, утвърденъ съ височайши указъ, отъ 30 ноември 1891 г., подъ № 136, обнародванъ въ „Държавен вестникъ“, брой 279, отъ 20 декември 1891 г. Този законъ има само петъ члена, които не обхващатъ и най-малката частъ отъ материята по държавните имоти. Той не зачеква дори въпроса — кои имоти съ държавни, като тази материя е останала да се урежда впоследствие (инцидентно) въ новечето отъ 20 общи особени закони.

Както законътъ за продаване, размѣняване и експлоатиране на държавните недвижими имоти, така и повечето последващи закони, уреждащи материята по държавните имоти, съ закони на Финансовото министерство и затова върховното управление и контролътъ на държавните имоти е билъ въ ръцетъ на Министерството на финансите. И самата служба по държавните имоти е била при Министерството на финансите до 1911 г., когато се създава Министерството на земедѣлието и държавните имоти и службата се придава къмъ него, безъ да се поправи законътъ за продаване, размѣняване и експлоатиране на държавните недвижими имоти. Презъ 1935 г. службата по държавните имоти отново се отнема отъ Министерството на земедѣлието и държавните имоти и се придава къмъ Министерството на финансите, за да се върне пакъ къмъ Министерството на земедѣлието и държавните имоти презъ 1936 г. Това мѣстене на службата по държавните имоти отъ едно министерство въ друго и липсата на цѣлостенъ законъ за държавните имоти е злоупотребило тази служба до степенъ да не може да отговори досега изцяло на основнитъ ѝ служебни изисквания: 1) да приведе въ пълна известностъ всички държавни имоти и 2) да достави на държавното съкровище максималната сума приходи отъ експлоатацията на държавните имоти.

При съществуващия непълненъ инвентаръ на държавните имоти понастоящемъ се изчислява, че държавата притежава непокрити имоти: ниви, ливади, пасища и гори (безъ държавните гори подъ управлението на отдѣлението за горитъ) съ повърхностъ около 84.037 декара, на стойностъ 78.574.390 л., солници около 1.750 декара, на стойностъ 26.250.000 л.; блато около 91.379 декара, на стойностъ 45.689.500 л., и използвани земи за опитни полета, овощни разсадници, земедѣлски училища, скотовъдни стопанства и горски разсадници около 107.173 декара, на стойностъ 200.085.000 л., или всичко 284.340 декара, на стойностъ 350.598.000 л. Покрититъ имоти, стопанисвани отъ Министерството на земедѣлието и държавните имоти, възлизатъ на 3.589 броя, на стойностъ 118.573.799 л., а тѣзи, стопанисвани отъ други държавни учреждения, възлизатъ на 2.719 броя, на стойностъ 2.797.388.435 л., или всичко 6.308 броя, на стойностъ 2.915.962.234 л. Като се прибавятъ държавните гори и недвижимитъ покрити и непокрити имоти на българскитъ държавни желѣзници, както и другитъ имоти, които трѣбва още да се издирятъ и да се прибавятъ въ инвентарната книга на държавата, държавните имоти ще възлѣзатъ на стойностъ надъ 10 милиарда лева.

Привеждането въ пълна известностъ на тоя голѣмъ инвентаръ отъ държавни имоти и рационалното експлоатиране на тѣхъ държавни имоти съ огледъ нуждитъ и изискванията на днешното време, наложително налагатъ създаването на единъ цѣлостенъ законъ, уреждащъ цялата материя по управлението и стопанисването на държавните имоти. Съ това ще се отстранятъ множеството досегашни случаи на спекула съ държавните имоти, отдавани подъ наемъ за експлоатация отъ частни лица, а също ще могатъ да се увеличатъ фискалнитъ приходи отъ рационалната експлоатация на държавните имоти.

Специното разглеждане и гласуване на настоящия законопроектъ отъ Народното събрание действително отговаря на една голѣма и отдалвна назрѣла нужда.

Гр. София, февруарий 1941 г.

Министъръ на земедѣлието и държавните имоти:

Д. Кушевъ.

(Ето текстът на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪТ за държавните имоти.

Глава I.

За държавните имоти и придобиването имъ.

Чл. 1. Настоящият законъ има за целъ да опредѣли държавните имоти и да установи начините за придобиването, използването, управлението, замѣняването и покупко-продажбата имъ съ огледъ на държавните и народностни интереси.

Чл. 2. Държавни сѫ всички имоти, които се третиратъ като такива отъ общите и специални закони и междудържавни договори и конвенции, както и тѣзи, придобити отъ държавата по общите способности за придобиване.

Чл. 3. По силата на този законъ ставатъ държавни:

а) имотитѣ на лица, които незаконно напускатъ предѣлитѣ на царството и изгубятъ качеството си на български поданици, споредъ постановленията на специалния за това законъ;

б) имотитѣ на лица, които безъ съгласието и разрешението на българското правителство постѣпватъ на държавна и военна служба въ чужда държава и изгубятъ качеството си на български поданици, споредъ постановленията на специалния за това законъ;

в) имотитѣ на лица, които бѣдатъ лишени отъ българско поданство, споредъ постановленията на специалния за това законъ, и не могатъ да бѣдатъ възстановени въ последното;

г) имотитѣ на лица, които се изселватъ вънъ отъ предѣлитѣ на царството съ безплатни паспорти;

д) имотитѣ, които останатъ свободни следъ съдебна ликвидация по чл. 20, алинея втора, отъ закона за българското поданство;

е) имотитѣ на чужди поданици, които незаконно напускатъ предѣлитѣ на царството;

ж) имотитѣ на вѣрски и свѣтски учреждения и организации, на които законитѣ на царството признаватъ право да придобиватъ и владѣятъ имоти за известни цели, щомъ като тѣ не служатъ или престанатъ да служатъ за предназначена имъ целъ, доколкото това не е уредено другоу съ специаленъ законъ.

Забележка. Комисия въ составъ: представителъ на Министерството на земедѣлието и държавните имоти, представителъ на Министерството на външните работи и изповѣданията, при вѣрски имоти, или представителъ на Министерството на финанситѣ и представителъ на Министерството на вътрешните работи и народното здраве, при свѣтски имоти, и представителъ на мѣстната общинска властъ, назначенъ отъ министра на земедѣлието и държавните имоти, се произнася съ решение, дали имотитѣ сѫ престанали да служатъ за предназначена имъ целъ.

Решението на комисията влиза въ сила, следъ като за вѣрските имоти се одобри отъ министра на външните работи и изповѣданията, а за свѣтските имоти — отъ министра на земедѣлието и държавните имоти.

з) пресушенитѣ отъ когото и да било, и по какъвто и да било начинъ и случай части отъ водното пространство покрай естественитѣ легла на морските и рѣчни води и покрай брѣговетѣ на държавните блатъ и езера;

и) имотитѣ на публичноправнитѣ тѣла и учреждения, щомъ като тѣзи тѣла и учреждения престанатъ да съществуватъ, ако специалнитѣ за тѣхъ закони не постановяватъ другоу;

к) имотитѣ въ присѣдинени къмъ царството земи, които имоти преди деня на присѣдиняването сѫ били обществена или частна собственостъ на чужда държава, на публичноправни тѣла и вѣрски и свѣтски учреждения и организации;

л) имотитѣ въ присѣдинени къмъ царството земи, които имоти сѫ били подарени отъ чуждъ държавенъ глава или правителство на лица отъ тѣзи земи за заслуги къмъ тѣхъ.

Чл. 4. Имотитѣ на чужди поданици, които следъ смъртта си не сѫ оставили въ страната наследници въ родство до десета степенъ включително, ставатъ държавни.

Имотитѣ на чужди поданици, държавитѣ на които сѫ уредили съ България въпроса за наследственитѣ имоти съ специални конвенции и договори, се ликвидиратъ съгласно тѣзи конвенции и договори.

Чл. 5. Имотитѣ на български и чужди поданици, които следъ смъртта си сѫ оставили наследници въ родство до десета степенъ включително и такива по завещание, но тѣ сѫ продължение на 3 месеца отъ датата на смъртта не сѫ

се явили да получатъ наследството или сѫ се отрекли отъ него, се взематъ отъ държавата по опись. Въ такъвъ случай имотитѣ се използватъ отъ държавата по реда на този законъ и полученитѣ отъ тѣхъ доходи се внасятъ на приходъ въ държавното сѣкровище, а движимитѣ вещи се продаватъ отъ държавата и стойността имъ заедно съ тази на останалитѣ ценности и паричнитѣ суми се внасятъ на текуща безлихвена смѣтка въ Българската земеделска и кооперативна банка на името на околийския агрономъ, въ околията на който е открито наследството.

Общинскитѣ кметове сѫ длъжни най-късно до петнадесето число следъ изтичане на тримесечния срокъ да изпратятъ сведения на околийскитѣ агрономи за лицата, които сѫ умрѣли презъ предшествуващия месецъ и наследството имъ е останало незаето.

Чл. 6. Когато правоимащи установятъ по съдебенъ редъ наследствени права върху имоти, завзети отъ държавата по членове 4 и 5 отъ този законъ, непроданитѣ недвижими имоти имъ се предаватъ въ състоянието, въ което се намиратъ, а стойността на отчужденитѣ заедно съ тази на продаденитѣ движими вещи, на ценноститѣ и паричнитѣ суми се предаватъ отъ държавата, следъ като се изплатятъ съответнитѣ данъци и другитѣ държавни и общински вземания. Когато правоимащитѣ не потърсятъ правата си въ продължение на двадесетъ години отъ смъртта на наследодателя, имотитѣ ставатъ държавни.

Държавата не дължи обезщетение за използването на имотитѣ, но наследникитѣ сѫ длъжни да заплатятъ на държавата стойността на извършенитѣ подобрения, ако тѣ съществуватъ по време на предаването на имота.

Чл. 7. Чужди поданици, независимо отъ това къде живѣятъ, не могатъ да придобиватъ по какъвто и да е начинъ, нито да владѣятъ лично или чрезъ пълномощници недвижими покрити и непокрити имоти въ населени мѣста, които споредъ преброяването на населението въ царството, извършено на 31 декемврий 1934 г., сѫ имали население по-малко отъ 20.000 жители.

Актоветѣ за придобиването на такива имоти, както и пълномощнитѣ за управлението имъ, сѫ нищожни по право и не произвеждатъ никакво правно действие.

Чужди поданици, които сѫ придобили право на собственостъ върху недвижими имоти преди влизане на този законъ въ сила, сѫ длъжни въ продължение на една година отъ влизането на закона въ сила да ликвидиратъ съ имотитѣ си. Въ противенъ случай, следъ изтичане на едногодишния срокъ имотитѣ ставатъ държавни и се завзематъ по административенъ редъ, възъ основа на заповѣдь, издадена отъ министра на земедѣлието и държавните имоти, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитѣ власти.

Чл. 8. Държавата отговаря за изискуемитѣ до деня на завземане на имотитѣ дългове на лица, имотитѣ на които сѫ станали държавни, само до размѣра на стойността на имотитѣ и то ако дълговетѣ се признаятъ за действителни отъ съдебната властъ.

Чл. 9. Производството на солъ, чрезъ изпаряване на езерни и морски солени води, е право на държавата. Използването на такива води отъ частни и юридически лица за производството на солъ става само съ разрешението на министра на земедѣлието и държавните имоти.

Чл. 10. Заграбенитѣ, безразлично кога, държавни и безсопственствени недвижими имоти, върху които заграбителитѣ не сѫ се снабдили съ нотариални актове за собственостъ, възъ основа на постановленията на други закони до влизането на този законъ въ сила, се отнематъ отъ лицето, въ владение на което се намиратъ, възъ основа на заповѣдь, издадена отъ министра на земедѣлието и държавните имоти, или отъ упълномощеното отъ него лице, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитѣ власти.

Чл. 11. Когато единъ недвижимъ имотъ е въ съсобствено-ако сѣщиятъ е неподѣлимъ или дѣлбата му е неудобна по отъ съсобствеността е по-голяма отъ тази на частнитѣ лица, пѣлиятъ имотъ остава въ собственостъ на държавата, ако сѣщиятъ е неподѣлимъ или дѣлбата му е неудобна по преценката на министра на земедѣлието и държавните имоти.

Частта на останалитѣ съсобственици се заплаща отъ държавата по оценка, установена по правилата, които се отнасятъ до дѣлбата на наследствата.

Чл. 12. По естеството си държавнитѣ имоти сѫ движими и недвижими, а недвижимитѣ сѫ покрити и непокрити.

По начина на използването имъ държавнитѣ имоти сѫ обществени и частни.

Обществениитѣ недвижими имоти на държавата сѫ неотчуждаеми, частнитѣ имоти на държавата може да се отчуждаватъ.

Чл. 13. Постройките и укрепленията за народна отбрана, които по решение на Министерството на войн-та престанат да служат за предназначения имъ цель, и всички други обществени имоти, които по решение на съответното министерство престанат да служат за общо ползуване, отъ обществени ставатъ частни имоти на държавата.

Решенията се обнародватъ въ „Държавенъ вестникъ“.

Чл. 14. Движимитъ имоти на държавата сѣщо така може да бѣдатъ обществени, каквито сѣ, напримѣръ, ценности, вещи и предметитъ на разнитъ поддѣления на Народния музей и на нѣкои други научни институти, и частни. Общественитъ движими имоти въ държавата сѣ неотчуждаеми. Частнитъ движими имоти на държавата може да се отчуждаватъ.

Чл. 15. Държавата се снабдява съ нотариални актове за собственостъ за всичкитъ си недвижими имоти по писмена молба на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти или отъ упълномощеното отъ него длѣжностно лице. Молбитъ се придружаватъ отъ административенъ, ликвидационенъ или другъ актъ, протоколъ или други книжа за придобиването на имота, които сѣ достатѣчно основание за издаването на нотариаленъ актъ.

Държавата при снабдяване съ нотариални актове се освобождава отъ всѣкакви мита, такси, бери, гербовъ налогъ и други такива.

Забележка. Снабдяванетоъ съ нотариални актове за войсковитъ недвижими имоти става по реда на специалния за тѣхъ законъ.

Глава II.

Използуване на държавнитъ имоти.

Чл. 16. Държавнитъ недвижими имоти се използватъ споредъ постановленията на този законъ и тѣзи на специалнитъ закони за надлежитъ министерства, ако се намиратъ въ тѣхно разположение.

Чл. 17. Държавнитъ имоти се използватъ преди всичко за непосредственитъ нужди на държавнитъ учреждения и стопанства. По искане на съответнитъ министерства, Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти предава имотитъ на държавни учреждения по описъ, възъ основа решение на комисия, въ съставъ: представител на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, представител на съответното учреждение, на което се предава имотътъ, финансовъ представител, представител на държавната или общинска техническа властъ и общински кметъ. Комисията може да повика и представител на медицинската властъ, когато намѣри това за необходимо.

Решението на комисията се одобрява отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти или отъ упълномощеното отъ него длѣжностно лице.

Въ месеченъ срокъ отъ деня, въ който имотитъ престанатъ да се използватъ за цельта, за която сѣ били предназначени, учрежденията, съответно стопанствата, сѣ длѣжни да ги оставятъ въ разпореждане на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, като ги предаватъ по описъ на съответния околийски агрономъ.

Чл. 18. Безплатно използване на държавни или наети отъ държавата имоти отъ държавни служители, по силата на закона за държавнитъ служители или по силата на други специални закони, става само съ съгласието на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти.

Чл. 19. Държавнитъ имоти се отдаватъ подъ наемъ следъ като комисията по чл. 17 отъ този законъ установи абсолютната непригодност на имота за нуждитъ на което и да било държавно учреждение или стопанство.

Протоколътъ на комисията се одобрява отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти или отъ упълномощеното отъ него длѣжностно лице.

Недвижимитъ покрити имоти може да се отдаватъ подъ наемъ за срокъ, най-много до десетъ години, а полскитъ имоти, които не подлежатъ да се предаватъ на държавния поземленъ фондъ, най-много до петнадесетъ години.

Чл. 20. Държавнитъ имоти, които не сѣ необходими за нуждитъ на държавни учреждения и стопанства, се отдаватъ подъ наемъ само отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти и то на лица отъ български народностенъ произходъ — български поданици, по реда на закона за бюджета, отчетността и предприятията, съ изключенията, установени въ този законъ.

Чл. 21. Държавнитъ имоти въ градоветъ и селата на царството, удобни за построяване на будки, се отдаватъ подъ наемъ на пострадалитъ отъ войнитъ, споредъ постановленията на закона за подпомагане пострадалитъ отъ войнитъ.

Чл. 22. Недвижимитъ старини могатъ да се отдаватъ подъ наемъ отъ Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, но съ предварително съгласие на управлението на Народния археологически музей и при специални условия.

Чл. 23. Застроявания по морскитъ и рѣчни брѣгове за използване на плажове и други цели ставатъ съ предварително разрешение на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти. Морски плажъ е всѣка пѣсчлива мѣстностъ покрай морския брѣгъ, който се залива отъ морето при срѣдна буря.

Чл. 24. Държавнитъ стопанства може да даватъ частъ отъ земитъ си подъ наемъ съ предварителното съгласие на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, срещу опредѣлена такса въ пари, по утвърдена отъ сѣщия тарифа и то само на малоземлени и безземлени земедѣлски стопани, които ще обработватъ земята съ личния си и този на членоветъ на домакинствата имъ трудъ.

Чл. 25. Държавнитъ недвижими имоти, които по естеството си могатъ да бѣдатъ предметъ на по-дълготрайно стопанисване, може да се отдаватъ на концесия за срокъ най-много до 25 години и то по решение на Народното събрание, което одобрява и поемнитъ условия.

Концесионниятъ договоръ се сключва отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти и концесията се счита отстъпена отъ деня на сключване концесионния договоръ.

Чл. 26. Преотстъпване на концесията може да стане само съ разрешение на Народното събрание, по докладъ на министра на земедѣлието и държавнитъ имоти. Въ противенъ случай договорътъ се счита нарушенъ и министърътъ на земедѣлието и държавнитъ имоти прави постѣпки предъ Министерския съветъ за отнемането на концесията.

Чл. 27. Отнемането на концесията въ течение на концесионния срокъ, поради нарушение на концесионния договоръ, смъртъ, запрещение, несъстоятелностъ и прекратяване на дружеството, става по постановление на Министерския съветъ, което се привежда въ изпълнение отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти; последниятъ издава и заповѣдъ за конфискуване на залогъ.

Чл. 28. Когато следъ изтичане на наемния или концесионния срокъ, наемателътъ, съответно концесионерътъ, не напусне доброволно имота, опраздването му става по административенъ редъ, възъ основа на заповѣдъ отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитъ власти.

По сѣщия редъ става опраздването на имота и въ случаитъ, когато, презъ течение на наемния срокъ, наемниятъ договоръ бѣде унищоженъ съ заповѣдъ.

Чл. 29. Държавнитъ имоти, предадени за използване на разнитъ министерства и подведомственитъ имъ учреждения и стопанства, както и тѣзи, отдадени подъ наемъ на физически лица, трѣбва да се стопанисватъ съ грижата на добъръ домакинъ.

Чл. 30. Когато наетиятъ имотъ трѣбва за нѣкоя държавна или обществена нужда, наемателътъ е длѣженъ да го освободи въ срокъ отъ два месеца отъ деня на съобщението, като при полскитъ имоти двумесечниятъ срокъ тече отъ деня на прибиране реколтата. Не стори ли това, опраздването става по административенъ редъ, възъ основа на заповѣдъ отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитъ власти.

Чл. 31. Преотстъпването изцѣло или отчасти на отдаденъ подъ наемъ държавенъ имотъ не се допуска. Въ противенъ случай договорътъ за наемъ се унищожава съ мотивирана заповѣдъ, издадена отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти или отъ упълномощеното отъ него длѣжностно лице, залогътъ се конфискува и имотътъ се опраздва по административенъ редъ отъ полицейскитъ власти.

Чл. 32. Всѣко физическо или юридическо лице, което незаконно използва държавенъ имотъ, се наказва съ глоба отъ 100 до 5.000 л. и се отстранява отъ имота по административенъ редъ, възъ основа на заповѣдъ отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитъ власти. Сѣщото заплаща на държавата наемъ-обезщетение за всичкото време на използването на имота до деня на откриването или за полскитъ имоти до края на стопанския сезонъ, следъ деня на откриването на използването.

Забележка. Заваренитъ отъ този законъ лица, които незаконно използватъ държавенъ или безстопанственъ имотъ, сѣ длѣжни, въ срокъ отъ два месеца отъ влизането на закона въ сила, да съобщатъ за това писмено на органитъ по държавнитъ имоти или на общинската властъ. Ако сторятъ това, тѣ се освобождаватъ отъ

наказанието-глоба, а дължат само наема-обезщетение до освобождаване на имота.

Чл. 33. Незаконното използване на държавен имот се установява с акт от органите по държавните имоти, приписан на най-малко от един свидетел и използвача.

Наемът-обезщетение се определя от комисия, въстав: представител на Министерството на земеделието и държавните имоти, представител на финансовата власт и представител на общината. Комисията може да покани и представител на техническата власт, когато намъри това за необходимо. Въ отсъствието на нъкой от членовете на комисията, може да го замъсти друго длъжностно лице. Протоколът на комисията се представя на околийския агрономъ.

Околийският агрономъ издава наказателно постановление за изплащане на определения наем-обезщетение и на глобата, която определя самъ.

Постановлението се одобрява от министъра на земеделието и държавните имоти и може да се обжалва, чрез околийския агрономъ, въ четиринадесетдневен срокъ отъ деня на съобщението, по реда на членове 673-687 отъ закона за наказателното съдопроизводство.

Чл. 34. Държавните движими имоти може да се отдаватъ подъ наемъ, чрезъ комисия назначена отъ надлежния министъръ, по наредба, одобрена отъ него или отъ упълномощено отъ него длъжностно лице.

Глава III.

Продажба, отчуждаване и замъна на държавните имоти.

Чл. 35. Държавните имоти може да се продаватъ, отчуждаватъ, замъняватъ, отстъпватъ или подаряватъ само на лица отъ български народностен произходъ-български поданици, на държавно-автономни учреждения, публично-правни тъла и на български черковни, училищни, читалищни настоятелства и кооперации и то следъ като комисията по чл. 17 отъ този законъ установи абсолютната непригодностъ на имотитъ за нуждитъ на което и да било държавно учреждение или стопанство.

Чл. 36. Отъ държавните имоти не може да се продаватъ непокрититъ имоти извънъ чертитъ на населенитъ мъста. Същитъ, ако не се използватъ и не може да се използватъ за културно-стопанскитъ цели на Министерството на земеделието и държавните имоти, или за нуждитъ на други държавни учреждения или стопанства, се предаватъ на държавния поземлен фондъ, учреденъ съ закона за трудовитъ земеделски стопанства.

Чл. 37. Отъ подлежащитъ на продажба държавни имоти министърътъ на земеделието и държавните имоти има право да продава на публиченъ търгъ по реда на закона за бюджета, отчетността и предприятията:

1. Държавни покрити имоти, които даватъ годишенъ приходъ 6% и по малкъ отъ 6% отъ данъчната имъ оценка и последната не надминава единъ милионъ лева включително.

2. Отчужденитъ за държавна полза покрити имоти, които не сж употребени за това си назначение и не сж закупени отъ бившитъ имъ собственици въ срокъ, предвиденъ въ закона за отчуждаване недвижими имоти за държавна и обществена полза, ако при това сж налице условията, посочени въ точка първа на този членъ.

Чл. 38. Държавните покрити недвижими имоти съ по-голямъ годишенъ приходъ отъ 6% отъ данъчната имъ оценка и когато последната е надъ единъ милионъ лева, но не повече отъ петъ милиона лева включително, може да се продаватъ отъ министъра на земеделието и държавните имоти съ разрешение на Министерския съветъ.

Продажбата на държавни покрити имоти съ данъчна оценка надъ петъ милиона лева става само съ решение на Народното събрание.

Чл. 39. Държавни покрити имоти съ данъчна оценка до петдесетъ хиляди лева включително може да се продаватъ само на лица отъ български народностен произходъ — български поданици, нелишени отъ граждански и политически права, безземлени или малоземлени: земеделски стопани, работници, дребни занаятчии и бължаници, които не плащатъ общъ годишенъ данкъ повече отъ хиляда лева, а така сжшо и на общини, училища, читалища, черкви и кооперации. Следъ несъстояли се или неутвърдени два последователни търга имотътъ се продава по общия редъ.

Забележка. Малоземлени сж тъзи лица, които притежаватъ обработваема земя до петдесетъ декара включително.

Чл. 40. Физически и юридически лица, които съгласно постановлението на този законъ иматъ право да купуватъ

държавни покрити имоти, могатъ да купуватъ отъ държавата само единъ имотъ.

Министърътъ на земеделието и държавните имоти по изключение може да разреши купуването и на повече отъ единъ държавенъ покритъ имотъ, ако това се налага по културно, стопански регулационни и други съображения.

Ако нъкое лице, личн или чрезъ скритъ пълномощникъ закупи повече отъ единъ държавенъ покритъ имотъ или повече отъ разрешенитъ му отъ министъра на земеделието и държавните имоти такива, незаконно закупенитъ имоти му се отнематъ по административенъ редъ, безъ заплащане, възъ основа на заповъдъ, издадена отъ министъра на земеделието и държавните имоти, привеждана въ изпълнение отъ полицейскитъ власти.

Чл. 41. Държавни земи, мъста, сгради или части отъ тѣхъ, които сж необходими за обществена полза, се отчуждаватъ по реда на закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза или по реда на други специални закони, но съ предварително съгласие на министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 42. Държавни мъста, сгради или части отъ тѣхъ, които споредъ утвърдени регулационни планове на градовете и селата сж необходими за улици, площи, пазарища, градини, разни игрища и др., или за разширяване и урегулиране на стари такива, се считатъ отчуждени за общественъ полза и не се заплащатъ на държавата, но материалитъ отъ тѣзи имоти оставатъ въ полза на държавата.

Чл. 43. Държавни мъста и сгради, които по утвърденъ регулационенъ планъ се придаватъ къмъ частни и общински дворни парцели, се оценяватъ отъ комисия по чл. 27 отъ закона за благоустройството. Протоколътъ на тази комисия се одобрява отъ министъра на земеделието и държавните имоти.

При неодобрение на протокола, спорътъ се разрешава отъ съответния областенъ съдъ, по реда на закона за благоустройството. По сѣмъ начинъ се постъпва, когато частни и общински мъста и сгради се предаватъ по регулация къмъ държавни парцели.

Чл. 44. Министърътъ на земеделието и държавните имоти може да замънява държавните недвижими имоти съ тѣзи на държавно-автономни учреждения, публично-правни тъла и частни лица за по-изгодно и по-лесно за държавното съкровище стопанисване, и съ съгласие, изразено писмено отъ цветъ страни.

Замъната се извършва по докладъ и оценка отъ комисия, предвидена въ чл. 17 отъ този законъ. Тя се счита окончателна, следъ като се одобри отъ Министерския съветъ.

Чл. 45. Държавни имоти може да се отстъпватъ безвъзмездно на физически и юридически лица само съ специаленъ законъ.

Чл. 46. Имоти, които бждатъ завладѣни отъ държавата, и впоследствие собственици установятъ по съдебенъ редъ право на собственостъ върху сѣщитъ, се заличаватъ отъ инвентарната книга. Държавата не дължи обезщетение за използването на имотитъ, но собственицитъ сж длъжни да заплатятъ на държавата стойността на извършенитъ подобрения, ако тѣ сжществуватъ по време на съдебното отстраняване.

Чл. 47. Държавните движими имоти, ако сж непотрѣбни на държавните учреждения и стопанства по прѣчната на надлежитъ министерствъ и тѣхнитъ органи, се продаватъ само по реда на закона за бюджета, отчетността и предприятията съ съкратенъ срокъ.

Чл. 48. Министърътъ на земеделието и държавните имоти може да замънява движимитъ имоти, които сж подъ разпореджанието му, съ други такива на държавни, държавно-автономни учреждения, публично-правни тъла и частни лица, на равна стойностъ или съ доплащане отъ едната или другата страна.

Замъната се извършва по докладъ и оценка на комисията по чл. 17 отъ този законъ. Решенията на комисията се одобрява отъ министъра на земеделието и държавните имоти или отъ натовареното отъ него длъжностно лице.

Чл. 49. При отчуждаване на държавни имоти по купко-продажба, замъна, дарение или другъ начинъ, приобретателитъ се снабдяватъ съ нотариални актове само възъ основа на удостоверение, издадено отъ органитъ на Министерството на земеделието и държавните имоти, съ което се удостоверява извършеното отчуждаване на имота, безъ държавата да е задължена да представя свой нотариаленъ актъ.

Глава IV.

Събиране приходите и счетоводство.

Чл. 50. Вземанията, произходящи от държавни имоти, се събират от агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители при околийските агрономства, по начините и въ сроковете, предвидени въ поемните условия, договорите и други.

Вземанията от държавни имоти, облъчени въ изпълнителна форма, и тѣзи по влѣзли въ законна сила постановления, се събират по реда на закона за събиране прѣжитѣ данѣци.

Чл. 51. За вземанията си отъ частно-правенъ характеръ по записъ на заповѣдъ, държавата се снабдява съ изпълнителенъ листъ отъ съдилищата само възъ основа на представения записъ на заповѣдъ безъ да е нуженъ за това протестъ.

Чл. 52. Всички суми, събирани отъ агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители, се внасятъ на приходъ на държавата въ Българската народна банка по установения редъ за отчетниците по данѣците поне веднажъ месечно.

Сумите, събрани за общински такси и др., се предаватъ на съответната община срещу редовни оправдателни документи.

Чл. 53. Разсрочване и отлагане плащането на суми, дължими по този законъ съ дължимите лихви става отъ министъра на земедѣлието и държавните имоти, най-много до петъ години за дължници, купили имоти по реда на чл. 39, а за останалите до шестъ месеца и то само когато неизплащането имъ се дължи на дълго боледуване, смъртъ или други бедствия, които чувствително засѣгатъ дължника. Удостоверяването на тѣзи събития става отъ мѣстната общинска властъ.

Разсрочването и отлагане плащането на суми става съ писмено искане до съответния околийски агрономъ, който го препраща въ Министерството на земедѣлието и държавните имоти съ мотивирано мнение.

Отложените вземания се изплащатъ наведнажъ заедно съ онѣзи, срокътъ на които е настѣпилъ.

Чл. 54. Вънъ отъ случаите, за които се говори въ предшестващия членъ, никой и подъ никакъвъ предлогъ не може да разсрочва и отлага плащането на държавните вземания по настоящия законъ.

Чл. 55. Когато вземанията по този законъ не могатъ да се събиратъ по опредѣлените въ законите начини, тѣ се опрощаватъ отъ Народното събрание по искане на министъра на земедѣлието и държавните имоти.

Забележка. Задълженията на несъстоятелни и несъществуващи длъжници по отношение държавни имоти, които задължения сѣ облъчени въ изпълнителна форма, и тѣзи на несъществуващи длъжници — изселници-инородци, необлъчени въ изпълнителна форма до влизане въ сила на този законъ, се зачисляватъ по решение на комисия, посочена въ чл. 33, одобрена отъ министъра на земедѣлието и държавните имоти.

Чл. 56. Никаква промѣна въ фирмата, която използва държавни имоти, не се допуска, преди да се удостовери, че не се дължатъ плащания по настоящия законъ.

Чл. 57. За приходите и за счетоводството на службите по този законъ се водятъ счетоводни контролни и квитанционни книги.

Чл. 58. Редовно издадените кочанни квитанции отъ отчетниците, разписките отъ вносите бележки на пощенската чекова служба, бордерата отъ Българската народна банка за внесените направо по сметката на отчетника суми и вносите листове сѣ единствените документи, съ които се доказва плащането на суми по настоящия законъ.

Глава V.

Надзоръ и управление.

Чл. 59. Върховниятъ надзоръ надъ всички недвижими имоти въ предѣлите на царството принадлежи на министъра на земедѣлието и държавните имоти.

Чл. 60. Държавните имоти се управляватъ споредъ специалните за тѣхъ закони отъ надлежните министри, а по щомъ престанатъ да служатъ за целта, за която сѣ били предназначени, оставатъ подъ управлението на министъра на земедѣлието и държавните имоти и неговите органи, които следятъ за изпълнението на този законъ.

Чл. 61. Непосредственото управление на държавните имоти, намиращи се подъ разположението на министъра на земедѣлието и държавните имоти, се възлага на отделението за държавните имоти при Министерството на земедѣлието и държавните имоти.

Чл. 62. Околийските агрономи, като органи на министъра на земедѣлието и държавните имоти, сѣ длъжни да изпълняватъ и службата по държавните имоти.

Чл. 63. Инспекторите по държавните имоти по отношение службата по държавните имоти сѣ облъчени въ правата на финансови инспектори по закона за финансовата инспекция.

Чл. 64. Числото на агентите по държавните имоти се опредѣля въ бюджета на Министерството на земедѣлието и държавните имоти, а районите имъ, които съвпадатъ съ тѣзи на околийските агрономства, се опредѣлятъ и промѣнятъ съ заповѣдъ отъ министъра на земедѣлието и държавните имоти въ зависимостъ отъ нуждите на службата.

Въ районите на онѣзи околийски агрономства, за които нѣма назначени агенти по държавните имоти, околийските агрономи сѣ заповѣдъ възлагатъ на съответните отчетници-сметководители да изпълняватъ службата по държавните имоти.

Чл. 65. Агентите по държавните имоти сѣ отчетници отъ първа категория предъ министъра на земедѣлието и държавните имоти и при поставянето си на служба даватъ гаранция, опредѣлена отъ министъра на финансите.

Чл. 66. Агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители отговарятъ за повѣрените имъ имоти, суми, ценности и материали по видъ, количество и стойностъ, както и за липсите и злоупотребленията, извършени отъ лицата, на които тѣ подъ своя отговорностъ сѣ повѣрили да изпълняватъ тѣхната прѣка работа.

Чл. 67. Гаранцията на агентите по държавните имоти и тази на отчетниците-сметководители, на които е възложено да изпълняватъ службата по държавните имоти, се освобождаватъ по реда на закона за бюджета, отчетността и предприятията, на основание актове за произведени ревизии, по които тѣ сѣ отчетени напълно за всичкото имъ прослужено време, отъ инспекторите по държавните имоти или финансовите инспектори.

Чл. 68. Агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители сѣ прѣко подчинени на околийските агрономи и подъ тѣхненъ контролъ сѣ длъжни да се грижатъ за доброто стопанисване на държавните имоти, за редовното счетоводство и книговодство и правилно и своевременно отчитане.

Забележка. Околийските агрономи не могатъ да възлагатъ на агентите по държавните имоти друга работа извънъ службата имъ, освенъ въ изключителни случаи и то ако това не прѣчи на тѣхната прѣка работа и съ знанието на тѣхното по-висше началство.

Чл. 69. Агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители иматъ право:

1) да извършватъ необходимите справки, по книгите на нотариусите и околийските съдии, които извършватъ нотариални дѣла, по кадастралните книги, по основните данѣчни книги, по регистрите за гражданското състояние и др., безъ да заплащатъ каквито и да било такси.

2) да привикватъ и разпитватъ лица при дознания, при откриване на държавни и безстопанствени имоти и тѣхното стопанисване;

3) да съставятъ актове за завземане имоти въ полза на държавата;

4) да съставятъ актове на заграбители на държавни имоти и свикватъ комисията по чл. 33 отъ този законъ за опредѣляне наемъ обезщетение за използвани държавни имоти;

5) да въвеждатъ купувачите въ владение на купените отъ тѣхъ държавни имоти, следъ като имъ бѣдатъ представени нотариални актове за собственостъ;

6) да събиратъ всички суми отъ наеми, обезщетения, продажби, глоби, конфискации и др. въ връзка съ отправяне на службата по държавните имоти;

7) да събиратъ вземанията на държавата, произходящи отъ държавни имоти, облъчени въ изпълнителна форма и тѣзи по влѣзлите въ законна сила постановления;

8) да привеждатъ въ изпълнение обезпечителните заповѣди по вземания отъ държавни имоти.

Чл. 70. Агентите по държавните имоти и отчетниците-сметководители се ползватъ съ правата на бирници по реда на закона за събиране прѣжитѣ данѣци, по отношение вземанията на държавата отъ държавните имоти.

Чл. 71. Актовете по вземане имоти въ полза на държавата се съставятъ само отъ органите по държавните имоти въ присѣствието на общински представителъ и такъвъ на полицейската властъ. Въ акта се отбелязва основанието за завземането на имота.

Чл. 72. Актът, който се съставя на заграбителни на държавни имоти, трябва да съдържа:

- а) времето и мястото на съставянето му;
- б) името, презимето и длъжността на съставителя на акта;
- в) името, презимето, възрастта, занятието и мястожителството на заграбителя; ако той е непълнолетен (до 17-годишна възраст), вписва се името на неговия родител или настойник; ако е работник, слуга и пр., вписва се името и презимето на господаря му;
- г) видът, пространството и границите на заграбените имоти;
- д) имената и показанията на свидетелите, които сж присъствували при откриването на нарушението, или при съставянето на акта, както и точния адрес на постоянното им мястожителство;

е) отговорът и обясненията на заграбителя, както и имената на свидетелите, които той е посочил за доказване несъстоятелността на акта, като се посочат и обстоятелствата, които тж ще установят. Актът се подписва от съставителя, от заграбителя и най-малко от един свидетел, който е присъствувал при откриването на нарушението или при съставянето на акта.

Във случай че нарушителят откаже да подпише акта, или не посочи свидетели за оборване съдържанието му, това се удостоверява върху самия акт от надлежния кмет или кметски намъстник, във чийто присъствие нарушителят се поканва да подпише акта и да посочи свидетели.

Когато нарушителите сж кметът или кметският намъстник, отказът се удостоверява от двама свидетели.

Чл. 73. Актовете, съставени по този закон, имат пълна доказателствена сила предъ съда, освенъ ако се докаже невърността им.

Чл. 74. Родителите и настойниците на малолетните заграбителни на държавни имоти отговарят солидарно съвсхъ за обезщетението.

Сжщо така солидарно отговарят за обезщетението и господарите съ слугите и работниците.

Чл. 75. Актове, които при проверката имъ се окажатъ явно несъстоятелни, се оставятъ безъ последиствие съ мотивирана резолюция отъ околийски агрономъ.

Чл. 76. Агентите по държавните имоти и изпълняващите тази длъжност отчетници-сметководители се ревизиратъ отъ инспекторите по държавните имоти поне единъ пътъ презъ годината.

Чл. 77. Министерството на земеделието и държавните имоти държи подробенъ описъ на държавните имоти във инвентарни книги.

Чл. 78. Отъ обществените държавни имоти не подлежатъ на вписване във инвентарните книги рѣките съвсхъ естествени легла, морските брѣгове и други такива отъ подобно естество.

Чл. 79. Всички министерства сж длъжни: за всѣки недвижимъ имотъ, придобитъ по какъвто и да било начинъ, във предѣлите на царството или вънъ отъ тѣхъ, да съобщаватъ във срокъ най-много два месеца отъ деня на придобиването му във Министерството на земеделието и държавните имоти, за да се запише във инвентарните книги. Съобщението трябва да бѣде придружено отъ книгата за придобиването и съответните скици и планове.

За всѣка промѣна (застрояване, надстрояване, пристрояване къмъ всѣки имотъ и др.) се иска съгласието на Министерството на земеделието и държавните имоти преди започването, а следъ завършването във срокъ отъ два месеца се съобщава на сжщото министерство, като се представятъ скиците и плановете.

Забележка. Всички министерства, които сж придобили по какъвто и да е начинъ недвижими имоти и не сж съобщили за това във Министерството на земеделието и държавните имоти, сж длъжни да направятъ това най-късно във срокъ отъ два месеца отъ деня на влизането на този законъ във сила.

Чл. 80. Кметовете на градските и селски общини сж длъжни да даватъ необходимото съдействие на органите по държавните имоти, а чрезъ общинската стража, горските и полски пазачи да следятъ за състоянието на държавните имоти и произведенията отъ тѣхъ, като ги запазватъ отъ заграбване, разрушение и унищожение.

Чл. 81. Военните, граждански и административни власти сж длъжни при поискване помощъ отъ органите по държавните имоти, да имъ даватъ нужното съдействие при изпълнение на служебните имъ обязанности, както и да изпълняватъ възложените имъ отъ Министерството на земеделието и държавните имоти опредѣлени задачи във връзка съ службата по държавните имоти.

Глава VI.

Обособени разпоредби.

Чл. 82. Правото на държавата да владѣе и използва всички свои имоти, включително и безстопанствените такива, сжществува безъ огледъ на това, дали тѣзи имоти сж завладѣни отъ нея преди или следъ влизането на настоящия законъ във сила.

Чл. 83. Държавните имоти не могатъ да се придобиватъ отъ никого съ давностно владение, колкото и продължително да е било то.

Чл. 84. Държавните недвижими имоти се деклариратъ къмъ съответните общини и се оценяватъ отъ комисии по поземления данъкъ и данъка върху сградите. Ония отъ тѣхъ, които нѣматъ установени данъчни оценки, стойността имъ се опредѣля отъ комисия по чл. 33 отъ този законъ. Държавните имоти се освобождаватъ отъ каквито и да било данъци.

Чл. 85. За държавните недвижими имоти се плащатъ само онѣзи общински такси, които се отнасятъ до действително извършените услуги и изразходвани материални средства.

Таксите, заплащани по този членъ за имотите, които се използватъ отъ нѣколко държавни учреждения или отъ такива и частни лица, се разпредѣлятъ отъ комисия по чл. 33 отъ този законъ. Решенията на комисията сж окончателни и не подлежатъ на обжалване.

Чл. 86. Държавните покрити имоти съвсхъ данъчна оценка надъ 50.000 л. задължително се застраховатъ срещу пожаръ при Българската земеделска и кооперативна банка, по реда и условията, предвидени във специалния за това правилникъ. Застрахователните премии задължително се предвиждатъ по бюджетите и изплащатъ отъ съответните министерства, които използватъ и имотите.

Чл. 87. Откривателите на безстопанствени или загубени държавни имоти, следъ окончателното придобиване на имотите отъ държавата, получаватъ парично възнаграждение до 10% отъ стойността имъ, установена отъ комисията по чл. 33 на този законъ във момента на придобиването, по докладъ на началника на отдѣлението за държавните имоти, одобрень отъ министъра на земеделието и държавните имоти за възнаграждение до 5.000 л.; съвсхъ писмено съгласие на министъра на финансите за възнаграждение до 25.000 л. и съвсхъ постановление на Министерския съветъ по докладъ на министъра на земеделието и държавните имоти за по-големи суми.

Глава VII.

Наказателни разпоредби.

Чл. 88. За нарушение и неизпълнение постановленията на настоящия законъ, нарушителят се наказва отъ министъра на земеделието и държавните имоти съ глоба отъ 100 до 1.000 л.

Заповѣдите за наложени глоби до 300 л. сж окончателни и не подлежатъ на обжалване.

Чл. 89. Длъжностни лица, натоварени съвсхъ събиране вземанията на държавата по настоящия законъ, които във срокъ отъ две години, следъ като вземанията сж станали изискуеми, не ги събератъ или не оправдаятъ ненесъбирането имъ съвсхъ несъстоятелност, или несжществуване на длъжника или съвсхъ прѣчки, основани на законни разпоредби, се уволняватъ отъ длъжностъ независимо отъ другите наказания, които може да имъ се наложатъ.

Чл. 90. За приложение на настоящия законъ най-късно шесть месеца следъ влизането му във сила ще се изработи правилникъ, одобрень съ царски указъ.

Чл. 91. Настоящиятъ законъ отмѣнява закона за продажване, размѣняване и експлоатиране на държавните недвижими имоти отъ 30 ноември 1891 г., допълнението му отъ 16 декември 1922 г. както и закона за финансовите началници, досежно постановленията, съ които финансовите началници сж натоварени съвсхъ управлението на държавните имоти.)

Председател Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Дичо Тодорозъ.

Дичо Тодорозъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Съ законопроекта за държавните имоти почваме да разглеждаме оная серия отъ законопроекти, които бѣха внесени отъ бившия министъръ на земеделието г-нъ Багряновъ, одобрени отъ почитаемия Министерски съветъ.

Азъ вземамъ думата по този законопроектъ, не за да го разкритикувамъ цѣлия, но за да кажа нѣколко думи по

единъ въпросъ, по който, вѣрвамъ, че и сие ще се съгласятъ, трѣбва да се разисква и да се предвиди единъ новъ членъ въ законопроекта. Въпрѣки че на пръвъ погледъ законопроектъ изглежда много изчерпателенъ съ своитѣ 91 члена, като внимемъ, обаче, подробно въ всичкитѣ му постановления, забелязваме, че е необходимо да се прибави още нѣщо къмъ него.

Търсихъ да вида, дали въ самия законопроектъ има глава „Временни разпоредби“, обаче такава глава нѣма. Законопроектътъ урежда всички въпроси за бъдещето, отъ момента, когато законопроектътъ влѣзе въ сила. Азъ мисля, че трѣбва да се вмъкне въ законопроекта единъ членъ или една специална глава „Временни разпоредби“, въ която да се уреди въпросътъ за всички ония имоти, принадлежащи на изселници турци, закупени преди нѣколко години отъ български стопани, които не сѣ имали възможностъ да се снабдятъ съ крепостни актове, а сѣ ги купили само съ частни договори. По силата на чл. 19 отъ закона за селскитѣ общини, никой не може да купува имоти отъ лица, които сѣ напустнали границитѣ на България и се считатъ вече чужди поданици. По силата на този членъ отъ закона за селскитѣ общини много български земеделски стопани ще бѣдатъ ошечени, защото сѣ закупили имоти отъ изселници турци, безъ да сѣ се съобразили съ този членъ отъ закона за селскитѣ общини, смѣтайки, че ще могатъ да се снабдятъ съ крепостни актове. Досега, докато не бѣше внесенъ този законопроектъ за разглеждане отъ Парламента, тѣзи, които бѣха закупили такива имоти, бѣха съ надеждата, че съ единъ законопроектъ ще се уреди този въпросъ. Въ законопроекта, обаче, не е казано, че се уреждатъ тѣзи случаи на закупени турски имоти отъ български земеделски стопани.

Азъ мисля, че ще бѣде много несправедливо, ако приемемъ този законопроектъ така, както се предлага, безъ да се предвиди едно положение, безъ да се предвиди единъ новъ членъ, който да урежда тази материя. Има много случаи, когато земеделски-стопани, за да могатъ да задоволятъ своитѣ нужди, за да намѣрятъ по-голяма възможностъ за препитание, сѣ прибѣгнали до закупуване на турски имоти — не, разбира се, въ много голямо количество, а кѣде 10, кѣде 15 или нѣкъде 20 дека — и понеже не сѣ разполагали съ налични срдѣства да заплатятъ тия имоти, сѣ били принудени да теглятъ заеми отъ Земеделската банка.

Както казахъ, по силата на чл. 19 отъ закона за селскитѣ общини, тия хора нѣматъ право да работятъ закупенитѣ имоти, тѣзи имоти трѣбва да се причислятъ къмъ държавнитѣ имоти. Затова необходимо ще бѣде да се създаде единъ новъ членъ или една нова глава „Временни разпоредби“, кѣдето да се уреди тази материя, за да избѣгнемъ едно ошечяване на тия земеделски-стопани, които сѣ взели турски имоти съ частни договори.

Като направимъ тази добавка въ законопроекта, смѣтаме, че до голяма степенъ ще се отговори на нуждата да се уредятъ случаитѣ на закупени имоти на турски изселници. А такива случаи не сѣ малко. Такива случаи има много въ Северна България и особено въ Делиорманския край, кѣдето стана масово изселване на турцитѣ преди нѣколко години.

Когато бѣхъ напоследъкъ въ колегията си, единъ отъ многото въпроси, които ми задаваха селянитѣ, бѣше и този: какво ще стане съ нашитѣ имоти, които закупихме отъ турци съ цената на много срдѣства, които нѣмахме възможностъ да вземемъ отъ другадѣ, освенъ да се ангажираме съ заеми отъ Земеделската банка?

Поздигайки този въпросъ, азъ моля господа народнитѣ представители да се съгласятъ, когато законопроектътъ отиде въ комисията, да се предвиди единъ членъ, който да урежда тази материя, за да можемъ да зарадваме онѣзи бедни селяни, които сѣ желали да облекчатъ своето положение, закупувайки турски имоти съ частни договори. (Ръкоплѣскания)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Иванъ Петровъ.

Иванъ В. Петровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Ако излизамъ на трибуната, то не е за да говоря по сществува на законопроекта, по неговитѣ постановления. Защото, трѣбва да призная, че вносителитѣ му сѣ си дали трудъ да разработятъ тази материя.

Азъ искамъ да изтъкна само две положения. Първо, може би по-удобно щѣше да бѣде, ако този законопро-

ектъ бѣше внесенъ отъ Министерството на финанситѣ или отъ Министерството на празосъдието, защото неговитѣ постановления въ голѣмата си частъ сѣ правни постановления, които дохождатъ да създадатъ единъ режимъ, да измѣнятъ сществуващия. И може би само заради това, защото държавнитѣ имоти сѣ къмъ Министерството на земедѣлието, законопроектътъ се зная отъ това министерство. Въпросътъ за правоотношенията, въпросътъ за администрирането, въпросътъ за даване подъ наемъ — всичко това сѣ въпроси, които, както казахъ, засѣгатъ фиска. Азъ считамъ, че цѣлиятъ този отдѣлъ би трѣбвало да отиде къмъ Министерството на финанситѣ, защото тамъ е кесията на нашата държава. Всичко това, което е източници на приходи за държавния бюджетъ, всичко това, което се постановява да се събере отъ българския народъ въ такава или иная форма — всичко това спада къмъ Министерството на финанситѣ. И понеже тукъ сѣ засегнати много въпроси отъ юридически характеръ, които би трѣбвало да се поставятъ въ хармония, за да не би постановленията на този законъ да влѣзатъ въ коллизия съ постановленията на други закони, напримеръ, на закона за имуществата, собствеността и сервитутитѣ, считамъ, че ще бѣде умѣстно, следъ като се гласува законопроектътъ по принципъ, да отиде въ комисията и да бѣде разгледанъ съвмѣстно отъ комиситѣ по Министерството на правосъдието и Министерството на финанситѣ.

Г-да народни представители! Закони, които засѣгатъ собствеността, не бива да бѣдатъ често измѣнявани. Вамъ е известно, че законитѣ, които засѣгатъ собствеността, сѣ принципи. Законътъ за имуществата, собствеността и сервитутитѣ е създаденъ отдавна и той не се мѣни така често. Въ тѣзи фундаментални, устройствени закони не бива често да се бърка, защото съ това може да се дойде до обратни резултати, може да се внесе смущение въ нашата стопанска действителностъ. Има нѣкои важни постановления, каквото е това въ чл. 44, кѣдето е дадено право на министра на земедѣлието да внася въ Министерския съветъ въпроси за замѣна и евентуално за отчуждаване на недвижими имоти. Азъ смѣтамъ, че тия въпроси не бива да бѣдатъ разрешавани отъ Министерския съветъ, а трѣбва да бѣдатъ разрешени отъ Народното събрание. Ще видите, има и друго постановление, въ което се предвижда, че въпросътъ за отчуждаването на известенъ родъ имоти трѣбва да става съ разрешение на Народното събрание.

Считамъ, че понеже прокарваме такъвъ законъ, който ще уреди окончателно тия въпроси, не трѣбва да засѣгаме други основни закони. Добавямъ и това, че този законопроектъ не се занимава само съ земитѣ. Ако се занимаваше съ земитѣ, които сѣ въ домена на Министерството на земедѣлието, би било оправдано да се внесѣше отъ министра на земедѣлието и да го разгледаме въ комисията по Министерството на земедѣлието. Но понеже засѣга въпроси, по-голямата частъ отъ които сѣ отъ юридическо естество, и понеже се създава коллизия съ закони отъ други области, по-целесъобразно ще бѣде законопроектътъ да се изпрати за съвмѣстно разглеждане въ комиситѣ по Министерството на земедѣлието, по Министерството на финанситѣ и по Министерството на правосъдието. (Нѣкои народни представители ръкоплѣскаха)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Бѣлю Алексиевъ.

Бѣлю Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Предъ насъ е представенъ законопроектъ за държавнитѣ имоти. Както се казва и въ мотивитѣ, въ нашата страна е липсвалъ единъ законъ, който да опредѣля точно произхода, състоянието и използването на нашитѣ държавни имоти и отъ тамъ не знаемъ още, следъ 60-годишенъ свободенъ животъ, какви сѣ непокрититѣ държавни имоти. И още търсенето на държавни имоти — ниви, гори и пр. става чрезъ сдилищата; държавната губи процеси, и виждаме, какъ имоти, оставени отъ чужди поданици, бивши български поданици, изселили се, преминаватъ въ частна собственостъ, въ собственостъ на общини или други учреждения и т. н. Отъ тамъ се явяваха и голѣмитѣ процеси въ миналото за държавни гори; образуваха се акционерни дружества, за да водятъ дѣла противъ държавата за такива имоти, подпомагани отъ бивши чиновници, и т. н. Това се дължеше на обстоятелството, че не е сществувавалъ законъ, който да опредѣля бърза процедура относно държавнитѣ имоти.

Поради това, азъ смѣтамъ, че сегашниятъ законопроектъ е навремененъ, дори е дошелъ съ закъснение. Но ще кажа, че въ законопроекта, тъй както е съставенъ, безъ да съмъ юристъ, виждамъ, че има много преплетени въпроси, които трѣбва да бѣдатъ добре уяснени. Ще трѣбза законопроектъ основно да бѣде проученъ и тамъ, където въпроситѣ сѣ несполучливо разрешени, да бѣдатъ правилно разрешени, за да не дойдемъ до положението да имаме нови разправии, нови отмигивания на нѣкои положения отъ закона и т. н.

Азъ нѣма да се спирамъ въ подробности. Ще засегна само нѣколко основни въпроси. Въ членове 3 и 4 се разглеждатъ въпроситѣ за произхода на държавнитѣ имоти. Тамъ сѣ изброени всички случаи, при които дадени имоти преминаватъ въ собственостъ на държавата. Въ буква „и“ на чл. 3 е казано: „имотитѣ на публично-правнитѣ тѣла и учреждения, щомъ като тѣзи тѣла и учреждения престанатъ да съществуватъ, ако специалнитѣ за тѣхъ закони не постановяватъ другоаче“ ставатъ държавни. Тукъ искамъ да направя бележка: Тукъ се включватъ всички имоти, които по произходъ сѣ били общински. Днесъ разни спортни организации получаватъ, по силата на отдѣлни закони отъ общинитѣ имоти за стадиони и т. н. Утре, когато нѣкои отъ тия организации престанатъ да съществуватъ, всички тия имоти ще преминатъ къмъ държавата, макаръ тѣ по своя произходъ да сѣ били общински имоти и държавата да не е дала нищо за тѣхъ. Следователно, имаме единъ принципенъ въпросъ. Въ чл. 13 е казано: (Чете) „Постройкитѣ и укрепления за народна отбрана, които по решение на Министерството на войната престанатъ да служатъ за предназначения имъ целъ, и всички други обществени имоти, които по решение на съответното министерство престанатъ да служатъ за общо ползуване, отъ обществени ставатъ частни имоти на държавата“. Днесъ за военни нужди се взематъ части отъ меритѣ, взематъ се хиляди декари за летища и други цели. Положението е таково че ние ще даваме на армията каквото ѝ трѣбва. По това нѣма споръ. Но утре, когато премине нуждата и нѣкои отъ тия постройки или укрепления ще се явятъ излишни, азъ смѣтамъ, че не е правилно, както е казано въ законопроекта, всички тия имоти да преминатъ на държавата. Ако, наприкладъ, Пловдивската община е дала нѣколко стотици или хиляди декари за една целъ, утре, когато тази нужда премине, азъ смѣтамъ, че Пловдивската община трѣбва да си вземе обратно своитѣ имоти. Въ случая дадениѣ общински имоти трѣбва автоматически да се върнатъ пакъ на общинитѣ. Ние трѣбза да направимъ тази уговорка. Ние не можемъ да третираме общинитѣ така. Ако третираме общината като юридическа и стопанска личностъ, нейнитѣ права трѣбва да бѣдатъ запазени. Защото все има нѣкаква разлика между общината, като юридическа и стопанска личностъ, и държавата. Поради това азъ смѣтамъ, че законопроектъ трѣбва да бѣде коригиранъ. Трѣбва да се потърси кой първоначално е далъ имотитѣ за обществени нужди и въ случай че премине нуждата отъ тѣхъ и тия имоти сѣ дадени отъ общинитѣ, ще трѣбза да се върнатъ на общинитѣ, защото, както казахъ, между общината и държавата разлика нѣма, но формално и юридически съществува такава разлика.

Ще премина на другъ единъ въпросъ, който се засѣга тукъ. Чл. 23 третира въпроса за морския брѣгъ и пѣсцитѣ. Вѣрно е, че морскиятъ брѣгъ е държавна собственостъ. Общинитѣ или всички селища, които сѣ покрай морето, не могатъ да разполагатъ напълно съ брѣговетѣ или за да разполагатъ съ тѣхъ, трѣбва държавата да даде своето разрешение. Въ чл. 23 е предвидено: (Чете) „Морски плажъ е всѣка пѣсчлива мѣстностъ покрай морския брѣгъ, която се залива отъ морето при срѣдна буря“. И това мѣсто е държавно. По този въпросъ има неуспешностъ, тълкувания. И днесъ дори съществуватъ спорни въпроси за това, докъде стигатъ срѣднитѣ или голѣмитѣ вълни на морето, за да дойде дотамъ границата на държавното право и отъ тамъ нататѣкъ вече правото на общината. И днесъ, когато пѣсцитѣ покрай морския брѣгъ се даватъ на предприемачи, съществуватъ недоразумения между общинитѣ по морското крайбръжие и предприемачитѣ, които взематъ подъ наемъ експлоатацията на морскитѣ пѣсци, докъде иматъ право да експлоатиратъ тия пѣсци. Въ чл. 23 се определя: „Пространство до брѣга, което се залива отъ морето при срѣдна буря“. Трѣбва, обаче, това да бѣде точно фиксирано съ поставяне на знаци, за да не ставатъ спорове, защото съществуватъ такива спорове, както е случалъ зъ

Бургаско. Наемателтъ взелъ морския пѣсѣкъ подъ наемъ. Той трѣбва да плаща съ десетки хиляди лева такси на общината за използването на морския пѣсѣкъ, за който, обаче, се поражда споръ, дали е на общинско мѣсто или на държавно такова. Този въпросъ трѣбза да се разреши, за да не ставатъ погрѣшни пререкания, съдебни процеси и т. н.

Членове 37 и 38 третира въпроса за продажбата на държавнитѣ имоти. Въ чл. 37 е казано: когато годишниятъ доходъ отъ имота е 6% или по-малко отъ 6% отъ данъчната му оценка и последната не надминава единитъ милионъ лева включително, имотътъ подлежи на продажба. Чл. 38 пакъ третира ония имоти, които даватъ по-голямъ доходъ отъ 6% и които сѣщо могатъ да се продаватъ отъ министра на земедѣлието, но съ разрешението на Министерския съветъ. Азъ смѣтамъ, че трѣбва да се намѣри друга формула, защото така както ставатъ оценкитѣ, въ края на годината много държавни сгради може да бѣдатъ оценени ниско. Знаемъ нашата действителностъ каква е. Тогава наемитѣ, доходитѣ отъ тия имоти ще бѣдатъ по-низки. Или пакъ може сградитѣ да бѣдатъ по-високо оценени. Може пакъ да се види, че доходитѣ сѣ малки и тогава ще трѣбза имотитѣ да ги продаваме въ бѣдеще, тия имоти ще бѣдатъ купени отъ частни лица и т. н. Та считамъ, че трѣбва да се намѣри формула, държавнитѣ имоти да се запазятъ и занаятъ като държавни. Азъ съмъ противъ продажбата на държавнитѣ имоти или на общинскитѣ имоти. Тѣ трѣбва да се стопанисватъ, както частнитѣ имоти се стопанисватъ отъ частни лица, за да сѣ доходни. Тия имоти не сѣ за пренебрегване.

Въ закона е допустнато и противоречие. Наприкладъ, допуска се продажба на маломѣрнитѣ имоти и е казано, че тѣ се продаватъ на неоземлени и на безземлени стопани земедѣлци, занаятчии и пр. А въ една забележка е казано, че малоземлени лица сѣ тия, които иматъ обработваема земя до 50 декара. Азъ и другъ пътъ съмъ ималъ случай да отбележа, че не е белегъ на маломѣрностъ нормата 50 декара, защото 50 декара въ Тракия не се равняватъ на 50 декара въ другъ край на България. Не е едно и сѣщо да имашъ земя въ Кричимъ, въ Добруджа, въ Бургаско, Плѣвенско и т. н. Тая забележка трѣбва да се изхвърли изцѣло. Въ комисията трѣбва да се опредѣлятъ норми по области, защото количеството декари не е мѣрило за маломѣрностъ.

Въ чл. 77 се говори за инвентарни книги. Азъ мисля, че отдѣлтѣ за държавнитѣ имоти при Министерството на земедѣлието трѣбва да приведе съ тия книги въ пълна известностъ държавнитѣ имоти, покрити и непокрити, движими и недвижими, съ плановѣтъ му, които книги да бѣдатъ по-сигурни или наравно съ нотариалнитѣ книги въ сѣдилищата. Трѣбва да се състави инвентарна книга и по ведомства. Министерството на земедѣлието трѣбва да знае колко имоти сѣ отдѣлени за казарми, за училища — земедѣлски, занаятчийски и пр., да приведе въ известностъ тия нѣща.

Въ връзка съ този въпросъ има и другъ. Има движими имоти, наречени инвентаръ въ учрежденията, които имоти не всѣкога се намиратъ въ добро състояние. По това трѣбва да се предвиди нѣщо. Г-нъ министрътъ на финанситѣ трѣбва да отдѣли трима-четирма отъ неговитѣ финансови инспектори, които да направятъ специална ревизия на инвентара въ учрежденията. И въ миналото и сега се купуватъ движими имоти, незаписани въ книгитѣ тъй както сѣ купени, записани сѣ съ други стойности, смѣнени сѣ, захвърлени сѣ нѣкъде, ръжияли сѣ, негодни, не сѣ своевременно дадени на други учреждения, не сѣ продадени и т. н. Трѣбва да се направи нѣщо, за да се поддържа добре инвентарътъ. Снабдяването на учрежденията съ инвентаръ трѣбва да става по планъ. Трѣбва да се обезведатъ по планъ съ инвентаръ, съ мобилировка всички учреждения, а не всѣка година да даваме постѣпно на всички учреждения и кредититѣ да се прѣскаятъ и да не знаемъ къде какво се купува. Отъ 60 години съществуваме като държава и като влѣземъ въ нѣкои учреждения, виждаме обикновени маси, както зъ селскитѣ кръчми — не обезведени. Не че не е имало пари, но е действувало безъ система.

Въ чл. 85 се говори за общинскитѣ такси, които се плащатъ. Вѣрно е, че покрити държавни имоти трѣбва да плащатъ общински такси. Но по много закони е предвидено, че държавни учреждения се освобождаватъ отъ плащане на общински такси. Нѣкъде общинитѣ даватъ на държавнитѣ учреждения водата по-скѣпно, другадѣ по-евтино, на трето мѣсто безъ пари: на едно мѣсто си пра-

вятъ градини, водятъ се спорове по плащането и т. н. И общината, и държавата сж две отдѣлни юридически личности и тия отношения трѣба да се урегулиратъ. Държавата трѣба да си плаща своитѣ такси, както всѣка отдѣлна юридическа или физическа личностъ плаща данѣци на държавата. Иначе се затруднява положението на общинитѣ. Разкохитѣ за държавнитѣ учреждения сж разходи на държавата, разходи на цѣлия народъ. Следователно, въ тѣхното поддържане трѣба да вземе участие цѣлиятъ народъ. Сметъ, каналъ, паважъ, електрическо освѣтление ше трѣба да се плаща по държавния бюджетъ. Нѣкъде сега е предвидено да се плаща, но често пъти не се плаща или се плаща наполовина.

Смѣтамъ, че трѣба да се постави въ законопроекта една глава за поддържане на покрититѣ държавни имоти. Вземете държавния бюджетъ на всички министерства и отдѣления и ще видите кредити за поправки, приправки, поддържане и пр. Ще видите, че въ всички учреждения се правятъ ремонти. Едни искатъ да бждатъ боядисани въ оранжево, други искатъ кремаво. Всѣки по своему прави поправкитѣ и преправкитѣ, пилѣятъ се пари, прахосватъ се срдства, учрежденията не сж пригодени споредъ нуждитѣ, макаръ че се харчатъ повече пари, отколкото трѣба.

Трѣба да се създаде единство въ това отношение. Комитентнитѣ лица — инженери и архитекти — трѣба по планъ да вършатъ поправкитѣ въ учрежденията. Съответниятъ министъръ трѣба да дава разрешение за всѣка поправка. Защото азъ зная случай, шефътъ се смѣня за три пъти въ годината, и три пъти преправки ставатъ въ годината. Така ще се икономисатъ много срдства. Ако пъкъ цѣлата работа се възложи на Дирекцията на строежитѣ, ще бжде още по-хубаво. Ше се направятъ икономии, ще има целесобразностъ, нѣма да има разхищения. Ние разлустнахме кесията на държавата, но въ бждеше икономитѣ, може би, ше бждатъ съпроводени съ гладория. (Нѣкои отъ народнитѣ представители ржкоплѣскаха)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Никола Мушановъ.

Никола Мушановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Отъ мотивитѣ къмъ законопроекта се вижда, че имало известни държавни нужди, материята, която се засѣга въ него, да бжде уредена по нови начини. И действително, когато човѣкъ прочете чл. 2, ше разбере, че една отъ причинитѣ, за да се внесе настоящиятъ законопроектъ, е тази, че имаме вече много държавни имоти, които по силата на старитѣ закони не бѣха такива. После, ше имате новопридобити отъ държавата имоти; имоти на български поданици въ чужбина, които имоти ше се конфискуватъ, ше станатъ държавни, следъ като се отнеме българското поданство на тѣзи хора; ше имате придобити отъ държавата имоти, които по специални закони ше станатъ държавни, ако не сж ликвидирани и т. н. — всички онѣзи случаи, които сж изброени въ букви „а“, „б“, „в“ и пр. на чл. 3 отъ законопроекта. Ако, обаче, само тѣзи сж основанията да се внесе настоящиятъ законопроектъ, азъ смѣтамъ, най-малко, че се постѣпва прибрзано.

Но въ законопроекта има и други разпоредби, отъ които всѣки, който си даде трудъ да ги прочете сериозно, ше разбере, че вътре въ тѣхъ има, да не кажа хосъ — може би тази дума е крайна — но доста разбъркани работи, доста разбъркани понятия. Азъ си обяснявамъ внасянето на тоя законопроектъ съ динамичната натура на бившия министъръ на земедѣлието, който искаше единъ видъ да обгърне въ своето ведомство съ законоположения почти цѣлата държавна дейностъ. Това проличава навредъ въ всичкитѣ законопроекти, които той внесе. Така, въ чл. 2 на настоящия законопроектъ той опредѣля държавнитѣ имоти така: „Държавни сж всички имоти, които се третиратъ като такива отъ общитѣ и специални закони и международни договори и конвенции, както и тѣзи, придобити отъ държавата по общитѣ способи за придобиване“. Въ чл. 12 на законопроекта се опредѣля, какви сж по съществото си държавнитѣ имоти: „По съществото си държавнитѣ имоти сж движими и недвижими, а недвижимитѣ сж покрити и непокрити.

По начина на използването имъ държавнитѣ имоти сж обществени и частни.

Обществени сж недвижими имоти на държавата сж неотчуждаеми, частнитѣ имоти на държавата могатъ да се

отчуждаватъ“. Значи, всичкитѣ имоти, които принадлежатъ на българската държава, били тѣ движими и недвижими, които досега се стопанисватъ и отъ други отрасли на управлението, занаяредъ, по силата на тоя законопроектъ, подпадатъ подъ ведомството на Министерството на земедѣлието. И въ мотивитѣ къмъ законопроекта, като се говори колко сж българскитѣ държавни имоти, казва се, че непокрититѣ имоти, стопанисвани отъ Министерството на земедѣлието, възлизатъ на 284.340 декара, на стойностъ 350.598.000 л.; покрититѣ имоти, стопанисвани отъ Министерството на земедѣлието, сж 3.589 броя, на стойностъ 118.573.799 л., а тѣзи, стопанисвани отъ други държавни учреждения, възлизатъ на 2.719 броя, на стойностъ 2.915.962.234 л. Като се прибавятъ, казва се въ мотивитѣ, държавнитѣ гори и недвижимитѣ покрити и непокрити имоти на българскитѣ държавни желѣзници, както и другитѣ имоти и пр., държавнитѣ имоти надхвърлятъ 10 милиарда лева. Това е вѣрно, обаче всички държавни имоти, отношенията на институтитѣ, които ги стопанисватъ, спрямо съответнитѣ министерства — всичко това се изоставя отъ другитѣ министерства и по този законопроектъ отива въ Министерството на земедѣлието. Прочетете законопроекта и ще видите, че целѣта е такава. Напримѣръ, вземете старинитѣ, които подпадатъ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение и които сж държавна движимостъ. По силата на днешния законопроектъ, Министерството на земедѣлието ше урежда този въпросъ, по който, споредъ закона за народната просвѣта, има специаленъ институтъ. Вземете пощенскитѣ марки, които се продаватъ отъ Министерството на финанситѣ и които също сж държавна движимостъ. Знаете, че имаме много ценни марки, които се продадоха отъ Министерството на финанситѣ. Сега и тѣ се обгършатъ отъ Министерството на земедѣлието, по силата на тоя законопроектъ, като държавна движимостъ. Съ една дума, нѣма държавенъ имотъ, движимъ или недвижимъ, общественъ, държавенъ или частно-държавенъ, по всички ведомства, който да не се включва въ този законопроектъ.

Както виждате, г-да народни представители, касае се за една много главолмна работа, правоотношенията сж много сериозни. Азъ се надѣвахъ, че законопроектътъ ше се прегледа сериозно отъ новия титуляренъ министъръ на земедѣлието и тогава ше се внесе. Изглежда, обаче, че той е усвоилъ законопроекта, внесень отъ бившия министъръ на земедѣлието, защото е раздалень на народнитѣ представители наново отпечатанъ законопроектътъ на бившия министъръ на земедѣлието. Вижда ми се, че новиятъ министъръ на земедѣлието още отъ първия денъ се проявява като много динамиченъ, ако наистина смѣта, че трѣба да усвои изцѣло законопроекта на бившия министъръ на земедѣлието, който законопроектъ, по мое схващане, не е сериозно проучень. Безспорно, че е за похвала такава смѣлостъ, единъ новъ министъръ изведнажъ да усвои подобень законопроектъ на своя предшественикъ — нѣщо, което рѣдко е ставало у насъ. Всетаки, мене ми се струва, че тоя законопроектъ би трѣбвало да се проучи добре. И най-после, г-да народни представители, ако взехъ думата, то е, за да посоча на тази нецелесобразностъ, на тази главолмна работа, което иначе е похвална амбиция, единъ бившъ министъръ да иска да обгърне имотитѣ на цѣлата държава. Такава работа, обаче, не е нормално управление на една държава.

Другъ въпросъ, който е много сериозенъ и на който искамъ да обърна вниманието на г-на министра, това е, че ние ше имаме имоти, които ше бждатъ придобити отъ държавата по специални закони и междудържавни договори и конвенции. Сега, въ връзка съ присѣдиняването на Южна Добруджа къмъ България, се поставя единъ въпросъ. Всичкитѣ имоти, които имаха общинитѣ въ Южна Добруджа по силата на румѣнскитѣ закони, станаха държавни, и понеже въ договора между България и Румѣния за присѣдиняването на Добруджа нѣма никакви ограничения по този въпросъ, тѣзи бивши общински имоти ше се третиратъ отъ насъ като държавни, следователно, нѣма да се върнатъ на общинитѣ. Ако този въпросъ остане тѣй, както е по договора, това значи, че всичкитѣ имоти, принадлежащи на нашитѣ общини преди анексията на Южна Добруджа, станали държавни по румѣнскитѣ закони, ше минатъ като държавни имоти и сега. Обръщамъ вниманието на този въпросъ, защото действително това ше бжде много несправедливо. Това е пакъ единъ въпросъ, по който ше трѣба сериозно да се помисли.

Г-да народни представители! Нѣма да се впускамъ въ голѣми подробности, както направиха нѣкои отъ преговорившиятъ, но трѣбва да каже, че тоя законопроектъ не трѣбва да мине тъй бързо, защото е много важенъ и въ него намираме много несъобразности. Азъ сиѣтамъ, че новиятъ министъръ на земедѣлието ще трѣбва да поизучи всички несъобразности въ законопроекта, когато той отиде въ комисията. И колкото и да е желателно, виждамъ правителството да иска да каже, че не може да се нахърни нищо отъ дейността на бившия министъръ на земедѣлието, всичкитъ законопроекти на които еп bloc сѣ поставени на дневенъ редъ, все пакъ отъ гледище на държавнитъ интереси нѣма да бѣде зле, ако поправете грѣшкитъ на бившия министъръ на земедѣлието.

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата г-нъ министърътъ на земедѣлието и държавнитъ имоти.

Министъръ Димитъръ Кушевъ: Г-да народни представители. Моля, законопроектътъ да бѣде гласуванъ на първо четене и изпратенъ въ комисията, кѣдето ще бѣде изученъ подробно и допълненъ, както е нужно.

Председателъ Никола Логофетовъ: Разискванията по законопроекта сѣ приключени. Ще гласуваме. Които приематъ на първо четене законопроекта за държавнитъ имоти моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще отиде въ комисията.

Минаваме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ.

Първо четене на законопроекта за подобрене на меритъ.

Които приематъ да се прочетатъ само мотивитъ, безъ законопроекта, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да прочете само мотивитъ къмъ законопроекта.

Докладчикъ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за подобрене на меритъ.

Г-да народни представители! Селскитъ и градски мери презъ последнитъ 17 години бѣха намалени твърде много. Поради неотложната нужда, да бѣдатъ оземлени много бѣжанци, придошли въ царството отъ останалитъ подъ чужда властъ български земи, а сѣщо така и много безземлени и малоземлени мѣстни земедѣлски стопани, следъ голѣмата европейска война, а по-точно следъ 1922 г., се предприе по законодателенъ редъ отдѣлянето на голѣми площи отъ меритъ за оземляване. Сѣщо така за образуване на редица фондове — училищни, читалищни, черковни и др., се прибѣгна до отдѣлянето на части отъ общинскитъ мери.

Всички отдѣлни части отъ меритъ се разработиха и изчезнаха като площи за паша на добитъка. Отъ 9.188.000 декара презъ 1922 г. селскитъ и градски мери сѣ спаднали на 4.221.972 декара презъ 1935 г. или за единъ периодъ отъ 13 години меритъ сѣ намалени съ повече отъ 50%. Това намаление на меритъ се отрази върху развоя и характера на скотовѣдството. У насъ се констатира едно силно намаление на едрия рогатъ добитъкъ, а сѣщо така и овцевѣдството не може количествено да се увеличава съ увеличението на населението. Броятъ на овцетъ въ нашата страна отъ редъ години се движи около една и сѣща цифра. И ако ние по неизбежностъ трѣбва да се примиримъ съ намаления размѣръ на меритъ, въ никакъвъ случай не е оправдано да ги оставимъ въ днешното имъ положение, което е крайно незадоволително.

Отъ всичко 4.221.972 декара мери, презъ 1935 г. използваемата площъ е съ около 30% по-малка, което прави около 1.200.000 декара, тъй като такава частъ отъ меритъ е покрита съ разни търнаци, камъни, отровни тревы и др. Ако презъ 1941 г. разрешимъ поставената съ настоящия законопроектъ задача, да се почистятъ всички мери въ страната отъ търне, камъни и отровни тревы, то използваемата площъ на сѣщитъ да бѣде увеличена съ около 1.200.000 декара. Разрешимъ ли успѣшно и другитъ задачи, целещи подобренито и разумното използване на меритъ, ние създаваме по-благоприятни условия за развитието на нашето скотовѣдство.

Намѣсата на държавата да задѣлжава частнитъ стопани да подобряватъ пасищата и ливадитъ си се мотивира съ обстоятелството, че много полезни начинания отъ такъвъ характеръ не могатъ да се проведатъ само поради нехайството на нѣкои отъ съседитъ. Принудата е опраздана, щомъ тя цели подобрене благосъстоянието на отдѣлния стопанинъ, а оттамъ и увеличение изобщо на националното ни богатство.

Съ предлагания законопроектъ се цели да се изпълнятъ следнитъ по-главни задачи:

1. Въ срокъ една година отъ влизане на закона въ сила да се почистятъ отъ търнаци, камъни и отровни тревы всички държавни и общински мери, съ което използваемата имъ площъ ще се увеличи съ около 30%.

2. Да се започне планомѣрното подобрене на меритъ по изработенъ планъ отъ селско-стопански комитетъ, което подобрене ще се изрази въ брануване, затрѣвяване, отводняване, напояване, торене, направа водопон и др.

3. Задѣлжаватъ се частнитъ стопани да подобрятъ ливадитъ и пасищата си по указание на агрономическитъ служби.

Нерадостната гледка, каквато представляватъ днесъ нашитъ мери, трѣбва да бѣде премахната. Меритъ трѣбва да станатъ хубави мѣста около всѣки населенъ пунктъ, кѣдето добитъкътъ ще се радва не само на хубавото слънце и въздухъ, но ще намѣри и достатъчно сочна трева.

Съ гласуването на предлагания законопроектъ за подобрене на меритъ, несъмнено ще се допринесе много за подобрене на нашето скотовѣдство и съ това за издигане народното благосъстояние.

Гр. София, февруарий 1941 г.

Министъръ на земедѣлието и държавнитъ имоти:
Д. Кушевъ

(Ето текстътъ на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за подобрене на меритъ.

Чл. 1. Целта на настоящия законъ е незабавното почистване и подобрене на всички мери за използване на цѣлата имъ площъ за най-доходно стопанисване.

Чл. 2. Грижата за това прочистване и подобрене се възлага на околийскитъ агрономи, които се задѣлжаватъ въ срокъ отъ една година да проведатъ прочистването на всички мери въ околията имъ.

Чл. 3. Околийскиятъ агрономъ или назначенъ отъ него замѣстникъ, заедно съ селско-стопанския комитетъ на населеното мѣсто, въ срокъ отъ три месеца отъ влизането въ сила на настоящия законъ, сѣ длъжни да обхождатъ всички мери въ населеното мѣсто и да съставятъ планъ за прочистването имъ. Този планъ се предава на кмета за изпълнение.

Чл. 4. Кметътъ е длъженъ въ опредѣленъ отъ плана срокъ да прочисти меритъ, като за изпълнение на плана използва срѣдствата отъ скотовѣднитъ фондове, специално предвидени такива въ общинскитъ бюджети, такива, постъпили съгласно закона за селскитъ и градски мери или помощи отъ държавата, земедѣлскитъ камари, кооперативни и други организации, както и временната или извънредна трудова повинностъ.

Чл. 5. Подобренито на меритъ, споредъ условията, става чрезъ:

а) напояване на режимъ за използване меритъ за паша, който да отстрани утъпкването имъ отъ добитъка много рано напролѣтъ и късно наесень. Тамъ, кѣдето условията позволяватъ, трѣбва да се спасятъ най-напредъ високитъ, сухи отцѣдни мѣста, при които утъпкването на чима не би се отразило зле на вегетацията;

б) брануване (гравене), затрѣвяване;

в) торене;

г) отводняване блатливи и мочурливи пасища; напояване;

д) направа на водопон, пладнища и др.;

е) установяване пѣтищата за минаване съ коли презъ меритъ и мѣстата за откриване кариери въ сѣщитъ.

За тия подобрителни работи се изработватъ планове по реда, предвиденъ въ чл. 3, и се изпълняватъ отъ кмета най-късно въ срокъ отъ една година следъ влизането на закона въ сила, а за по-голѣмитъ подобрения — въ срокъ отъ две години.

Чл. 6. Въ плановѣтъ за използване на меритѣ трѣбва да се укаже, кои мѣста отъ кои видове животни ще се пасатъ и какъ ще се редуватъ.

За младия добитѣкъ на скотозѣднитѣ дружества (кончета и телета), се отдѣлятъ специални подходящи мѣста за дълготрайно ползуване.

Чл. 7. Когато частнитѣ мери и ливади сѣставляватъ нераздѣлни комплекси отъ общинскитѣ мери, чието подобрене трѣбва да стане едновременно съ това на последнитѣ, то въ плана се предвиждатъ подобреніята, които следва да се направятъ и върху въпроснитѣ частни мери и ливади.

Така опредѣленитѣ отъ плана подобренія се съобщаватъ писмено отъ кмета на частнитѣ стопани и тѣ сѣ длѣжни въ опредѣления срокъ да ги извършатъ. Ако това не стане, кметовѣтъ извършватъ неизбѣжнитѣ подобренія на частнитѣ мери и ливади за смѣтка на тѣхнитѣ собственици, при провеждане подобренieto на общественитѣ мери.

Чл. 8. Нарушителитѣ на настоящия законъ се наказватъ съ глоба до 2.000 л. съ заповѣдь отъ министра на земедѣлнето и държавнитѣ имоти и до 500 л. отъ съответнитѣ областни земедѣлко-стопански директори. Глобитѣ до 300 л. не подлежатъ на обжалване и се събиратъ по реда и начина за събиране прѣжитѣ данѣци.

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Бѣлю Алексиевъ.

Бѣлю Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Имаме да разгледаме законопроекта за подобрене на меритѣ. Законъ за меритѣ у насъ има отъ 1912 г. Отъ тогава досега той е измѣняванъ нѣколко пѣти съ разни закони — съ закона за трудовитѣ земедѣлски стопанства и т. н., и човѣкъ мѣчно може да се справи и да разбере какво точно е сегашното правно положение на меритѣ, ако не съпостави всички измѣнения на закона за меритѣ и да разбере кое е въ сила и кое отмѣнено.

Въ мотивитѣ къмъ законопроекта се казва, че меритѣ отъ 8—9 милиона декара презъ 1922 г. сега сѣ останали къмъ 4 милиона декара. Въ действителностъ, обаче, тѣ сѣ много по малко. Преди всичко, ние не сме наясно какво се разбира подъ понятието „мера“. Долу въ народа подъ „мери“ разбиратъ всички мѣста, кждето пасе добитѣкъ, всички пасища, макаръ че юридическото опредѣление на понятието „мери“ е съвсемъ друго. И, ако вземемъ да изчислимъ меритѣ така, както ги разбира народътъ долу, тогава действително ще имаме много мери, защото ще бждатъ смѣтани за мери и частнитѣ имоти, които се даватъ подъ наемъ на разни наематели да пасатъ добитѣка си. Такъвъ е, напимѣръ, случаятъ съ куцовласитѣ, наречени каракачани, които пролѣтъ отиватъ въ планинитѣ, а есенъ слизатъ въ низинитѣ, особено край черноморското крайбрежие, и общинитѣ имъ даватъ подъ наемъ за пасища мери, въ които се включатъ и гората, и частнитѣ имоти на хората, и малкото общински мери. Така погледнато на меритѣ, тѣ сѣ много.

Законопроектътъ, който разглеждаме сега, обаче, има предвидъ само чиститѣ мери и тѣхното подобрене не и земитѣ въ горитѣ, а сѣмшискитѣ мери, които сѣ малко, защото по-големата частъ отъ тѣхъ се раздала на бѣжанци, на малоземлени и т. н. и останаха малко покрай селищата, не за паша на добитѣка, ами за разходка на младия добитѣкъ и т. н. И тѣзи мери действително ние ще трѣбва да ги запазимъ, кждето можемъ, за разходка на младия добитѣкъ, но не и за паша на добитѣка, както се предвижда въ законопроекта. Безспорно, по краищата ще има мѣста и за паша на дребния добитѣкъ, ако шете и на гжскитѣ отъ селото, но голѣмата частъ отъ меритѣ, голѣмитѣ обекти, каквито ги има въ Северна България, ще си минатъ, защото ще дойде по-нататѣкъ и законопроектътъ за борбата срещу глада за земя, който глѣдъ ще ги погълне и нѣма да останатъ.

Какво ни се предлага съ законопроекта? Най-напредъ азъ смѣтамъ, че ще трѣбва да се разграничи точно, какво е пасище и какво е мера. Понятието „мера“ ще трѣбва да се разбира така, както е дадена за него дефиниция въ закона за меритѣ, а не да се разбиратъ и високопланински пасища, изобщо мѣстата за паша на добитѣка въ балатѣци и т. н.; само меритѣ, голитѣ мѣста, които сѣ останали като пасища.

Съ законопроекта се възлага на общинскитѣ агрономи и кметове да направятъ известни подобренія на меритѣ отъ чисто агрикултуренъ характеръ. Напимѣръ, предвижда се брануване, затревяване, торене, отгодняване на блатливи и мочурливи пасища, напояване, установяване пѣтищата за минаване съ коли презъ меритѣ и т. н. Това е една чисто агрикултурна работа, която предполага, пашата на добитѣка да не става така, както е ставала сега — произволно, а да става по установенъ редъ и строго системно. Не можемъ да правимъ такива подобренія на меритѣ, каквито се искатъ съ законопроекта, и да пускаме селскитѣ чарди да си вървятъ свободно, както става сега: пустнатъ 300-400 говеда въ мерата, тѣ изпотѣчатъ всичко и не остава следа отъ трева, или озчатъ презъ цѣлата година да си ходятъ тамъ и да смѣтаме, че чрезъ такива културни мѣрки създаваме нѣщо. Смѣгамъ, че по този начинъ нѣма да имаме резултати. Можемъ да направимъ една система отъ канали за отводняване, но щомъ добитѣкътъ мине презъ тѣхъ, ще ги разруши. Можемъ да направимъ затревяване, но като мине добитѣкътъ презъ време, когато не трѣбва да се ходи, ще изпотѣче тревата и тя пакъ ще изчезне.

Така че преди да правимъ подобренія на меритѣ, безъ да отричамъ по начало, че трѣбва да станатъ известни подобренія въ тѣхъ, но не и да станатъ чисто културни пасища, трѣбва да изпѣлимъ една предпоставка, а именно, че трѣбва добитѣкътъ да се ограничи да не ходи свободно въ пасищата, въ меритѣ. Може би въ това отношение ние заимствуваме отъ Холандия, кждето добитѣкътъ пасе по меритѣ, или отъ Белгия, или отъ Германия, но ние изпускаме изъ предвидъ предпоставката, че тамъ добитѣкътъ не ходи свободно като у насъ, а го връзватъ на колче въ опредѣлено мѣсто и въ опредѣлено време. При това пасището тамъ не служи изключително за хранене на добитѣка, защото му се дава и фуражъ; добитѣкътъ се дохранва съ концентрирана храна, а пасището служи само като допълнителна храна и като мѣсто за разходка на добитѣка, за чистъ въздухъ и т. н. Това е основата на скотовѣдството тамъ. Ние искаме да подобряваме пасищата у насъ, а сѣмшременно не ограничаваме свободното ходене на добитѣка въ тѣхъ.

Вѣрно е, че съгласно чл. 96 отъ закона за подобрене на земедѣлското производство и упазване полскитѣ имоти е забранено добитѣкътъ да ходи свободно въ частнитѣ имоти, но сѣмшременно е предвидена една забележка, въ която е казано, че тамъ, кждето по традиция добитѣкътъ ходи свободно, съ решение на общинския съветъ може пакъ да се позволи свободното му ходене, което значи, че щомъ добитѣкътъ може да ходи свободно въ частнитѣ имоти, съ още по-големо право ще ходи свободно въ меритѣ или въ горскитѣ участѣци и т. н. И отъ тамъ дохождаме до това положение: добитѣкъ глѣдъ, пасища останали безъ трева или съ лошокачествена трева, добитѣкътъ да се пуца въ горскитѣ участѣци, въ сѣчищата. Идватъ горскитѣ власти, съставятъ актове и идваме до положението да имаме 200 милиона лева приходъ отъ горитѣ, отъ които 80 милиона лева сѣ глоби! Така се дохожда до единъ омагьосанъ крагъ.

Моето заключение по законопроекта е следното.

Тия мѣрки, които се предвиждатъ въ законопроекта, нѣма да дадатъ резултати такива, каквито желаемъ, ако не вземемъ мѣрки да уредимъ въпроса за ползуването отъ тѣзи мери, които трѣбва да се стремимъ да обърнемъ въ културни пасища, което знае пасища, посѣти навреме съ доброкачествена трева. А сега какво виждаме? Добитѣкътъ до Гергьовденъ свободно да върви изъ пасищата и нивитѣ на хората, а не по строго опредѣленитѣ мѣста. Който има добитѣкъ, трѣбва да си приготви и фуражъ за него. Меритѣ около селищата трѣбва да останатъ само за разходка на добитѣка, а въ нѣкои случаи, кждето е възможно това, като малка паша, която, разбира се, трѣбва да бжде допълнена съ концентрирана храна.

Председателъ Никола Логофетовъ: Разискваннията сѣ приключени. Ще гласуваме.

Който приематъ на първо четене законопроекта за подобрене на меритѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ точка пета отъ днешния редъ:

Първо четене на законопроекта за високопланинскитѣ и горски пасища.

Моля да се прочетатъ само мотивитѣ. Който г-да народни представители приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г-нъ докладчикътъ.

Докладчикъ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за високопланинскитъ и горски пасища.

Г-да народни представители! Голѣмото намаление площта на меритъ у насъ, както и взетитъ напоследъкъ мѣрки за регулиране пашата на добитъка въ нашитъ гори, поставиха скотовѣдството ни при много тежки условия за развитие.

Въ сѣщото това време обширни наши пасища въ Стара-планина, Рила, Родопитъ и Пиринъ останаха недостатъчно използвани и година следъ година тревното имъ състояние все повече се влошаваше, за да останатъ така почти напълно неизползуваеми вследствие на обрстването имъ съ хвойна, клекъ и други храсти и вредни треви.

Налага се да се подирятъ начини, за да се проучи нашето планинско и околно население да изкарва презъ лѣтото добитъка си на паша въ високопланинскитъ ни и горски пасища, както това е въ Франция, Швейцария и Германия.

Като първо условие за това е да се подобрятъ тия пасища, като на подходящи мѣста се почисти хвойната, която въ нѣкои пасища заема 2/3 отъ площта имъ, а така сѣщо да се създадатъ условия за алпване на добитъка чрезъ направата на: навеси, мандри, водопоилища, пѣтища и др.

Площта на високопланинскитъ и горски пасища у насъ не е установена точно, понеже сѣщата е преценявана най-често окомѣрно. Споредъ даннитъ на Главната дирекция на статистиката, за стопанската 1935/1936 г. сме имали 1.171.091 декара горски и 1.194.626 декара високопланински пасища, или общо 2.265.717 декара.

Тая площъ се разпредѣля, както следва:

1) въ Стара-планина около	1.000.000 декара
2) въ Рила-планина „	750.000 „
3) въ Срѣдна-гора „	60.000 „
4) въ Пиринъ-планина „	130.000 „
5) въ Родопитъ „	300.000 „

6) въ останалитъ планини (Витоша, Осогово, Бѣласица, Мургаш и др.) около 110 000 декара високопланински пасища.

Разпредѣлението на горскитъ и високопланински пасища по собственостъ е следното: 27·3% държавни, 63·3% общински 3·3% училищни, манастирски и църковни, 0·47% кооперативни и 1·54% частни.

Още при 2.365.517 декара високопланински горски пасища презъ 1937 г. (по-нови статистически данни още нѣма) сѣ били пустнати на паша 50.938 глави говеда, 8.361 глави коне, магарета и мулета; 5.520 кози; 430.529 овце и 4.138 свини или редуцирани на глава едѣръ добитъкъ се пада по 22·7 декара, което показва, че нашитъ високопланински горски пасища не се използватъ добре, защото състоянието имъ е много лошо.

Въ действителностъ при едно евентуално подобрене на високопланинскитъ и горски пасища би могло да се нушне нѣколкократно по-голѣмо число добитъкъ.

Тревостоятъ на нашитъ високопланински горски пасища, при днешното имъ състояние на обрстваностъ съ хвойна, клекъ, иглолистенъ лепенъ и чемерика, се изчислява приблизително на около 600.000.000 кгр., когато следъ провеждане на необходимитъ мелиоративни мѣроприятия въ сѣщитъ тревостоятъ би далъ производство надъ 1·5 милиарда килограма трева. Това тревно производство би дало паша най-малко на около 2.000.000 овце.

Съ настоящия законопроектъ се цели:

1) да се осигури пашата на добитъка въ високопланинскитъ и горскитъ пасища отъ зависимостта и ограничението на закона за горитъ;

2) да се установи точно площта и тревостоятъ на високопланинскитъ и горскитъ пасища, като последнитъ се ограничатъ съ трайни и видни знаци;

3) да се предприема едно систематично подобрене на високопланинскитъ и горскитъ пасища, като за целта се отдадатъ на дългосрочно използване — съ срокъ до 20 години — отъ скотовѣднитъ дружества и кооперации;

4) да се направятъ необходимитъ навеси, мандри и водопоилища въ тия пасища, като дървенитъ строителни материали се отпускатъ безплатно отъ близкитъ държавни и обществени гори;

5) да се предприематъ систематични наблюдения по подобрене и максимално използване на планинскитъ пасища, като се откриватъ на подходящи мѣста планински — пасищни станции и опитни полета, и

6) да се създадатъ планински ливади чрезъ засѣване на подходящи тревни смѣски съ цель за набавяне на достатъчно сѣно за зимното изхранване на добитъка.

Съ прокарването на горнитъ мѣроприятия, предметъ на настоящия законопроектъ, несъмнено ще се създадатъ добри условия за подобренито и по-рационалното използване на високопланинскитъ ни горски пасища. Вече направенитъ досега съ бюджетни срѣдства на държавата 17 заслони-овчарници и говедарници, предприетитъ отводнявания и напоявания на държавнитъ високопланински и горски пасища, както и почистването на хвойната въ една площъ отъ около 8.000 декара, дадохъ твърде удовлетелни резултати въ това отношение и тѣ подчертаватъ най-убедително навременността и необходимостта отъ побързото прокарване на необходимитъ мѣроприятия, които се предвиждатъ въ настоящия законопроектъ.

Възъ основа на гореизложеното и понеже подобренито на високопланинскитъ и горскитъ пасища ще осигури до голѣма степенъ правилното развитие на нашето скотовѣдство и ще подобри чувствително поминѣка, особено на планинското население, необходимо се явява обсъждането и приемането на настоящия законопроектъ отъ Народното събрание.

Министъръ на земедѣлието и държавнитъ имоти:

Д. Кушевъ“

(Ето текстътъ на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за високопланинскитъ и горски пасища.

Чл. 1. Целта на настоящия законъ е да се подобрятъ и създадатъ условия за най-рационално и пълно използване на високопланинскитъ и горскитъ пѣтища.

Чл. 2. Високопланински пасища сѣ всички пасища, които се намиратъ надъ горната естествена граница на горитъ.

Горски пасища сѣ всички залесени и незалесени горски площи по-голѣми отъ 300 декара, на които главното предназначение е пашата.

Чл. 3. Високопланинскитъ и горскитъ пасища се стопанисватъ по стопански планове, които иматъ за цель увеличаването на тревното производство, подобряване на тревостоя и условията за паша на добитъка въ планината.

Стопанскитъ планове се изработватъ отъ секциитъ за измѣрване и уредба на горитъ съ участието на мѣстния околийски агрономъ и се утвърждаватъ отъ министъра на земедѣлието и държавнитъ имоти.

До изработването на стопанскитъ планове, държавнитъ, общинскитъ и други обществени и частни високопланински и горски пасища се стопанисватъ по временни планове. Последнитъ се изработватъ отъ лесничея съ участието на мѣстния околийски агрономъ съ валидностъ за една година или за по-дълго време, съобразно начина на използване на пасищата.

Постройката на горскитъ пѣтища следва да се извършва съ огледъ не само на използването на дървесна маса, но и на пашата.

Чл. 4. За изучаване подобренията на високопланинскитъ и горскитъ пасища се откриватъ планинско-пасищни станции и опитни полета, срѣдствата за които се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти.

Чл. 5. Високопланинскитъ и горскитъ пасища се даватъ за ползуване годишно или за по-дълъгъ периодъ отъ време — най-много до 20 години, по специални поемни условия.

Чл. 6. Броятъ и видътъ на добитъка, който следва да бжде пустнатъ на паша въ високопланинскитъ и горскитъ пасища, както и мѣрките за подобренито имъ, се определятъ въ стопанскитъ, респективно временнитъ планове.

Подобренията въ високопланинскитъ и горскитъ пасища се извършватъ задължително отъ тѣхнитъ собственици или наематели.

Чл. 7. Приходите отъ общинскитъ и другитъ обществени високопланински и горски пасища служатъ преди всичко за покрѣщане разходите за подобрене на пасищата.

Ако нѣкои общини и обществени учреждения — собственици на високопланински и горски пасища, не извършватъ въ срокъ отъ 3 години необходимитъ подобрения, предвидени въ стопанскитъ, респективно временнитъ планове, лесничеятъ, по нареждане на министъра на земедѣлието и държавнитъ имоти, събира приходитъ и извършва тѣзи подобрения съ срѣдствата, получени отъ приходитъ отъ пасищата, като остатѣка отъ сѣщитъ връща на собственицитъ.

Чл. 8. Пашата въ държавните, общинските и другите обществени високопланински и горски пасища се продава: 1) по тарифни цени на местното и околното население; 2) чрез доброволно съгласие и 3) чрез тръг.

За местно население се считат жителите на ония населени места, въ землището на които се намира дадено пасище или граничатъ съ него, а за околното население се считат жителите отъ съседните и по-далечни населени места.

При отдаването ползуването на паша се дава предпочитане преди всичко на добитъка на местното население, а следъ това на тоя на околното и по-далечно население, като се спазва редътъ, който съответствува на отдалечението на населеното място отъ пасището.

Чл. 9. Дългосрочно използване на високопланинските и горските пасища може да става само отъ скотовъдни дружества и кооперации, срещу заплащане на тарифните цени, които се ревизиратъ ежегодно отъ Министерството на земеделието и държавните имоти.

Условията за отдаване на дългосрочно използване пашата въ високопланинските и горските пасища, както и на кои скотовъдни дружества и кооперации следва да се дадатъ на дългосрочно използване тия пасища, преценява съ протоколно решение комисия въ съставъ: местния лесничей и кметъ и съответния околийски агрономъ.

Отдаването пасищата на дългосрочно използване може да става само срещу специални поемни условия, въ които се упоменаватъ подобренията въ пасището, запазването му и направата и запазването на съществуващите сгради, водопойща и други съоръжения.

Протоколите на комисията и поемните условия се утвърждаватъ отъ министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 10. Дървените строителни материали и кариерните материали, необходими за съоръженията по подобренията и използването на пасищата, се отпускатъ безплатно отъ горите на съответните собственици на пасищата или по тарифни цени отъ най-близките обществени гори. Нужните дърва за огрѣвъ се отпускатъ по тарифни цени отъ най-близките обществени гори.

За чистене на хвойната въ пасищата чрезъ опожаряване се допуска по нареждане на министъра на земеделието и държавните имоти доставката и употребата на безмитенъ петролъ.

Закупуването на такъвъ става чрезъ съответния лесничей.

Чл. 11. Ако наемателятъ на държавното, общинското или друго обществено високопланинско и горско пасище не направи и не поддържа определените въ договора подобрения на пасищата и изобщо се покаже като лошъ стопанинъ, се отстранява по административенъ редъ отъ пасището, преди изтичането на договорния срокъ.

Чл. 12. Всички сгради следъ изтичане на договорния срокъ оставатъ въ собственост на собственика.

Чл. 13. За подробностите по прилагането на настоящия законъ министърътъ на земеделието и държавните имоти издава специални наредби.

Чл. 14. Настоящиятъ законъ отменя всички законоположения, които му противоречатъ.)

Председател Никола Логофетовъ: Нѣма записанъ никой. Ще гласуваме.

Който приематъ на първо четене законопроекта за високопланинските и горски пасища, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ ще отиде въ комисията.

Минаваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за подобрене на земята и борба срещу глада за земя.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчикъ Димитъръ Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за подобрене на земята и борба срещу глада за земя.

Г-да народни представители! Борбата срещу глада за земя е по своето естество една многостранна дейност, която се изразява въ подобрене на използваните и неизползувани досега (пустѣщи) земи чрезъ подходящи мелиоративни мѣроприятия, осигуряване на необходимите сръдства за провеждане на същите мѣроприятия, намиране на необходимите земи за държавния поземленъ фондъ, както и правилно разпредѣление на земята на държавния поземленъ фондъ между нуждаещите се земеделски стопани.

Тѣзи разни видове дейности сѣ провеждани досега самостоятелно отъ различни служби на Министерството на земеделието и държавните имоти, като тѣхните годишни планове сѣ били реализирани въ кръга на отпусканите имъ бюджетни сръдства.

За постигане на по-резултатна дейностъ въ това отношение се налага обединение както на службите, така и на сръдствата, които ще бждатъ необходими за бързото и цѣлостно провеждане на мѣроприятията. Отъ така обединените служби, безъ съществено увеличение на личния съставъ, ще могатъ да се очакватъ много по-големи постижения, ако за това, разбира се, имъ бждатъ предоставени на разположение и необходимите сръдства.

Съ този законопроектъ се учредява „Върховенъ съветъ за подобрене и увеличение на работната земя“, който има за задача да изработва годишния държавенъ планъ за мѣроприятията, които целятъ подобрене на работната земя и борбата срещу глада за земя. Изработването на този годишенъ планъ ще става въз основа на годишните планове на отдѣлните специални служби, съобразно съ поставените за разрешение най-непосредствени задачи въ това отношение и въ рамките на определените за целта сръдства.

Заедно съ обединяването на службите и усилията, съ този законопроектъ се обединяватъ и сръдствата за реализиране на общия годишенъ планъ, като се създава общъ фондъ за подобрене и увеличение на работната земя. Този фондъ обединява сръдствата на съществуващите вече фондове, а именно: фонда за напояване и отводняване на земята, фондъ за трудовите земеделски стопанства и културни мѣроприятия при горите, както и бюджетните сръдства, които ежегодно държавата ще дава на разположение на Министерството на земеделието и държавните имоти.

По такъвъ начинъ, съ централизирането и рационалното организиране на всички съответни служби и съ обединението на всички разполагаеми сръдства, ще може да се постигнатъ по-бързи и по ефикасни резултати въ усилията ни за подобрене на работната земя и за отстранение глада за земя, като съ това се осигурятъ по-добри условия на земеделското ни население.

Настоящиятъ законопроектъ иде да удовлетвори тъкмо тѣзи нужди и наложително е неговото по-бързо разглеждане и одобрение отъ Народното събрание.

Гр. София, февруарий 1941 г.

Министъръ на земеделието и държавните имоти:
Д. Кушевъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за подобрене на земята и борба срещу глада за земя.

I. Целъ.

Чл. 1. Целта на този законъ е цѣлостното подобрене и увеличение на работната земя въ царството, като сръдство за повдигане изобщо дохода отъ земята, увеличаване на работната площ и засилването на държавния поземленъ фондъ, за снабдяване съ достатъчно земя всички безземелни и малоземелни земеделски стопани.

II. Органи.

Чл. 2. Всички служби въ Министерството на земеделието и държавните имоти, които досега сѣ имали тѣто свои задачи постигането на частъ отъ горната целъ, се обединяватъ въ една „Дирекция за подобрене и увеличение на работната земя.“

Тази дирекция има два отдѣла:

Отдѣлъ „Земя“ и отдѣлъ „Води.“

Чл. 3. Отдѣлътъ „Земя“ се образува отъ досегашните служби на отдѣла за поземлена собственост и комасация и отдѣлението за държавните имоти.

Този отдѣлъ има следните отдѣления:

1. Оземляване, преселване и мери.
2. Комасация и кадастъръ.
3. Пустѣщи земи.
4. Държавни имоти.

Чл. 4. Отдѣлътъ „Води“ се образува отъ досегашните служби на отдѣла за водите.

III. Сръдства.

Чл. 5. За постигане целите на този законъ, при Министерството на земеделието и държавните имоти се учредява „Фондъ за подобрене и увеличение на работната земя“, който се управлява отъ министъра на земеделието и държавните имоти чрезъ „Върховния съветъ за подоб-

брене и увеличение на работната земя. "Този съветъ се състои отъ: председателъ — министърътъ на земедѣлието и държавните имоти или натоварено отъ него лице, и членове: главниятъ секретаръ на Министерството на земедѣлието и държавните имоти, директорътъ на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя, началникътъ на отдѣла „Земя“, началникътъ на отдѣла „Води“, директорътъ на земедѣлието и директорътъ на горитѣ.

Административно фондътъ се ръководи отъ директора на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя, който провежда въ изпълнение утвърденитѣ отъ Министерския съветъ, респективно министра на земедѣлието и държавните имоти, решения на „Върховния съветъ за подобрене и увеличение на работната земя.“

Чл. 6. Срѣдствата на фонда се образуватъ отъ:

1. Цѣлия фондъ за напояване и отводняване на земитѣ при Министерството на земедѣлието и държавните имоти, учреденъ съ закона за напояване и отводняване на земитѣ.

2. Фонда за трудовитѣ земедѣлски стопанства при Министерството на земедѣлието и държавните имоти.

3. Специална, еднократна вноска отъ бюджета на Министерството на земедѣлието и държавните имоти, и

4. Фонда „Културни мѣроприятия“ при горитѣ, начина на отъ бюджетната 1942 г.

Така събранитѣ срѣдства на фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“ се изразходватъ за осъществяване на мѣроприятия по годишния планъ, изработенъ отъ Върховния съветъ за подобрене и увеличение на работната земя, съгласно чл. 7 отъ този законъ.

Чл. 7. Ежегодниятъ планъ за мѣроприятия, които се приематъ за постигане целия на този законъ, се изработва отъ Върховния съветъ за подобрене и увеличение на работната земя, въз основа на годишнитѣ планове за работата на отдѣлието за оземляване, преселване и мери, отдѣлението за комасация и кадастеръ, отдѣлението за пусъещи земи, отдѣлението за държавните имоти, отдѣлъ „Води“ и дирекцията „Гори.“

Ежегодниятъ планъ влиза въ сила следъ одобрението му отъ министра на земедѣлието и държавните имоти, утвърждаването му отъ Министерския съветъ и обнародването му въ „Държавенъ вестникъ.“

Чл. 8. Всички материали, машини, уреди, апарати и др. въ връзка съ мѣроприятия по този законъ, които се доставятъ отъ чужбина и не се произвеждатъ въ страната, се освобождаватъ отъ вносни мита и всички други данъци, такси и берии, включително и таксата по чл. 3 отъ закона за митниците и товарното право.

Чл. 9. За добиване на карьерни материали: камъни, чакълъ, пѣськъ и други, нужни за мѣроприятия по този законъ, отъ държавни, общински и обществени, църковни и други фондови каристри, не се плащатъ държавни берии, наемно право и каквито да сѫ такси, берии и други, независимо отъ това, по какъвъ начинъ и отъ кого се извършва строежътъ и поддържането.

За вадене карьерни материали за направа и поддържане на мѣроприятия по този законъ, отъ отдаденитѣ подъ наемъ държавни, общински и обществени каристри, не се плащатъ държавни берии, наемно право и каквито да сѫ други такси или обезщетения на наемателя.

Ваденето на материалитѣ се допуска само отъ мѣста на карьера, които не сѫ въ вреда на наемателя и се опредѣлятъ по взаимно съгласие, а при несъгласие — отъ Министерството на търговията, промишлеността и труда, съ представителъ на Министерството на земедѣлието и държавните имоти — Дирекция за подобрене и увеличение на работната земя.

Настоящото не се прилага за материали, отъ държавнитѣ, общинскитѣ, общественитѣ, църковнитѣ и други фондови каристри, отдадени понастоящемъ на предприемачъ, до изтичането срока на договоритѣ.

Чл. 10. Всички материали, за които се говори въ членове 8 и 9, както и тѣзи, които се произвеждатъ въ страната и сѫ необходими за строежитѣ и експлоатацията на напоителнитѣ и отводнителни мѣроприятия, се превозватъ по българскитѣ държавни желѣзници съ намаление 25% отъ тарифитѣ.

Чл. 11. Чрезъ трудова повинностъ на засегнатитѣ и заинтересуванитѣ, могатъ да се извършватъ превози и нѣкои работи по строежитѣ, за които не се изискватъ специалисти.

Чл. 12. Всички разходи по този законъ се извършватъ съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Всички книжа и документи за напоителнитѣ и отводнителни мѣроприятия се считатъ като такива на държавните учреждения.

Чл. 13. Бюджетътъ на фонда се приготвя отъ „Върховния съветъ за подобрене и увеличение на работната земя“, по докладъ на директора за подобренито и увеличението на работната земя, утвърждава се отъ министра на земедѣлието и държавните имоти и следъ приемането му отъ Министерския съветъ се одобрява отъ Народното събрание. Фондътъ води отдѣлно счетоводство. Свободнитѣ суми на фонда се внасятъ въ Българската земедѣлска и кооперативна банка.

Чл. 14. Настоящиятъ законъ отменя всички законоположения, които му противоречатъ.

Чл. 15. За прилагането на този законъ ще се изработи специаленъ правилникъ, приетъ отъ „Върховния съветъ за подобрене и увеличение на работната земя“, одобренъ отъ Министерския съветъ и утвърденъ съ царски указъ.“

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Деню Георгиевъ.

Деню Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектътъ за подобрене на земята и борба срещу глада за земя има за целъ да разреши една голяма проблема, която съществува въ нашата страна, а именно да се намѣри достатъчно земя, като си служи съ всички възможности, за да може да се установи опредѣленъ типъ земедѣлско стопанство отъ около 40—50 декара земя.

Освенъ това законопроектътъ има и една друга целъ: да се грижи за подобрене на работната земя. Дали задачитѣ на този законопроектъ ще бждатъ постигнати или не, това ще покаже бъдещето. Азъ поддържамъ изцѣло нитимнитѣ мотиви на законодателя да намѣри нужнитѣ земи, които биха задоволити този глѣдъ за земя. Вземамъ думата, обаче, за да направя известни бележки по законопроекта по една друга линия.

Въ законопроекта е казано, че Дирекцията за земитѣ има два отдѣла: отдѣлъ „Земя“ и отдѣлъ „Води.“ За да бжде поставено такова разпредѣление, азъ мисля, че бишниятъ министъръ на земедѣлието, г-нъ Багряновъ, е изхождалъ отъ следната предпоставка: когато далена площъ земя бжде напоена, тя се удвоява. И отъ тамъ той е изчислявалъ, че косено работната земя ще бжде увеличена съ 8—10 милиона декара. Именно единъ отъ тия свои възгледи той е провелъ въ предлагания намъ законопроектъ. И затова отдѣлението за водитѣ е поставено въ тая дирекция, която има за целъ увеличаването и подобряването на земяната площъ.

Азъ смѣтамъ, че ние трѣбва да внесемъ една корекция по този пунктъ. Мотивитѣ за това сѫ следнитѣ.

Г-да народни представители! Знаемъ, че напояването и отводняването е голямо дѣло, което едва сега е въ своето начало. Въ него сѫ включени голѣмитѣ мѣроприятия, които въ бъдеще ще се строятъ въ нашата страна. Това сѫ баражитѣ на рѣкитѣ Росица, Копринка, Тополица и т. н. и т. н., за които баражи за въ бъдеще ще се предвиждатъ стотици милиони лева.

Освенъ това въ отдѣлението за водитѣ сѫ включени и воднитѣ синдикати. Воднитѣ синдикати сѫ народни организации, създадени по единъ специаленъ законъ, гордостъ за българското законодателство, отъ 1920 г. Допреди две години тѣ бѣха около 69 на брой, а сега сѫ вече къмъ 100. Воднитѣ синдикати вършатъ едно, така да се каже, епохално дѣло, последнитѣ и резултатитѣ на което ще бждатъ оценени отъ иднитѣ поколения.

Миналата година ние гласувахме и специаленъ законъ за отводняване и напояване и учредихме единъ фондъ за тая целъ, като първоначалниятъ капиталъ бѣше полученъ отъ единъ заемъ отъ Българската земедѣлска банка въ разбръ на 250 милиона лева. Целта на този законъ бѣше да могатъ, най-после, воднитѣ синдикати да бждатъ поставени въ положение да вършатъ поставенитѣ имъ задачи съ помощта на държавата. Защото възгледътъ, какво богатъ народъ може да поддържа добри финанси, богатъ народъ може да посрѣща своитѣ задължения, да бжде добъръ платецъ къмъ своята държава, е общоприетъ. И ние, за да бждемъ последователни на този възгледъ, дадохме възможностъ съ тия 250 милиона лева воднитѣ синдикати да стѣпятъ на краката си. Отъ една година вече ние имаме голѣми строежи и грамадни напоителни мѣроприятия по различнитѣ рѣки въ нашата страна, резултатитѣ отъ които, казахъ, ще бждатъ налице следъ нѣколко години. Воднитѣ синдикати и въ бъдеще ще продължатъ своята грамадна дейностъ за пресѣздаване на българското земедѣлско стопанство.

Ползувамъ се отъ случая да напомнимъ и на сегашния г-нъ министъръ на земедѣлието, че той въ своята речъ

като народен представител от бившето Народно събрание, също така, застъпи един възглед, че отделиението за водит трябва да бъде самостоятелно, че отделиението за водит не може да бъде разкрито в Министерството на земеделието и в Министерството на благоустройството. Ако днес ние приемем този законопроект така, както е редактиран, отделиението за водит да остане към Дирекцията за земята, ние ще узаконим едно неестествено положение, едно фактическо разкъсване на отделиението за водит. А вие знаете, че един закон, след като мине, впоследствие много мъчно се отменява. Прието е да се мисли, че, когато се прокарва даден закон, в него се влага много разум и затова за отмянането му са необходими повече усилия. А грешките, които са сторени, докато той бъде отменен, са непоправими.

Ето защо аз съм на мнение в предлагания законопроект да има два отдела, но тия отдели да бъдат отдел „Земя“ и отдел „Кадастръ и комасация, като отделът „Земя“ да обеме отделиението за оземляване, преселване и мери, отделиението за пустеши земи, отделиението за държавни имоти, а отделът „Кадастръ и комасация“ да се комплектува от отделиението „Кадастръ и планове“, от отделиението „Комасация“ и от отделиението за прилагане и поддържане на комасационните планове. А отделиението за водит, което е предвидено в този законопроект, да бъде оставено. И аз казвам, че, може би, в скоро време ще трябва отделиението за водит, когато то бъде обособено вече, когато бъдат обединени двете служби за водит от Министерството на земеделието и от Министерството на благоустройството, да стане една дирекция за водит, която ще има за цел, след като бъде увеличена и подобрена площта на българската работна земя, да проведе големия план за напояване и отводняване. На тая именно бъдеща дирекция за напояване и отводняване ще бъде възложена и задачата да управлява, да насочва, да ръководи и да контролира и водните синдикати, които, както казах, са едно грамадно дѣло и гордост за нашата страна.

Накрая, аз бих желал този законопроект да отиде в комисията и там да се внесат необходимите поправки в духа на тук изложеното от мен.

Председател Никола Логофетов: Които приемат на първо четене законопроекта за подобрене на земята и борба срещу глада за земя, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът ще отиде в комисията.

Минаваме към точка седма от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за задължителното обработване на земята и за подпомагане и поощрение на добрите земеделски стопани.

Моля да се прочетат само мотивите.

Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-на докладчика да ги прочете.

Докладчик Димитър Марчев: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за задължителното обработване на земята и за подпомагане и поощрение на добрите земеделски стопани.

Г-да народни представители! Предприетата от Министерството на земеделието и държавните имоти борба с глада за земя и безработицата в земеделското стопанство нѣма да бъде цѣлостна и желаното подобрене на благосъстоянието на земеделските стопани нѣма да бъде пълно без грижи за създаване на поток към едно по-модерно и правилно стопанисване на земята.

Съгледъ увеличаването на националния доход не би могло също така да се търпи и безпричинното оставяне земята на нѣкои стопани необработени и неоплодотворени.

Предлаганият законопроект цели създаване на все-страни грижи от държавата, чрез съвети и проучвания, земеделските стопани да извършват рационално своите стопански работи така, че тѣ да дават възможните най-големи резултати.

От друга страна, законът цели правилно насочване на стопанитѣ да използват всичките възможности на помощите и поощренията, които държавата дава в това отношение.

Накрая съ този закон държавата поставя дѣлото на земеделеца-стопанин на подобаващата висота, като създава и благородното съревнование между стопанитѣ за избиране на най-добрия земеделец-стопанин в всѣко

населено мѣсто. Благотворното влияние, особено в морално отношение, ще има предвиденият в законопроекта привилегии за най-добрия земеделец-стопанин, с което, безспорно, ще се даде един чувствителен тласък към по-добро качество и повече количество в земеделското производство, чрез една разумна стопанска дейност.

Ето защо, налага се този законопроект да бъде разгледан и приет от Народното събрание, заедно с представените законопроекти за борба с глада за земя и безработицата в земеделското стопанство.

Гр. София, февруарий 1941 г.

Министър на земеделието и държавните имоти:

Д. Кушев

(Ето текстът на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за задължителното обработване на земята и за подпомагане и поощрение на добрите земеделски стопани.

Чл. 1. Целта на този закон е да създаде поток между земеделските стопани към едно по-модерно и правилно обработване на тѣхните стопанства и извършване на стопанските им работи.

Чл. 2. Селско-стопанският комитетъ следи, дали всички земеделски-стопани в селото извършват рационално своите стопански работи, така че тѣ да дават възможните най-големи ползи за тѣх, за семействата им, за общината и за държавата.

Чл. 3. Тамъ, гдето селско-стопанският комитетъ намѣри нерационална стопанска дейност, се притичва на помощ на стопанина съ съвети и упѣтвания какъ да работи или какъ да използва поощренията, които държавата дава, за да си помогне. Ако това не е достатъчно, той уведомява агронома — председател на общинско-стопанския комитетъ, да вземе подъ непосредственитѣ си грижи този стопанинъ.

Чл. 4. Онѣзи земеделски стопани или собственици на обработваеми земи, които оставят земята си необработена и неизползувани, се поканват писмено в най-кратък срокъ да ги обработят. Следъ изтичане на този срокъ, по предложение на селско-стопанския комитетъ, общинската власт отдава подъ наемъ, за срокъ отъ една година, необработените земи, преимуществено на безимотни и маломотни земеделски стопани. Половината отъ получения наемъ се заплаща на собственика на имота, а другата половина се внася в общинската каса и подсилва сръдствата на общината, когато тя трябва да подпомогне обработване на земи, изоставени отъ стопанитѣ им поради извинителни причини: липса на добитък, инвентаръ, заболяване или повикване в войската и пр.

Чл. 5. Този законъ има действие по отношение на всички необработени земи, независимо отъ тѣхната принадлежност (частни, общински, държавни, фондови, църковни, манастирски, кооперативни и др.)

Чл. 6. По правилникъ, изработенъ отъ Министерството на земеделието и държавните имоти и одобренъ отъ Министерския съветъ, всѣка година, в всѣко населено мѣсто, се произвежда конкурсъ за най-добрия стопанинъ.

Чл. 7. Провѣзгласеният най-добъръ земеделски стопанинъ отъ всѣко село се ползува съ следните привилегии:

1) По право влиза: а) като председател на мѣстната земеделско-стопанска задруга; б) като членъ на мѣстния селско-стопански комитетъ.

2) Провѣзгласеният най-добри стопани отъ всички села на общината се събират по покана на кмета всѣки две години и избират помежду си общински съветникъ.

Забележка. В общини, състоящи се отъ едно селище, провѣзгласеният най-добъръ стопанинъ е общински съветникъ, като представител на земеделско-стопанската задруга.

3) Получава удостоверение отъ Министерството на земеделието и държавните имоти, което му дава право да пътува съ 50% намаление по българските държавни желѣзници до всички държавни земеделски стопанства, заводи, депа и устройванитѣ земеделско-стопански изложби.

4) Посещава безплатно курсоветъ, които се уреждатъ при държавните земеделски стопанства.

5) Купува съ 50% намаление отъ държавните стопанства необходимитѣ му за подобрене на стопанството му посадъчни материали, като: семена, овощни дръвчета и др., както и породистъ разплоденъ добитъкъ.

6) Получава безплатно литературата, която издава и разпространява Общиятъ съюзъ на земеделско-стопанскитѣ задруги и земеделски камари ч се предпочита при организиране на екскурзии.

Чл. 8. За приложението на този законъ се изработва правилникъ, въ срокъ отъ 3 месеца отъ влизането въ сила на закона. Правилникътъ се утвърждава отъ министъра на земеделието и държавните имоти.

Чл. 9. Този законъ отменя всички закони, които му противоречатъ.)

Председател Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Екимъ Екимовъ.

Екимъ Екимовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Единъ много интересенъ законопроектъ, по смисъла на неговото заглавие, е поставениятъ на наша преценка и на наше разискване. Ако, обаче, се вгледаме въ текста на този законопроектъ, ние ще видимъ, че не се разрешава въпросътъ за задължителното обработване на земята и за подпомагането на земеделските стопани. Азъ бихъ искалъ, задължителното обработване на земята да бжде изразено въ създаване на интензивни стопанства, предимно въ частните земи у насъ, които досега сж се обработвали по единъ нерационаленъ начинъ. Говоря за частните чифлишки земи у насъ и не говоря, за да внасямъ нѣкаква нотка на разстройство, а говоря, за да изнеса едно разбиране, което е вече доста назрѣло долу въ маситъ и на което отдавна се чака да се даде едно разрешение. Не да дадемъ едно разрешение урбулишки, но да дадемъ едно разрешение съ огледъ здравитъ интереси на нашето национално стопанство.

Ние имаме не много, обаче чувствителни за нашата обработваема площъ частни земеделски стопанства, голѣма частъ отъ които, въ размѣри отъ 1000, 2000, 3000 и повече декари, се стопанисватъ по единъ крайно нерационаленъ начинъ и тѣхното стопанисване буди негодуване, буди ропотъ, буди бунтъ въ душитъ на земеделците-стопани, къмъ които ние постоянно обръщаме нашия погледъ и ги зовеиъ тукъ колкото се може повече къмъ по-интензивна и по-интензивна работа въ духа на времето.

И сега въ тия стопанства — ако могатъ да се нарекатъ тѣ стопанства — се допуска още изполичарската система на стопанисване, която ни напомня десетѣка въ турско време. Ако прецените дохода отъ едно такова стопанство, ще видите, че той не е тѣй незначителенъ, че да накара собственика на земята да престане да се интересува по-нататкъ отъ една рационална обработка. Говоря за изполичарската система. Представете си, че се отдаде дадена площъ на изполица и тя бжде засѣта съ кононтъ, царевича, жито и т. н.; ще се получи добивъ къмъ 800-1000 л. на декаръ. Безъ да вложи абсолютно никакъвъ трудъ, днесъ, въ това време, при тая атмосфера, тѣй нажежена съ социално чувство, собственикъ, който притежава тая земя, ще получи половината отъ прихода ѝ, а земеделецътъ-работникъ, който я е работилъ, ще вземе другата половина, въпрѣки че е положилъ всичкия трудъ, всичките усилия, необходими за обработването ѝ. Това създава негодуване и кара земеделеца-работникъ да гледа съ нависено чело къмъ тия стопанства у насъ.

Азъ смѣтамъ, че този законопроектъ би могълъ въ това направление да даде известно разрешение — нека не дадемъ окончателно разрешение — а то е: да се задължатъ стопанитъ да пристѣпятъ къмъ по-интензивно стопанисване на тия земи. И нѣма защо това да бжде вършено лично, непосредствено отъ тѣхъ. Та не сж ли тия земи отъ по 500-1000-2000 декара най-великолепните обекти у насъ, въ които може да се развие интензивно земеделие, като се застъпятъ всички отрасли, отъ които дребните земеделски стопанства иматъ нужда? Та кое селско стопанство съ 20-30 декара може да развие едно подвѣдно депо на свине, наприимъръ? Не може ли това да направи едно стопанство, което има 1000-2000-3000 декара? Не може ли то да стане подвѣдно депо на крави, на птици, яйца, коне, и най-после да бжде и едно елитно семепроизводително стопанство? По този начинъ ще се направи много по-голѣма услуга на отдѣлните земеделски стопанства, като тѣ ще се снабдяватъ, благодарение на по-голѣмо производство, съ подвѣденъ материалъ, като: свине, овце, говеда, коне, и съ елитни семена, съ расови яйца и т. н. Вие знаете, колко голѣми и много на брой искания има къмъ държавните стопанства въ това направление, които тѣ не могатъ да задоволятъ.

Съ този законопроектъ се цели да се настрѣчатъ много хубави желания, много хубави идеи на отдѣлните малки земеделски стопанства, които обработватъ по 40-50 декара, но които не могатъ да бждатъ сжщевременно и подвѣдни центрове. Много отъ тѣзи стопанства желаятъ да се снабдятъ било съ елитни семена, било съ подвѣдни материали, но не могатъ, защото нѣма откъде. Голѣмитъ частни сто-

панства биха могли, по силата на единъ законъ, да бждатъ заставени, съобразно съ тѣхната площъ и съобразно съ естественитъ стопански условия, които преобладаватъ въ даденъ районъ, да развиятъ разнитъ отрасли и да застъпятъ едно интензивно земеделие. По този начинъ тѣ ще бждатъ много по-полезни и за себе си, и за народното стопанство. Иначе тѣ ще продължаватъ да бждатъ, при днешното състояние на нашето земеделие, единъ трѣнь, който е бодѣлъ, боде и ще боде, още повече, че за много отъ тѣхъ още не се знае докъде сж ограничаванията. Азъ смѣтамъ, че ако уважаемиятъ г-нъ министъръ на земеделието, при наличността на нашата готовност да го подпомогнемъ, се съгласи въ комисията да се спремъ на този въпросъ, ние ще му намѣримъ правилното разрешение.

Ние ще намѣримъ правилно разрешение на този въпросъ и въ другата му страна — за тѣзи хора, които не искатъ да уредятъ стопанствата си по такъвъ начинъ. Щомъ като не искатъ да направятъ това, и сж капиталисти, които предпочитатъ да вложатъ дадена сума, наприимъръ, единъ милионъ лева, въ банката, за да получатъ по 4-5-6% рента годишно, нека дадатъ своята земя на разположение на единъ фондъ частни земи, който фондъ да се ръководи отъ държавата по единъ режимъ съвремененъ и по-социаленъ, а не да продължава сегашната изполичарска система. По този начинъ ние ще заздравимъ и въстановимъ кадрността на тази земя, защото ще привлѣчемъ къмъ нея селянина съ по-голѣма любовъ. Макаръ тя да не е лично негова, обаче режимътъ, условията, при които ние ще го привлѣчемъ къмъ нея, ще го накара да я почувствува повече като своя и съ по-голѣма любовъ, съ по-голѣма грижа да се отнася къмъ нейната обработка. Ако наистина въ това направление направимъ известни измѣнения и предвидимъ известни текстове въ настоящия законопроектъ, ние ще постигнемъ едно разрешение на въпроса за задължителното обработване на земята.

Азъ намирамъ, че много леко е погледнато на втората задача на този законопроектъ — подпомагане и поощрение на добритъ земеделски стопани. И безъ това, при наличността на благоприятни условия, нашиятъ земеделски стопанинъ изпълнява постановленията, които сега се предвиждатъ въ настоящия законопроектъ. Но ако ние не разрешимъ първия въпросъ, ще създадемъ единъ законъ съ хубаво заглавие, съ громки задачи, който, обаче, не ще съдържа хубави постановления. Азъ съмъ убеденъ, че новиятъ г-нъ министъръ на земеделието ѝ колежитъ народни представители, които сж проникнати отъ тия разбирания, ще си дадемъ малко трудъ въ комисията и ще създадемъ единъ законъ действително за задължителното обработване на земята у насъ. (Ржкоплѣскания)

Председател Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Бѣлю Алексиевъ.

Бѣлю Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Предговорившиятъ засегна само една частъ отъ въпроса. Вѣрно е, че въпросътъ за глуда за земя, за изполуването на земитъ, които имаме днесъ, е единъ голѣмъ въпросъ, който обгръща цѣлата система на стопанисването. Земята, както я имаме днесъ — частна собственостъ, раздробена, разкъсана и оставена за отдаване полъ наемъ и изобщо като обектъ на развѣна — безспорно, ще си следва пътя на развѣното стопанство, пътя на частноправните отношения между гражданитъ и т. н. Щомъ това е така, ние каквото щемъ да правимъ, каквито щемъ мѣрки да вземаме, земята ще си остане у-тѣзи, които сж силни и които поддържатъ единъ такъвъ редъ, какъвто го виждаме, а онѣзи, които нѣматъ, отъ день на день ще обедняватъ, отъ день на день ще оставатъ безъ земя, ще се молятъ, ще викатъ, ще правятъ бунтъ и т. н. Това е положението.

Ако искаме да разрешимъ въпроса правилно, ние ще трѣбва да го поставимъ съвсемъ другояче: земята ще трѣбва да мине въ ржцетъ на онѣзи, които я работятъ. На какво основание азъ, който не съмъ земеделецъ, трѣбва да притежавамъ 200-300 декара земя? Защо Х., който не е земеделецъ, ще ходи сега въ Делиормана да купува земитъ на турцитъ? Нѣма да му позволимъ. И вѣрно е, че ако съпоставимъ единъ съ другъ законопроектитъ, които ни сж внесени, ще видимъ действително, че тѣ предлагатъ нѣкакви разрешения на тѣзи въпроси, но не ги разрешаватъ въ тѣхната цѣлостъ. Този законопроектъ трѣбва да го разгледаме въ връзка съ закона за продажбата на полскитъ имоти; тамъ се казва, че държавата ще купува имотитъ отъ тѣзи, които ги продаватъ. Въ закона за балканскитъ пасища, който мина преди малко

на първо четене, е предвидено, че пасищата ще се дават във условна собственост на тѣзи, които ще извършат известни подобрения въ тѣхъ, и следъ седемъ години пасищата, които тѣ ще подобрятъ, ще станатъ тѣхна собственост. Въ сѣция законъ има и друго положение: голѣмѣтѣ обекти се дѣлятъ на парчета. Следъ малко ще стигнемъ 11-та точка отъ дневния редъ, въ която е сложенъ на разглеждане законопроектътъ за каластъръ и комасация, съ който пъкъ ще искаме да събираме разпокъсанѣтѣ земи. А съ другъ законопроектъ ще въвеждаме кооперативна обработка на земята — значи, пакъ ще искаме събиране на дребнитѣ стопанства.

Както виждате, въ тия закони има противоречия. При тия противоречия, които сж самата действителност, какъ ще можемъ да създадемъ хармония за развитието на земеделското стопанство и отъ тамъ да произлѣзе нѣкаква реална полза за самия земеделски стопанинъ? Много естествено е, че това не може да стане.

Но не е само тази причината. Съ този законопроектъ ние търсимъ да опредѣлимъ кой е най-добриятъ стопанинъ и да го насърчимъ. Това е по-скоро интимната целъ на законопроекта — да се намѣри кой е най-добриятъ стопанинъ, за да му дадемъ известни привилегии, да го облѣчемъ съ нѣкакви права, да извършимъ съ него известна парадностъ.

Стопанството не ще парадностъ. Въ стопанството има интересъ. А интересътъ е, който движи. Щомъ има достатъчно условия, стимули за едно стопанство, хората ще влѣзатъ въ него, земята нѣма да остане праздна. Идете въ Кричимъ и намѣрете праздна, неизползувана земя! Праздна земя ще намѣрите въ Самоковския балканъ, въ Кюстендилскитѣ планини горе и пр., но тѣ сж такива, че тамъ не се ражда нищо, и това, което се посѣе, не се рентира.

Следователно, неизползуването на празнитѣ земи се обусловя отъ икономическото развитие на страната, отъ интензивността на самото стопанство. Защото всѣко преминаване къмъ по-слаби почви предполага известна интензивност, влагане на повече трудъ и капитали, които трѣбва да бждатъ заплатени отъ по-високитѣ цени. А ние какво виждаме у насъ?

Нека да се върна на другия въпросъ — за ценитѣ на земеделскитѣ произведения. Създадохме законъ за гражданската мобилизация. Всички земеделски стопани, съгласно плана на Министерството на земедѣлието, получиха червени известия: да сѣете толкова ечемикъ, толкова просо, толкова ръжъ и пр. Въ нѣкои околии, като се събератъ нарядитѣ, излизатъ повече, отколкото самата площ позволява. Но нека да оставимъ това настрана. Получи се нарядъ да сѣятъ. Дохожда време за сѣене, но нѣма семе. Гражданската мобилизация не дава семе, имало други нужди. Да, има други нужди, но тия нужди може да се задоволятъ съ друго, защото сѣитбата не търпи отлагане, трѣбва да се хвърли семето въ земята, за да очакваме жетва.

Това е пакъ едно положение въ връзка съ тая работа. Хората се поставиха въ невъзможностъ да посѣятъ нивитѣ, останали празни земи и не могатъ да се получатъ резултатитѣ, които се очакватъ. И нѣщо друго става. Казава се: „Задължително сѣйте!“, а държавата продава земеделскитѣ произведения безъ да пита никого. Създаваме положение на феодализъмъ въ държавата. Държавата продава производството на производителитѣ, безъ да ги пита. Такъвъ е примѣрътъ съ тютюна, гроздето, житата и пр. Продаватъ вино, продаватъ жита, правимъ договори съ захарни фабрики, отъ 10 години Министерството сключва договори съ фабрикантитѣ, приказватъ, калкулация правятъ, но производителитѣ не питатъ.

При такова положение, смѣтате ли вие, че нашето земедѣлие може да се развие и да създадемъ въ нашето население импулъсъ, за да вложи въ производството капитали, за да го подобри технически, да създадемъ въ земеделскитѣ стопани интересъ да изкаратъ повече? Много естествено — не. Затуй ние виждаме, че въ земедѣлието, което вече преминава на търговска база и взима капиталистична форма, се влагатъ капитали въ интензивни култури: въ десертни грозда, въ зеленчукъ и пр., но въ зърненитѣ производства ги нѣма. И тамъ, действително, вършимъ нѣщо: обявяваме стопанствата за семенопроизводителни, за да дадемъ на тия, които произвеждатъ семена, по 50-60 стотинки или 1 л. премия — плюсъ дребосъка въ малкитѣ стопанства — за да могатъ да изкаратъ нѣщо повече, и тѣхното стопанство да бжде по-добре.

Мисълта ми е, че ние създаваме подумѣрки и си служимъ съ парадностъ. Ще избираме най-добрия стопанинъ, но какъ ще го избираме, кои сж обективнитѣ признаци, по които ще опредѣлимъ кой е най-добриятъ стопанинъ?

Който за мене е най-добриятъ, той за всички не е най-добъръ, или който за васъ е най-добриятъ, за мене не е такъвъ. Нѣмаме мѣрка въ това отношение, за да кажемъ: този е най-добриятъ. Зависи отъ настроенията на хората въ момента.

И защо ви е този най-добъръ стопанинъ? За да му дадемъ право на общински съветникъ. Това не е предвидено въ закона за общинитѣ. Този законопроектъ се явява въ противоречие съ закона за общинитѣ, въ който е предвидено кои хора се избиратъ за общински съветници: по професии, по райони и т. н. Тукъ е казано, че всѣки две години ще се избиратъ най-добритѣ стопани въ района на общината, ако тя се състои отъ две три села. Тѣ избиратъ единъ човѣкъ, който представлява задругата. Задругитѣ съществуватъ по другъ законъ. Задругаритѣ избиратъ свой представител. Тѣ ще избиратъ по своя преценка най-добрия стопанинъ. Но представете си, че най-добриятъ земеделски стопанинъ не е годенъ да върши обществена работа. По натура, по разбирания е такъвъ, че не желае да си губи времето, защото обществената работа има особенъ характеръ. Какъ ще го заставите да отиде въ общинския съветъ?

Има едно противоречие въ закона. Дава се 50% намаляние по желѣзницитѣ, ползуване отъ държавни стопанства, и съ това се изчерва въпросътъ. Вѣрно, предвидено е, тия земи, които не сж обработени, общинското управление да ги даде подъ наемъ. Половината наемъ ще плати на най-добрия стопанинъ, а другата половина ще остане като приходъ на общината. Това е единъ вилъ екзекуция на тия владѣтели на земи, които не ги обработватъ. Зѣрно, предвидени сж уважителни причини за такива стопани, казано е, че могатъ да получатъ отсрочки, но въ сѣщото време е казано, че земитѣ имъ се даватъ подъ наемъ. На тѣзи хора, които иматъ земи и не влагатъ въ тѣхъ капитали, а искатъ само да ги даватъ на други да ги обработватъ и да ги обвързватъ съ полици и не знаемъ какво, не е ли дошло време да имъ вземемъ земитѣ? И асж предшествувалитѣ законъ, съ който се създава фондътъ за земитѣ, предвижда откупуване на земи.

Като свържемъ този законопроектъ съ другия законъ, който предвижда откупуване на земи направо, ще трѣбва да предвидимъ откупуването земята да става на такава цена, че да е почти равносильна на експроприация. Свършена история. Ако интересътъ на нацията е по-голямъ отъ частнитѣ интереси, ние ще жертвуваме интереситѣ на Ивана, Драгана, Петкана и пр., ще вземемъ земята, ще имъ дадемъ обезщетение и ще се свърши работата.

Ако ще трѣбва да се групиратъ земитѣ въ едри обекти, ще ги групираме, безъ да питаме. Това ще стане съ огледъ интереситѣ на общността и интереситѣ на тия, които обработватъ земята. Защото въ миналото имаше законъ за закупуване на земи. Българската земеделска банка купува, но въ сѣщото време се обяви, че и кооперациитѣ ще могатъ да купуватъ. Образоваха се псевдокооперации и тръгнаха заинтересувани хора да купуватъ имоти по Айтоския балканъ, Разградско и Шуменско, кждето се изселватъ турци. Купуваха имоти, за да ги предлагатъ на държавата по другия законъ. Казахъ: „Не можете да ги продавате, ще ги предложите на държавата!“ Фондътъ има 400.000.000 л. 100.000.000 л. взехме за язовира на Росица. 300.000.000 л. останали и нѣма гаранция, че малкото земи, които сж купени по 50—100 л. отъ изселванитѣ се турци, нѣма да бждатъ предложени по 1.000-1.500 л. на държавата отъ тия, които сж ги купили. Азъ нѣма да бжда доволенъ отъ цената и въпросътъ ще отиде въ комисията. Нѣма, обаче, гаранция, че комисията не ще опредѣли висока цена и по този начинъ азъ да взема една печалба отъ 100-200 или 1.000 л. на декаръ да направя заобикаляне на благородната целъ на закона.

Голѣмиятъ въпросъ е: земята за тия, които я работятъ. А за да стане това, земята трѣбва да се вземе отъ държавата и да се даде на тия, които я работятъ, като се плати известно обезщетение на тѣзи, отъ които се изземва.

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Димитъръ Илиевъ.

Димитъръ Илиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Законопроектитѣ, които се поднасятъ на нашето внимание, сж, може би, по-подходящи за друго време, защото надъ всички ни тежатъ събития, които не ни даватъ възможностъ обективно и дълбоко да проучимъ сложениятъ на разрешението селско-стопански проблеми. Но дотолкова, доколкото тия събития ни позволяватъ и ни задължаватъ въ днешното време да се занимаемъ съ тѣхъ, азъ ще се спра съ нѣколко думи само на настоящия законопроектъ.

Като чете човѣкъ въ заглавието на законопроекта „Задължително обработване на земята“ и прочете съдържанието на законопроекта, не намира нито едно постановление, съ което нѣкой да е задълженъ изобщо съ нѣкаква санкция, предвидена въ законопроекта, задължително да обработва земята. Законопроектътъ всъщностъ е законопроектъ за поощряване на добритъ земеделски стопани и затова трѣбваше да носи такова заглавие. Може би съ заглавието на законопроекта се е целѣло да се създаде убеждението, че въ България се разрешава въпросътъ за задължителното обработване на земята, обаче въ законопроекта нѣма нито едно постановление, нито единъ текстъ, отъ който да личи, че единъ собственикъ на земя, или земеделецъ-стопанинъ, подъ страхъ на нѣкаква наказание или нѣкаква санкция, е задълженъ да обработва земята.

Нѣкога сѣ будили недоумение думитъ, че земята трѣбва да принадлежи на ония, които я обработватъ. Но вие видѣхте, че изтекоха много години и напоследѣкъ все повече се засилва тоя повикъ: земята да принадлежи на ония, които я обработватъ. Този принципъ е прокаранъ и въ нашия законъ за трудовитъ земеделски стопанства, обаче не е радикално и рационално проведенъ. Въ насъ съществува, както каза и преждеговорещиятъ, още режимътъ на старата изпоща отъ турско време, който не само че не довежда до нѣкакъвъ реаленъ резултатъ за общото, националното стопанство, но довежда до унижителни и срамни отношения между земеделеца-стопанинъ, работника-земеделецъ и притежателя на земята. И затова сега ние трѣбва да дойдемъ до едно що-годе разрешение на този въпросъ и да туримъ едно начало на задължителното обработване на земята, което не е само въ интереса на частния стопанинъ. Той притежава земята, за да има осигуренъ единъ капиталъ, който не загива въ никое време и при никоя международна криза, той я притежава, за да минава за богатъ човѣкъ. Но и държавата има интересъ тая земя да бѣде обработвана добре, да бѣде обработвана не само за да се каже, че се обработва, а за да дава повече доходъ, необходимъ за държавата и за цѣлото национално стопанство.

И заради туй, когато се говори за задължително обработване на земята, ние имаме за задача, притежателятъ на много земя, който нѣматъ възможностъ сами да я обработватъ, да бѣдатъ задължени да я обработватъ по такъвъ начинъ, че това обработване да ползува и държавата. Ако то ползува само собственика и той задоволява нуждитъ си съ едно нерационално обработване на земята, държавата е длъжна да се намѣси, да му заповѣда да вземе рѣшча мѣрки, щото стопанството да бѣде така подредено, че да стане цвѣтущо, да дава доходъ за нацията и наистина да служи на държавата. Въ противенъ случай, стопанството му трѣбва да бѣде отчуждено.

Въ настоящия законопроектъ се говори, напримеръ, че ако нѣкой не си обработва добре земята, или никакъ не я обработва, държавата, селско-стопанскитъ комитети я отдаватъ подъ наемъ. Споредъ мене, първото, най-важното постановление, което трѣбва да влѣзе въ законопроекта, е следното: стопанинъ, който отдава земята си на изпоща, се смѣта, че сключва единъ недействителенъ договоръ, който, щомъ се открие, се замѣнява съ единъ договоръ за отдаване земята подъ опредѣленъ наемъ. Съ това постановление ние ще спремъ вече изпощата.

Второ: който не обработва земята си въ продължение, да кажемъ, на две години и това бѣде констатирано отъ селско-стопанския комитетъ, земята му отива въ селско-стопанскитъ фондове срещу опредѣлена цена по справедливостъ, по срѣднитъ пазарни цени.

И трето: земитъ на притежателятъ на много земя, които явно не могатъ да обработватъ земята си сами и които не могатъ да създадатъ едно модерно, рационално изпользувано земеделско стопанство, които, значи не могатъ да добиятъ максимумъ доходъ отъ своето стопанство въ продължение на една, две или три години следъ влизането на закона въ сила, се привеждатъ също така къмъ фондовитъ земи на държавата срещу едно справедливо оценение. По този начинъ, безъ да прибѣгваме къмъ конфискация и отчуждаване на земитъ, ние съ едно предупреждение въ закона ще задължимъ всички притежатели на земя, които не могатъ непосредствено сами да я обработватъ, но могатъ чрезъ работници да организиратъ едно голямо рационално обработвано и цвѣтущо стопанство, да я обработватъ по този начинъ. Следъ едно такова предупреждение въ закона, ако притежателятъ на земя въ продължение на три години не прибѣгне къмъ такова рационално обработване на своята земя, ще се дойде до отчуждаването на тая земя въ полза на фонда на малоимотнитъ, който се създава съ тия законопроекти, срещу

една, разбира се, пакъ справедлива оценка, която се прави споредъ срѣднитъ пазарни цени въ момента на отчуждаването.

Да не говоримъ за техниката на законопроекта, г-да народни представители, която също така не е подредена добре. Вие виждате, че се говори за селско-стопански комитети, но никѣде въ законопроекта не се казва, какъ се учредяватъ тия комитети, колко души ги съставляватъ и т. н. Въ всѣки случай това сѣ въпроси, които ще разискваме въ комисията.

Тенденцията, обаче, на законопроекта е, ако той не може напълно да осъществи задължителното обработване на земята — което, споредъ мене, съдържа въ себе си задължението на всѣки, който е притежатель на земя, задължително да я обработва — поне да туримъ едно начало, за да може да се достигне по-късно крайната задача, която си поставя законопроектътъ, именно: земята въ държавата да бѣде обработвана най-рационално, за да даде максимумъ доходъ и въ това отношение да задължимъ, да ангажираме грижитъ и вниманието както на всички земеделски-стопани, работници-земеделци, така и на притежателятъ на земя, щото притежаваната отъ тѣхъ земя да даде максимумъ доходъ, необходимъ за държавата въ днешния и видъ на съществуване.

Това имамъ да кажа по законопроекта.

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Деню Георгиевъ.

Деню Георгиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Ние преди малко разгледахме единъ законопроектъ, който имаше за целъ да задоволи глада за земя. Той е единъ законопроектъ, който иде, така да се каже, да отговори на единъ основенъ възгледъ, че нашиятъ селски стопанинъ е трудолюбивъ и че той чувствава особена нужда да вложи своя трудъ и труда на своето семейство въ единъ опредѣленъ късъ земя, отъ която да изкара своята прехрана и прехраната на своитъ деца, като заедно съ това намѣри най-последъ смисълъ на своя животъ, безъ да се лута тукъ и тамъ и безъ да се улича въ различни други миръвъзрѣния, които съдържатъ често пътя доста илюзии и могатъ да го отвлѣкатъ въ съвсемъ други насоки.

Следъ този законопроектъ, сега ни се предлага единъ другъ законопроектъ, който има за целъ да задължи селския стопанинъ да обработва своето парче земя. Азъ виждамъ, че тукъ има — да не кажа единъ парадоксъ, но наистина има едно противоречие въ възгледитъ, въ инстинктитъ мотиви на вносителя на тия законопроекти.

Ние можемъ да измислимъ всички видове санкции и да ги приложимъ, но санкции се измислятъ и се вписватъ въ законитъ само тогава, когато нѣма резултати, значи, тогава, когато селскиятъ стопанинъ не може да бѣде заставенъ да обработва земята си, и ние заради това ще трѣбва да му измислимъ различни видове санкции, каквито се посочиха, като най-крайната санкция е да му се отеме земята и да се причисли тя къмъ селския поземленъ фондъ.

Азъ мисля, че това е единъ печаленъ фактъ. Ще го нарека печаленъ, защото, отъ една страна, селскиятъ стопанинъ има ядъ за земя, стихийно желание да овладѣе едно парче земя, а, отъ друга страна, имаме земи, които не се обработватъ. За това има обективни причини, които сѣ извънъ възможноститъ на отдѣлнитъ стопани. И ако искаме да премахнемъ този недѣтъ, ние трѣбва да потърсимъ основнитъ причини, защо селскиятъ стопанинъ понастоящемъ не може да обработва своето парче земя.

Азъ мога да ви дамъ конкретни примѣри. Има, напримеръ, стопани съ 60 или даже 80 декара земя, които не могатъ да я обработватъ. Защо? Защото благодарение на стопанската криза отъ 1930 до 1933 г. тѣ изгубиха своя работенъ добитѣкъ, изгубиха всичко, и имъ остана само единъ мъртъвъ капиталъ — земята — но нѣматъ срѣдства, за да завъртятъ колелото, така да се каже. Откъде могатъ да намѣрятъ срѣдства? Тѣ трѣбва да получатъ заемъ отъ Земеделската банка, за да си купятъ работенъ добитѣкъ, да си доставятъ семе, да посѣятъ своитъ ниви, да изкаратъ приходи, да завъртятъ колелото, и работата да продължи. Но тѣ стоятъ на мъртва точка. Кредитъ нѣма никѣде, кредитътъ е задрѣстенъ. Земята стои и не може да се засѣе, защото нѣма работенъ добитѣкъ и инвентаръ. Какво трѣбва да направи такъвъ стопанинъ? Той е принуденъ да даде земята си на изпоща. И понеже отъ изпоща доходитъ сѣ много малки, стопанинътъ трупа нови задължения и дохожда въ края на краищата до положението, че за да изплати своитъ задължения, които е натрупалъ, когато е изгубилъ своя инвентаръ, живѣ и мър-

тъвъ, съ който е обработвал своята земя, трѣбва да продаде цѣлата си земя а отъ тамъ нататѣкъ той става думпечъ-пролетарий въ селото. Затова азъ смѣтамъ, че този законъ, вмѣсто санкции, трѣбва да даде възможност на селскитѣ стопани да обработватъ земята си. Съ санкции нѣма да ги принудимъ къмъ това. Ние можемъ да отнемемъ земята имъ и да ги направимъ още по-озлобени, отчаяни и негодни елементи.

Димитѣръ Марчевъ: Тѣ сѣ привилегии.

Деню Георгиевъ: И привилегии да сѣ, г-нѣ Марчевъ, но тѣ се даватъ само на добритѣ селски стопани. А тѣ сѣ добри, защото иматъ възможност да бждатъ добри — иматъ инвентаръ, иматъ семе. А сега имъ се даватъ и привилегии: 50% намаление за пътуване, разни награди и т. н. и т. н., значи, фактически, освенъ че иматъ възможност да си устроятъ по-щастливъ животъ, ние имъ даваме още и привилегии. А на тѣзи, които сѣ изгубили възможност да си устроятъ човѣшки животъ, мимо тѣхната воля и желание, ние не даваме никакви привилегии. Целта на закона трѣбва да бжде, не да прилагаме санкции спрямо тѣзи хора и да ги оскърбяваме още повече, а съ привилегии да ги накараме да обработватъ земята.

Ето защо въ предлагания законопроектъ трѣбва да има единъ такъвъ пунктъ: следъ като селско-стопанскиятъ комитетъ констатира, че известенъ селски стопанинъ не обработва земята си, да потърси причинитѣ за това — а причинитѣ сѣ тия, които ви изложихъ — и следъ това да бжде задължена Земедѣлската банка да му отпусне необходимия заемъ, да си купи добитѣкъ, да си набави инвентаръ и да може да засѣва своята земя.

Но често се случва, щото нѣкои земедѣлци-стопани иматъ инвентаръ, но пакъ не могатъ да засѣятъ своята земя, защото нѣматъ семе. Напримѣръ, тази година, една голѣма частъ, единъ голѣмъ процентъ отъ земитѣ, които трѣбваше да се сѣятъ съ пролѣтни посѣви — фий, ечемикъ и овесъ — ще останатъ празни, защото нѣма семе. Ако приложимъ закона, то значи и на такива селски стопани, които нѣматъ възможност да си набавятъ семе, да имъ вземемъ имотитѣ и да ги дадемъ на ония, които сѣ по-сѣятелни, иматъ семе и могатъ да засѣятъ. Въ края на краищата ще се облагоденствуватъ отъ тоя законъ по-сѣятелнитѣ и ще трупатъ благосѣстоице за смѣтка на ония, които не могатъ да свържатъ двата края.

И другъ единъ въпросъ. Има земи, г-да народни представители, които не могатъ да се обработватъ, затуй защото постоянно се заливатъ отъ наводнитѣ на нашитѣ рѣки. Напримѣръ, по порѣчието на Тунджа има две-три хиляди декара земя, много ценна земя, която не се обработва, защото, посѣятъ ли я, излизатъ водитѣ, заливатъ земята и отнасятъ госѣитѣ. Отново засѣватъ земята, напримѣръ, съ царевича, но пакъ излѣзатъ водитѣ и я залѣятъ. По този начинъ тия земи оставатъ необработени.

Значи, касае се за единъ цѣлостенъ проблемъ. Трѣбва да се координира всичко, и тамъ кждето земята не се обработва, защото се залива, трѣбва да се прокаратъ отводнителни мѣроприятия и да се създадатъ условия за възможности, щото и тия земи да бждатъ обработвани.

По-нататѣкъ на тия селски стопани, които по нѣмане на срѣдства не обработватъ земята си, трѣбва да имъ се даде възможност да си купятъ инвентаръ, семена и всички необходими срѣдства за провеждане на тѣхната стопанска работа, за да не бждатъ оскърбени единъ день, селско-стопанскиятъ комитетъ да констатира, че били негодници и че спрямо тѣхъ трѣбва да се прилагатъ санкции на закона. Вие знаете, че санкциитѣ никой път не даватъ желанитѣ резултати.

Председателъ Никола Логофетовъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за задължително обработване на земята и за подпомагане и поощрение на добритѣ земедѣлски стопани, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка осма отъ дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за използване на неизползуванитѣ (пустѣщи) земи,

Които приематъ да се прочетатъ само мотивитѣ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема

Моля г-на докладчика да ги прочете.

Докладчикъ Димитѣръ Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за използване на неизползуванитѣ (пустѣщи) земи.

Г-да народни представители! Отъ официалнитѣ статистически данни е известно, че пустѣшитѣ земи, сипен, корита на рѣки и др. заематъ една площъ отъ около 20.264.913 декара, отъ които само пустѣшитѣ земи сѣ около 13 милиона декара, или 13-5% отъ територията на царството. Голѣмата частъ отъ тѣзи пустѣщи земи сѣ държавни, общински и безстопанствени, а само около 106.036 декара сѣ частни и дружествени.

Постоянно увеличаващиятъ се гладъ за земя у насъ, който ежегодно се засилва отъ притока на срѣдно 20.000 безземелни и малоземелни земедѣлски семейства, преговареността на българската земя и скритата безработица въ нашитѣ села, възлизащи на около 1.200.000 души споредъ пресмѣганията на института по земедѣлска икономика при нашия университетъ, налага да се търсятъ нови източници за увеличаване на работната земя и да се създадатъ условия за рационално използване на неизползуванитѣ досега земи.

Съ използването на пустѣшитѣ земи държавата ще постигне две цели: отъ една страна, ще се оползотвори единъ мъртавъ досега капиталъ, а, отъ друга — ще се създаде препитание на хиляди семейства, безработни не по своя вина.

Досега това не е било възможно да се извърши, защото тѣзи пустѣщи земи не сѣ били собственост на стопанствата, притежаващи излишна работна рѣка, и сѣ липсвали достатъчно срѣдства за пресѣждане на крайно необходимитѣ подобрения, безъ които е невъзможно използването на тѣзи земи.

Съ предлагания законопроектъ се отстраняватъ поманитѣ прѣчки и се цели едно организиране и планоно използване на всички пустѣщи земи, които могатъ да се превърнатъ въ годни за земедѣлскитѣ култури площи, за да се увеличи работната земя и съ това да се отговори на съществуващия гладъ за земя.

Освенъ това би било наистина едно непростено разсипничество на националенъ трудъ и капиталъ, ако се остави и въ бждеще 12-5% отъ територията на царството неизползувана, безъ да се направятъ сериозни опити за превръщането ѝ въ работна земя.

Въ законопроекта е предвидено при изготвяне на плановетѣ за използване на пустѣшитѣ земи да взематъ участие всички компетентни, заинтересувани органи и стопани, свързани непосредствено съ нуждитѣ на земедѣлското население, което е гаранция за съобразяването на сѣшитѣ плановете съ нуждитѣ и податнитѣ възможности на мѣстното население. Също така собственикѣтъ на пустѣшитѣ мѣста и пустѣшитѣ мѣста на поземления изработения планъ за подобрене. Въ противенъ случай земитѣ се отнематъ и причисляватъ къмъ поземления фондъ.

Предвижда се безвъзмездно раздаване на общественихъ пустѣщи мѣста и пустѣшитѣ мѣста на поземления фондъ въ условна собственост на желаещитѣ да ги подобратъ частни стопани, обществени учреждения, дружества и на съществуващи или специално образувани за целта кооперации, които следъ провеждане предвиденитѣ подобрения ставатъ собственици. Чрезъ това се дава широка възможност за обществена проява и разумно оползотворяване на излишния трудъ.

Поощренията и облагитѣ, които се даватъ съ предлагания законопроектъ, състоящи се въ безвъзмездни помощи, безлихвени заеми или заемъ съ малѣкъ лихвенъ процентъ, безплатни материали, безплатни проучвания, упътвания и плановете, освобождаване отъ поземленъ данѣкъ и др. сѣ преимущества, създаващи условия за постигане целитѣ на закона. Благодарение на тия условия, пустѣшитѣ земи, чието подобрене е възможно, ще се превърнатъ въ културни площи.

Предлаганиятъ законопроектъ създава също една възможност да се увеличи държавниятъ поземленъ фондъ, който е най-сѣществениятъ източникъ за снабдяване съ земя обезземеленото земедѣлско население, а, отъ друга страна, ще допринесе за косвеното увеличаване на работната земя, чрезъ подобренията, които ще се извършатъ върху пустѣшитѣ земи, вследствие на което ще се увеличи значително доходѣтъ отъ тѣхъ.

Предвиждъ горизложено, нуждата отъ единъ законъ за използване на неизползуванитѣ (пустѣщи) земи е очевидна и тъкмо предлаганиятъ законопроектъ иде да отговори на тая отдална съзнателна нужда.

Гр. София, февруарий 1941 г.

Министѣръ на земедѣлството и държавнитѣ имоти:

Д. Кушевъ

(Ето текстът на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за използване на неизползуваните (пустъещи) земи.

I. Цел.

Чл. 1. Този закон има за цел да организира използването на всички неизползувани достатъчно досега (пустъещи) земи по предварително изработен план, като съдействие за увеличение на работната земя и борба срещу глуда за земя.

Той има за цел, като използва всички средства на съвременната аграрна техника, да повдигне дохода на слабопродуктивните земи и да намали до минимум неизползуваните земи в царството.

Чл. 2. Неизползувани (пустъещи) земи са всички държавни, обществени (училищни, манастирски, черковни и др.) и частни земи, които по начина, по който са използвани досега, са недостатъчно продуктивни.

II. Органи.

Чл. 3. Изпълнението на този закон се възлага на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя, респективно на съдействието за пустъещи земи при Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 4. Органът на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя при прилагането на този закон са:

а) областният земеделско-стопански директор и областният стопански комитет, състоящ се от: областния административен директор или негов представител, областния земеделско-стопански директор, областния горски инспектор, областния агроном за земята, като секретар на комитета, областния инженер за водител, председателя на земеделската камара и околийския стопански комитет за съответната околия;

б) околийският стопански комитет, състоящ се от: околийския управител, околийския агроном, като секретар, директора на съответния клон на Българската земеделска и кооперативна банка, районния инженер по водител, или ако няма такъв — околийския инженер, и председателя на околийската земеделско-стопанска задруга;

в) общинският стопански комитет, състоящ се от: агроном на държавна служба, посочен от околийския агроном, като секретар, кмета на общината и селско-стопански комитет на съответното селище;

г) селско-стопанският комитет, състоящ се от: кмета или негов заместник, като секретар, най-добрият стопанин в селото и главния учител.

Забележка. Докато няма определен най-добър стопанин по специалния закон, такъв се избира в едномесечен срок, по нареждане на околийския агроном, от общото събрание на земеделско-стопанската задруга.

III. Определяне на пустъещите земи и план за тяхното подобрене.

Чл. 5. В едномесечен срок от влизане на този закон в сила, всички частни и юридически лица, които притежават слабопродуктивни имоти, по смисъла на този закон, са длъжни да ги декларират пред секретаря на местния селско-стопански комитет, да покажат местността, в която се намират, границите и приблизителните им размери, как са били използвани, какви доходи са получавани от тях и какви подобрения и измения в тяхното използване трябва да се направят, за да се увеличи доходността им.

Това са длъжни да направят, за да не остане нито едно парче земя, чийто доход може да се подобри, вън от бъдещите грижи на държавата за общото подобрене на земята и за да могат да се възползват от облагите, които този закон ще даде за подобрене на собствените им земи.

Чл. 6. В срок от три месеца от влизането на този закон в сила, селско-стопанският комитет приготвя и изпраща на общинския стопански комитет списък на слабопродуктивните (пустъещи) места в землището, с означение местността, границите, пространството им, как са използвани и какви са били доходите им досега. Тези списъци, събирани и систематизирани за цялата община, се изпращат на околийския агроном.

Чл. 7. Околийският агроном, съдействието на съответния административен или реверен леснич, в срок от 4 месеца от влизане на закона в сила, проучват и докладват на околийския стопански комитет

списъците на земи, изпратени от общинските стопански комитети.

Околийският стопански комитет изработва програмата, по която ще обиколи общините за установяване на общински планове за подобрене на пустъещите земи.

Чл. 8. В срок от девет месеца от влизането на закона в сила, околийският стопански комитет е длъжен по изработената програма, съгласно чл. 7, да посети всяка община, където, в общи заседания с общинските стопански комитети, попълнени с селско-стопанския комитет за всяко селище, да разгледат и установят общинския план за подобрене на пустъещите земи.

Така изработените планове околийският агроном представя в областната стопанска дирекция най-късно в 9-месечен срок.

Чл. 9. В срок от 11 месеца от влизане в сила на закона, областният стопански комитет проучват общинските планове за подобрене на пустъещите земи в съвместно заседание с съответните околийски комитети и изработват областен план за подобрене на пустъещите земи, които до края на предвидения срок изпращат в отделиението за пустъещи земи.

Чл. 10. По-големите, подходящи за подобрене обекти, областният стопански комитет проучва на самото място, чрез комисии, излъчени от неговата среща и попълнени с специалисти от Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя или отвън.

Чл. 11. Отделението за пустъещи земи, въз основа на областните стопански планове, установява ежегодно план за подобрене на пустъещите земи, който докладва в Върховния съвет за подобрене и увеличение на работната земя. Върховният съвет изработва този план, като отдели част от общия годишен план за подобрене и увеличение на работната земя, като необходимите средства предвижда в бюджета на фонда за подобрене и увеличение на работната земя.

Чл. 12. По реда, предвиден в тази глава, ежегодно се разглеждат установените общински планове, като се установява извършеното през годината, какво трябва да се работи през същата година, необходимите мероприятия и средства, и се съставят годишните общински и областни планове, както и общият държавен план за подобрене и увеличение на работната земя, който трябва да бъде извършен всяка година до 15 ноември.

Чл. 13. При съставяне на общинските планове се поканват да присъствуват като пълноправни членове на комитета и собствениците на пустъещи земи, но тяхното отсъствие не спира работата на комитета.

Собствениците на пустъещи земи са длъжни да изпълнят предвидените мероприятия в ежегодните планове.

На собствениците, които се откажат или саботират плана за подобрене на земи, по решение на общинския стопански комитет, земи се отнемат и преминават към държавния поземлен фонд.

Обществените пустъещи места и пустъещите места на поземления фонд се подобряват, като се раздават в условна собственост на желаещите да ги подобрят частни стопани, обществени учреждения, дружества и на съществуващи или специално образувани за целта кооперации.

Чл. 14. Всяко, който е получил земя за подобрене, е длъжен да изпълнява точно общинския план за подобрене на работната площ в населеното място.

Общинско-стопанските комитети проучват всяка година и установяват доколко получили земи са изпълнили предвидените в плана мероприятия.

Чл. 15. Онези, които са получили за подобрене земя, но не са изпълнили предвиденото в плана за първата година, се гонят писмено да се откажат от имотите или да се задължат, че през следващата година ще изпълнят предвиденото за двете години. Ако селско-стопанският комитет установи и през втората година, че стопанинът не е подобрил имота достатъчно, той му го отнема, без заплащане на направените недостатъчни подобрения, като го държи отговорен и за нама на държавните земи.

Чл. 16. Всички, които подобряват напълно дадената им земя съгласно плана или, макар да не са напълно завършили подобренията, в продължение на 7 години редовно са изпълнявали годишните планове за подобрене на земи, стават безвъзмездно собственици на дадените им земи.

За земята те са снабдяват служебно с актове за собственост от нотариусите или съдиите, изпълняващи нотариални дела, без заплащане на каквито и да било мита, бории, такси, герб и др.

Нотариалните актове се издават по писмено съобщение на селско-стопанския комитет, въз основа на решение на същия.

Чл. 17. Големите обекти за подобрене, които не могат да се подобрят чрез разлаване на желаси, се причисляват към държавния поземлен фонд и тяхното подобрене е грижа и отговорност на Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя.

IV. Поощрения и облаги.

Чл. 18. Стопани, кооперации, дружества, общини и др., които са взели въ условна собственост земи за подобрене по общинския план, се ползват съ следните облаги и поощрения:

- 1) безвъзмездни помощи, безлихвени заеми и специални подобрителни заеми съ малък лихвен процент от фонда за подобрене и увеличение на работната земя;
- 2) безплатен посадъчен материал, определен имъ по плана, от всички държавни разсадници и от онзи специални такива, които ще се направят за нуждите по този закон от земеделските камари и общините;
- 3) безплатни или съ намаление семена за затревяване, доставени от Министерството на земеделието и държавните имоти, земеделските камари или общините;
- 4) безплатни проучвания, улътвания и планове въ връзка съ прилагането на планетъ за използване и подобрене на неизползуваните (пустъши) земи от страна на съответните държавни и общински служби;
- 5) освобождаване от кариерно право за всички строителни материали, нужни за подобрене на пустъшата земя;
- 6) освобождаване от такса за водоползуване, въ продължение на 10 години, ако въ подобрието на земята се използва вода, която подлежи на облагане;
- 7) освобождаване от поземлен данък и всички други налози върху земята, която се подобрява, въ продължение на 20 години.

V. Наказателни разпореждания.

Чл. 19. Органите, натоварени съ приложението на този закон, за небрежност и бездействие при изпълнение на своите задължения, се наказват от министъра на земеделието и държавните имоти или упълномощеното от него лице съ глоба до 3.000 л. въ полза на държавното съкровище.

Чл. 20. Който не изпълни въ определения срок законните нареждания, решения и заповеди на органите по прилагането на този закон, се наказва съ глоба до 500 л. от общинските стопански комитети, до 1.000 л. от областния земеделско-стопански директоръ и до 3.000 л. от министъра на земеделието и държавните имоти или упълномощеното от него лице.

За налаганите глоби общинско-стопанските комитети издават постановление, а областните земеделско-стопански директори и министърът на земеделието и държавните имоти — заповеди.

Чл. 21. Който съ сила или съ заплашване затрудни или осуети прилагането на плана за подобрене на пустъшките земи се наказва съ тъмничен затворъ до една година и съ глоба до 5.000 л.

Чл. 22. Заповедите на министъра на земеделието и държавните имоти, на земеделско-стопанския директоръ и постановленията на общинско-стопанските комитети, съ които се налага глоба до 300 л., съ окончателни и не подлежат на никакво обжалване.

Заповедите и постановленията, съ които се налагат глоби надъ 300 л., подлежат на обжалване въ 15-дневен срок от съобщението имъ на заинтересуваните пред съответния околийски съдия.

Чл. 23. Въ тримесечен срок от влизането на този закон въ сила се съ издаботи правилникъ за прилагането му, който се утвърждава съ указъ.

Чл. 24. Този закон отменява всички други закони, които му противоречат.)

Председател Никола Логофетовъ: Които приемат на първо четене законопроекта за използване на неизползуваните (пустъши) земи, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка девета от дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за възстановяване и поддържане производителните сили на работната земя.

Които приемат да се прочетат само мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. Моля г-на докладчика да ги прочете.

Докладчикъ Димитър Марчевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ Законопроекта за възстановяване и поддържане производителните сили на работната земя.

Г-да народни представители! Благоприятните пазарни условия за нашето земеделско производство, както и увеличените нужди за едно сносно изхранване на хората и на домашните животни въ страната ни, налагат, повече от всички друг път, да засилимъ бързо това производство.

Срѣдствата за засилване на земеделското производство у насъ съ добре известни. Тъ сѣ: 1) подобряване обработката на почвата чрезъ замѣняване на дървените орѣдия, съ които доскоро се работеше у насъ, съ модеренъ земеделски инвентаръ; 2) засѣване по-доходни и висококачествени сортове семена, вмѣсто примитивните смѣсици; 3) опазване произведенията отъ земята отъ повредите на болести и неприятели и 4) редовно възстановяване и поддържане производителните сили на работната земя.

Постиженията въ нашето земеделие презъ последните години по отношение подобриения въ обработката на почвата, въ посѣвния материал и въ борбата съ болестите и неприятелите по земеделските произведения ви сѣ тоже известни.

Въ редицата на срѣдства за бързо засилване на земеделското производство у насъ, остава ни да разрешимъ, по единъ цѣлостенъ начинъ още и въпроса за възстановяването и поддържането производителните сили на работната земя у насъ, което е предметъ на внесенния законопроектъ.

Г-да народни представители! Едно отъ най-достъпните срѣдства за увеличение на земеделското производство, което е добре познато на всички земеделци, е торенето на работните земи.

Въвеждането, следъ световната война, въ нашето земеделие на сѣнчогледа — едно растение, което изтощава много силно почвата — и постоянното засилване на тази и на други култури отъ този родъ, изтощи и влоши силно състоянието на работните земи на много мѣста у насъ.

За възстановяване доброто физическо състояние на тези земи и за поддържане тяхното плодородие, имаме нужда отъ големи количества доброкачественъ естественъ торъ, както и отъ изкуствени (химически) торове.

Доброкачественъ оборски торъ може да се произведе само въ нарочно за целта построени, непронускаеми торища, където узрѣва до използването му на нивата. Поради липса на достатъчно торища у насъ, голѣма частъ отъ оборския торъ и отъ други органически отпадъци, съ които може да се тори, се прахосва по най-примитивенъ начинъ, което не бива повече да търпимъ.

Хигиената на страната и нетърпящите отлагане нужди на българското земеделие налагатъ всички органически и други материи, съ които може да се тори, да се събиратъ най-грижливо въ торища и отъ тамъ използватъ за нуждите на българската земя. Всѣко домакинство, което държи добитъкъ, трѣбва да има и торище, въ което да събира отпадъците. Тамъ, където е невъзможно всѣко домакинство да има торище, трѣбва да има общи торища (махленски, селски, на роднини и пр.), въ които да се събиратъ отпадъците.

Цельта на предлагания законъ е да осигури изграждането, въ единъ определенъ срокъ отъ време, на необходимите торища, отъ които има нужда българското земеделие.

Като допълнение на естествения торъ, изкуственият торъ сѣ едно могѣщо срѣдство за бързото повишаване на производството отъ земята.

Поради високата досега цена на изкуственият торове у насъ, тяхното употребление въ нашето земеделие бѣ ограничено и то предимно за по-сѣжителни култури. Осигуреното намаляване въ цената на тези торове дава възможност за тяхното рентабилно употребяване не само при градинските, но и при полските култури.

Цельта на предлагания законъ по отношение на изкуственият торове е да осигури тяхното масово въвеждане въ нашето земеделие.

Изкуственият торове у насъ засега се внасятъ отъ странство, поради което сѣ и сравнително скѣпи. За насърчаване създаването на национална индустрия за производство на изкуствени торове въ законопроекта се предвиждатъ съответните привилегии.

Като се има предвидъ голѣмата целъ за постигане съ предлагания законопроектъ, моля, г-да народни представители, да одобрите, чрезъ надлежно гласуване, предложения законопроектъ за възстановяване и поддържане производителните сили на работната земя.

Го София, февруарий 1941 г.

Министъръ на земеделието и държавните имоти:

Д. Кушевъ“

(Ето текстът на законопроекта:

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за възстановяване и поддържане производителните сили на работната земя.

Глава I.

Цель.

Чл. 1. Настоящият закон има за цел да спомогне поддържането и възвръщането на производителните сили на работната земя чрез пълното използване на всички естествени торове и чрез бързото разпространение употребата на изкуствения такива, както и да позволи създаването на една национална индустрия за евтини изкуствени торове.

Глава II.

Естествен тор.

Чл. 2. Общият тор, както и всички отпадъци материали, с които може да се тори почвата, с национално богатство; като средство за поддържане и увеличение плодородието на българската земя, те могат да бъдат употребени само за тази цел и никой няма право да ги унищожава чрез горене и изхвърляне в реките и блата, разпиряване върху пустещи места или по какъвто и да е друг начин.

Чл. 3. Всеки собственик на естествени торови материали е длъжен да ги пази до тяхното използване за торене по начин, щото те да не намаляват своите качества на тор.

Чл. 4. Естественият тор се пази до употребата му в частни и обществени (махленски и селски) торища.

Чл. 5. Собственици на естествен тор, които нямат частни торища, одобрени от общинско-стопански комитет, са длъжни да предават своите естествени торове в най-близкото обществено торище.

Забележка. Държане на естествен тор вън от обикновено торище е позволено само докато той се набере до една кола (до 500 кгр.).

Чл. 6. Министерството на земеделието и държавните имоти определя с специален правилник какви са признаците от държавата торища при разните стопански и климатически условия планът и материалите им и как да се запазва и обработва торът.

Чл. 7. Три месеца след излизане на този правилник, общинско-стопански комитети попълнени с участковите медицински лекари или фелдшери, са длъжни да съставят план за най-рационалното използване на естествения тор в общината. За тази цел те събират сведения:

а) за количеството на естествения тор в кубически метри, който се добива в общината и може да бъде използван за засилване работната земя;

б) колко от този тор ще бъде запазен в частните торища.

За тази цел общинско-стопанските комитети обикалят частните стопанства и заедно с собствениците им определят кой колко тор ще има да запазва, къде и какво торище ще направи, по силата на този закон.

Селско-стопанските комитети приготвяват списъци за частните стопани, които ще си правят торища, и необходимите им материали, които те ще искат да си доставят чрез облекчения на този закон.

Чл. 8. Общинско-стопанските комитети определят за всяка община колко естествен тор в кубически метри ще остане вън от частните торища и правят план за неговото запазване, като определят местата и големината на махленските и общоселските торища и необходимите им материали за тяхната постройка.

Торът и торищата се измерват в кубически метри. След като се съберат тези сведения, общинско-стопанските комитети изработват 4-годишен общински план, за строежа на частни торища, и 3-годишен общински план, за строежа на махленски и общоселски торища за рационално използване на естествения тор в общината. Тези планове те представят на околийските агрономи най-късно 3 месеца от излизането на правилника.

Чл. 9. Околийските агрономи проучват общинските планове за запазване и използване на естествения тор в общините и ги докладват на околийския стопански съвет и изработват околийска програма за построяване на необходимите торища за рационално запазване и използване на естествения тор в околията. Околийските агрономи представят тези планове в областните стопански дирекции, които от своя страна съставят областни

планове за запазване и използване на естествения торове и необходимите за постройка на торищата материали. Областните планове се представят в Министерството на земеделието и държавните имоти най-късно до 1 август 1941 г., когато се съставя общ годишен държавен план по околии за постройка на необходимите торища за пълно използване на естествения тор в страната. Министерството на земеделието и държавните имоти и общините предвиждат в бюджетите си всяка година необходимите средства за осъществяване на този план.

Чл. 10. За постройка на торища по този закон се дават следните поощрения:

а) строителните материали, като камък, чакъл, пясък, глина и др., се освобождават от карьерно право, акциз и всички бери, такси и др.;

б) необходимите дървени материали се дават от най-близките общински и държавни гори, по представен от общинско-стопанския комитет списък, с 75% намаление;

в) необходимият цимент се доставя общо и по списък от общинско-стопанския комитет, свободен от акциз и каквито и да са такси и бери;

г) прави се 50% намаление на превозните такси по българските държавни железници на всички строителни материали, предназначени за торища, по списък от общинско-стопанския комитет;

д) освобождават се от всякакъв герб и такси всички книги в връзка с строежа на торища;

е) да се под гаранция на държавата 5-годишни безлихвени заеми от Българската земеделска и кооперативна банка до 50% от стойността на торището;

ж) освобождава се всяка стопанин от временна трудова повинност за толкова дни, колкото е ангажиран за постройка на торището си; освобождаването става с бележка от общинско-стопанския комитет. Това освобождаване не може да надмине временната трудова повинност за една година.

Чл. 11. За масово и бързо застрояване на торища Министерството на земеделието и държавните имоти устройва всяка година в подходящ сезон един агитационен строителен месец.

През този месец се пропагандира не само ползата от торенето, начинът на използването и запазването на тора, видовете торища, начинът на постройката им, необходимите материали, начинът на доставката, облекченията, които се дават за тях, но и общите доставки на тия материали. Тези агитации се водят от министерството из цялата страна от областните дирекции отделно за областите, от околийските агрономи специално за околията; общинско-стопанските комитети пропагандират и доставят необходимите строителни материали и дават необходимите модели за торища.

Чл. 12. Всяка година от 1 до 15 октомври околийските агрономи събират сведения чрез общинско-стопанските комитети за построените през годината торища в кубически метри и правят план за доставката на необходимите материали за следната година. Тези сведения се представят в областните земеделско-стопански дирекции, а последните ги представят в Министерството на земеделието и държавните имоти до 31 декември.

Чл. 13. Всеки околийски агроном, който през годината е надвишил годишната програма за постройка на торища, получава награда от Министерството на земеделието и държавните имоти, определена с правилника.

Глава III.

Изкуствени торове.

Чл. 14. Всяка година, за всяко населено място, в което главно занятие е земеделието, Министерството на земеделието и държавните имоти урежда, съобразно правилника, по едно демонстративно торене с изкуствен тор в някое частно, обществено или в някое наето за целта стопанство. Необходимите за това разходи то предвижда ежегодно в бюджета си. Подробностите по изпълнението, пропагандирането и използването на тези демонстративни торови опити се уреждат в специален правилник.

Забележка. Първите демонстративни опити Министерството на земеделието и държавните имоти трябва да уреди през пролетта на 1941 г. с пролетни култури.

Чл. 15. Всяка година, до 1 юли, Министерството на земеделието и държавните имоти събира сведения за приблизителните цени, по които могат да се доставят изкуствени торове през есента. Тези сведения вед-

нага се съобщават на околийските агрономи и на общинско-стопанските комитети, които ги оповестяват между населението най-широко.

Всѣка година, до 1 август, общинско-стопанският комитет представя списъци на стопанитѣ, които желаятъ да си поръчатъ изкуствени торове чрезъ държавна доставка. Тѣзи списъци се изпращатъ на околийските агрономи до 10 август, които отъ своя страна съставятъ общъ списъкъ за околията, който изпращатъ въ съответната областна земеделско-стопанска дирекция. Областниятъ земеделско-стопански дирекции съставятъ общъ списъкъ за областта по околии и го изпраща въ Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 16. Най-късно до 20 август Министерството на земеделието и държавните имоти приготвява сведенията за поръчката на изкуствени торове за цѣлата страна и взема всички мѣрки за бързото имъ доставяне, което своевременно възлага на Българската земеделска и кооперативна банка.

Чл. 17. Разпредѣлението на изкуствениятѣ торове между населението Българската земеделска и кооперативна банка прави чрезъ своитѣ клонове или чрезъ кредитираниятѣ отъ нея кооперации, по наряди, дадени отъ Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 18. За своята разпредѣлителна работа до производителя Българската земеделска и кооперативна банка получава комисиона, опредѣлена въ правилника.

Чл. 19. Изкуствениятѣ торове и амбалажътъ имъ, доставени отъ Българската земеделска и кооперативна банка, се облекчаватъ по следнитѣ начини:

1) премахва се вносното мито на тороветѣ и амбалажа имъ;

2) изкуствениятѣ торове ще се товарятъ на вагона направо отъ шлепа или парахода;

3) химическата анализа се извършва въ лабораториитѣ на митницитѣ. Агрономическитѣ власти си запазватъ правото да извършватъ контрола и анализъ на внесенитѣ въ страната изкуствени торове, безъ да взематъ предвиденитѣ въ „Правилника за контрола на материали и препарати, които намиратъ приложение въ земеделското стопанство“ („Държавен вестник“, брой 197 отъ 1937 г.) такси. Всички манипулации по отварянето на торбитѣ за установяване на съдържанието имъ и вземане проби за анализа, както и самата анализа, се извършва отъ митническитѣ власти безплатно;

4) намалява се таксата на параходния агентъ на 15 л. на тонъ, независимо отъ голѣмината на товара и пристанището;

5) премахватъ се общинскитѣ такси върху изкуствениятѣ торове въ пристанищнитѣ и непристанищни селища;

6) торбитѣ съ изкуствени торове идватъ пломбирани отъ фабриката съ нейна пломба, която е гаранция за автентичността и съдържанието на тора. Премахватъ се такситѣ за пломбиране и пломбирането отъ страна на българскитѣ власти;

7) премахва се обгербоването и заплащането на всички книжа въ връзка съ движението на изкуствениятѣ торове въ страната при и следъ разтоварването имъ отъ шлепа, парахода или вагона, ако се транспортиратъ съ вагонъ, и въ връзка съ превода и продажбата имъ въ страната. Тѣзи книжа сѣ следнитѣ: манифестъ вносна декларация, заявление, актове, контролни свидетелства и преписи, товарителница, фактура и др.;

8) освобождаватъ се отъ гербъ всички брошури, хвърчащи листове, плакати, ценоразписи, упътвания и други книжа, които целятъ пропагандата на правилното торене съ изкуствени торове;

9) навлязото на изкуствениятѣ торове се събира по класа 23;

10) премахва се таксата за капарирание на вагонъ и такситѣ за теглене и маневриране на вагонитѣ, натоварени съ изкуствени торове.

Чл. 20. За насърчение създаването на национална индустрия за изкуствени торове се даватъ следнитѣ привилегии:

а) Министерството на земеделието и държавните имоти отпуска отъ фонда „Трудови земеделски стопанства“ безплатно мѣсто за постройки и дворове;

б) всички машини и съоръжения за тази индустрия се освобождаватъ отъ: вносно мито, акцизъ, общински налогъ и бери, включително и адвалорнитѣ такси и др.;

в) освобождаватъ се отъ данък-сгради всички индустриални постройки, складове и жилища за персонала и работницитѣ.

Чл. 21. Приложението на настоящия законъ се възлага на органитѣ на Министерството на земеделието и държавните имоти.

Чл. 22. На нарушителитѣ по този законъ се съставятъ актове и се глобяватъ отъ 200 до 5.000 л. Глобитѣ до 300 л. сѣ необжалваеми и се събиратъ по реда и начина за събиране прѣжитѣ данъци.

Чл. 23. Три месеца следъ публикуването на настоящия законъ Министерството на земеделието и държавните имоти, като използва всичкитѣ опити и данни, които има досега, издава правилникъ за възстановяване и поддържане силитѣ на Българската земя чрезъ естествени и изкуствени торове.)

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Петъръ Митевъ.

Петъръ Митевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Гласуваха се вече нѣколко закони по Министерството на земеделието. Единъ отъ важнитѣ закони е тоя за възстановяване и поддържане производителнитѣ сили на работната земя.

Две сѣ важнитѣ сръдства за възстановяване и поддържане силитѣ на работната земя: изкуствениятѣ и естествениятѣ торове. Естествениятѣ, или така нареченъ оборски торъ, е едно отъ най-важнитѣ сръдства за възстановяване силитѣ на работната земя. Торища у насъ сега започватъ да се строятъ. Постройката на едно торище струва сръдно: само да се изкопае земята — около 1.000 л.; ако се направи съ фугиранъ камъкъ — 3.000 л.; ако се направи съ бетонъ — отъ 3 до 4.000 л. За да бжде закаранъ естествениятѣ торъ на нивата, за да се натори единъ декаръ, сѣ необходими най-малко два дена, а за да се застели единъ декаръ, за да се разпрѣсне торътъ въ самата нива, трѣбва единъ денъ. Това, разбира се, струва пари. Трудътъ на земеделеца не е безплатенъ, ние трѣбва да го оценимъ въ пари.

Торенето съ изкуственъ торъ едва сега започва у насъ. Тори се главно съ варова силитра и съ амониевъ сулфатъ. Варовата силитра струва 3-95 л. килограмътъ, а амониевиятъ сулфатъ — 3-70 л. У насъ сѣ внесени презъ 1940 г. 1.700 тона изкуственъ торъ. Както знаете, разпрѣскването на изкуствения торъ на нивата не изисква много време. Земята, за да възстанови своитѣ сили, трѣбва да се тори. У насъ изкуствени торове нѣмаме, не се фабрикуватъ. А може да се фабрикуватъ. Имаме пиритни руди. У насъ сѣ внесени изкуствени торове презъ 1940 г. за 6.500.000 л. Ако ги произвеждахме у насъ, щѣхме да ги имаме въ много по-голѣмо количество и евтини, и нѣмаше да изнасяме валута вънъ отъ страната. Когато земята бива наторена, тя дава повече плодъ. За да се запази този плодъ, трѣбва да имаме синъ камъкъ; лозята, ябълки и други плодове трѣбва да ги прѣскаме съ синъ камъкъ. Годишно ние внасяме за около 5½ милиона лева синъ камъкъ, което прави — по 21 л. килограмътъ — 115.000.000 л. Министерството на земеделието, вмѣсто да даваше премии за насърчаване построяването на торища, ако се загрижеше да подпомогне построяването у насъ на една фабрика за производство на сѣрна киселина, отъ която да произведемъ необходимитѣ изкуствени торове, щѣха да се спестятъ на държавата 128 милиона, или кръгло 130 милиона лева, защото, освенъ 115-тѣ милиона лева за синъ камъкъ, даватъ се още 6½ милиона лева за сѣрна киселина и 6½ милиона лева за торове, или всичко 128.000.000 л. Повтарямъ, ако Министерството на земеделието имаше прекрасната идея за възстановяване производителнитѣ сили на нашата земя, то трѣбваше най-напредъ да разреши този проблемъ: построяването на фабрика за сѣрна киселина, за да можемъ по този начинъ да се освободимъ завинаги отъ внасянето на синъ камъкъ и на изкуствени торове за торене на нашата земя.

Председателъ Никола Логофетовъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Бѣлю Алексиевъ.

Бѣлю Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Съ предлагания законопроектъ се цели, както е казано въ самитѣ мотиви, да се осигури въ опредѣленъ срокъ отъ време изграждането на торищата, отъ които има нужда българското земеделие. Ще знаете едно: въ първото окръжно на покойния Михалаки Георгиевъ, като завеждащъ служба въ Министерството на земеделието въ 1899 г., е казано, че първата работа на пѣтувачитѣ учители е да строятъ торища. И действително, отъ освобождението на България, или по-право 2-3 години следъ това, досега два въпроса занимаватъ две специалности: агрономитѣ — да строятъ торища, а медицитѣ — нуждници въ селата. Това е вълнообразното движение на тѣзи две категории специалисти. И въпрѣки туй, въ селата нѣмаме нито торища, нито нуждници. Защо е това?

Трѣбва да търсимъ коя е причината, за да можемъ да разрешимъ въпроса.

Азъ съмъ тамъ, че съ принуда, както искаме да си служимъ сега, резултатъ нѣма да има. Поддържанъ, че особено въ земеделниот принудата може да се прилага ограничено. Оставете всѣки стопанинъ самъ да мисли, да разсъждава и да действа. Никой не е въ състояние да разбере неговата психика въ момента. Никаква власт не е въ състояние да го накара да действа тъй, както тя иска. Селянитъ и тогава, когато сѣ въ строя, пакъ всѣки разсъждава отдѣлно за себе си. Следователно, причината да нѣмаме торища е, отъ една страна, въ културата, въ разбирането, осъзнаването на ползата отъ това и, отъ друга страна — въ рентабилитета. Зашото, г-да народни представители, събирането на торъ въ торищата и неговото пренасяне е трудъ, и този трудъ трѣбва да бѣде заплатенъ отъ самото правителство. Трудътъ който се влага, осъществява производството. По този начинъ имаме следното положение: торътъ си стои неизползуванъ напълно, особено въ онези райони, гдето вложениятъ трудъ не се рентира.

Когато по-рано се говорѣше за възстановяване силитъ на почвата, въпросътъ стоеше така: да се поддържа статиката на почвата — каквото изтеглимъ отъ нея, да го възстановимъ. Днесъ, обаче, науката казва, че съ изкуствени сръдства може да се увеличатъ производителнитъ сили на почвата, да се увеличи продукцията на самитъ растения и оттамъ да се получи по-голямъ доходъ за нашето земеделско стопанство.

Касае се за тороветъ, които трѣбва да се турятъ на почвата, за да се възстановятъ нейнитъ производителни сили. Тѣ сѣ главно две категории, както сѣ раздѣлили и въ законопроекта: естественъ торъ и изкуствени торове. Естествениятъ торъ е оборскиятъ торъ, който има у насъ и за който законопроектътъ предвижда задължително построяване на торища отъ всички земеделски стопани. Въ времето, когато бѣше министъръ на земеделието г-нъ Димитъръ Христовъ, пакъ имаше силна пропагандна за създаване на торища. Държавата даваше премия 2000 л. на торище. И построиха се, действително, торища, но на много мѣста тѣ останаха само построени, на много мѣста населението хвърля въ тѣхъ своята сметъ, а оборскиятъ торъ го изхвърля, както си практикува, по стария начинъ, въ сръдлата на лвора и тамъ се газятъ отъ добитъкъ, отъ птици, и се мокри отъ дждове.

Бесспорно е, че ако се използваше този торъ, ако се наторяваха съ него нивитъ, щѣше да има известенъ плюсъ. Но ще се съгласите, отъ друга страна, че има мѣста, където торища още нѣма, че създаденото не е достатъчно. Нѣма и достатъчно сръдства. Освенъ това обстановката, въ която е поставенъ да работи земеделецътъ-стопанинъ, въ много случаи го отчайва. Той не намира смисълъ въ тия подобрения, които ние му предлагаме, защото търси тѣ да се отразятъ на неговата кесия, да се отразятъ въ подобрение условията на неговия животъ, за да може действително да преживѣе радостни дни. Когато нѣкой е употребилъ всичко, и естественъ торъ, и изкуствени торове, и редосѣядки, и култиваторъ, и всичко мине-замине и нищо не остане въ кесията му, той се отчайва, нѣма какво да го стимулира, за да прави такива жертви за повече съоръжения, повече торища и т. н. Отъ друга страна, естествениятъ торъ е малко, защото добитъкътъ ходи по пасищата, и торътъ се прѣска навсѣкѣде. Само презъ зимата се събира торътъ отъ този добитъкъ, който е затворенъ. Но той не е достатъченъ.

Азъ съмъ тамъ, че съ заставянето да се построятъ торища, а особено тъй както се искатъ — махленски и общински торища — въпросътъ нѣма да се разреши правилно. Торътъ, който се получава отъ всѣко стопанство, трѣбва да си остане въ самото стопанство и да се тури въ нивитъ на стопанина. А дойде ли работата да се събира съ фелдшери и агрономи, които да ходятъ да провѣриватъ, има ли торъ, нѣма ли и къде ще го поставятъ селянитъ, последнитъ, за да избѣгнатъ глобитъ до 300 л., ще изхвърлятъ тора на махленскитъ или общинскитъ торища и ще се явятъ други, които иматъ нужда отъ торъ за култури по-ценни, каквито сѣ градинаритъ, а тѣзи, които нѣмаатъ тази възможностъ и туй съзнание, нѣма да го използватъ и почвитъ имъ ще продължаватъ да обедняватъ.

Смѣтамъ, че въздействието съ сила нѣма да даде резултатъ. Ще трѣбва по косвени пѣтища да насърчаваме, доколкото можемъ, построяването на торища. Най-главното въ случая е осъзнаването на нуждата отъ торене.

Ние ще трѣбва да разрешимъ този въпросъ и въ градоветъ. Тамъ има сметъ. На много мѣста тази сметъ може да бѣде събирана съ огледъ да се образува сметенъ

торъ. Ще бѣде нужно известно почистване, известно подобрене. Може да се даде на предприемачъ или самата община да се заеме съ тази работа и този сметенъ торъ да бѣде използванъ за наторяване. Въ закона не е предвидено нищо за този сметенъ торъ, който се събира. Не е предвидено нищо и за насърчаване на зеленото торене, а би могло да се направи нѣщо. Въмѣсто да имаме общински торища, да имаме общински сметища, където да се събира цѣлата сметъ на града, и да бѣде нагледно така, че да може, съ копане и подобрене, тази сметъ да служи за торене. Да могатъ да се торятъ отъ тамъ поне близкитъ ниви.

Нѣма да се простирамъ по този въпросъ. Само съ изкуственитъ торове не може да се разреши въпросътъ за торенето на почвата. Изкуственитъ торове понѣкога влошаватъ качеството на почвата. Тѣ сѣ специални торове. Има напоследъкъ смѣсени торове: калиеви, фосфорни и азотни. Както казахъ, понѣкога тѣ влошаватъ качеството на почвата. Основниятъ торъ си остава растителниятъ, оборскиятъ, и ние него ще трѣбва да използваме максимално, а съ изкуственитъ торове ще трѣбва да допълваме, тѣ да се употребяватъ съ огледъ на културитъ, които ще плашатъ тѣхната стойностъ.

У насъ изкуственитъ торове сѣ скѣпи. Занимаваме се съ тѣхъ отъ 30 години. Когато бѣше министъръ на земеделието г-нъ Григоръ Василевъ, голѣма сума се даде за изкуствени торове. Отъ Кестинбродската фабрика купиха кости цѣли вагони. Може да се приеме, че въпросътъ отъ техническо гледище е почти проученъ. Но дохожда чисто икономическата страна, въпросътъ за рентабилитета. Скѣпнитъ торове не могатъ да се рентиратъ при обикновенитъ култури, а само при зеленчуцитъ, гроздето и т. н. Голѣма проблема за насъ е, изкуственитъ торове да бѣдатъ поевтини. Не зная дали това ще стане, както препорѣчва предговорившиятъ колега, като се построи у насъ фабрика за сѣрна киселина, защото знаемъ, че българската индустрия всѣкога произвежда по-скѣпо и че тя се развива за смѣтка на обществото. Не знамъ дали по други пѣтища бихме могли да намѣримъ евтини торове, защото само чрезъ евтини торове ние ще въведемъ масово изкуственото наторяване на нашата почва.

Тѣй както правимъ сега — съ премии и насърчения — това е само временно. Когато има премия, нѣкой стопанинъ ще го направи, но идущата година, като нѣма премия, той ще си направи смѣтка и щомъ види, че ще загуби, ще се откаже. Значи, трѣбва да стабилизираме тая работа, тъй както въ Италия Мусолини, когато провеждаше своята *bonifica integrale* и когато водѣше борба за пшеница, между другото казваше, че ценитъ на изкуственитъ торове трѣбва да бѣдатъ строго опредѣлени, че изкуственитъ торове по процентенъ съставъ трѣбва да бѣдатъ строго опредѣлени, и на всѣки, който повисшава цената, му се налага по-голямъ наказание, ако щете, отколкото предвижда нашиятъ законъ за гражданската мобилизация. Само така ние ще можемъ да създадемъ условия, щото нашитъ земеделски производители да иматъ изкуственъ торъ, съ който да си допълватъ оборскиятъ торъ, когато не достига, и да се увеличи производството съ изкуствени торове.

А това налага, въ закона да се предвиди какъ става продажбата на изкуствени торове. Действително въ празничника за приложение на закона за подобрене на земеделското производство сѣ предвидени нѣкой норми, какъ става тая продажба, но азъ съмъ тамъ, че щомъ правимъ законъ за торене, въ него трѣбва да се посочатъ изрично норми и да се каже, напримеръ, че процентътъ на азота въ чилската силитра трѣбва да бѣде 15.5, толкова фосфатъ, толкова калий — всѣки съставъ да бѣде опредѣленъ, и изкуствениятъ торъ да пѣтува съ своето свидетелство за анализъ. Трѣбва да се предвиди, че който направи нѣкаква фалшификация въ състава на изкуствения торъ, както е предвиденъ — защото изкуственитъ торове може да бѣдатъ фалшифицирани — трѣбва да му се наложи наказание, или пъкъ да се прѣтвоти, че на торъ, който отъ атмосфернитъ влияния е изгубилъ частъ отъ съставнитъ вещества, които се намиратъ въ него, намалява се процентна цената. Значи, принципътъ да бѣде: изкуственитъ торове да се продаватъ тъй, както се продава днесъ виното и ракията — на градусъ.

Азъ искамъ да се предвиди въ закона, че изкуственитъ торове се освобождаватъ отъ мита при внасянето имъ по клирингъ. При доставки да се преценяватъ нуждитъ, и тороветъ да бѣдатъ доставяни евтино и постоянно, всѣка година. Изкуственитъ торове, като се доставятъ въ потребнитъ количества, народътъ ще свикне съ тѣхъ и ще ги употребява на практика. По такъвъ начинъ ще се получи оня ефектъ съ изкуственитъ торове, който се очаква отъ

тѣхъ. Иначе ние само ще пилѣемъ пари, ще се намираме на работа и нѣма да се постигне нищо.

Председателъ Никола Логофетовъ: Ще гласувамъ. Който приеми на първо четене законопроекта по възстановяване и поддържане производителнитѣ сили на работната земя, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Да прекратимъ днешното заседание. За утрешното заседание — 19 февруарий, 15 ч., предлагамъ следния дневенъ редъ:

Одобрене на предложенията:

1. За разрешаване износа на около 80 тона стара медъ и др.

2. За одобрение XXIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 8 февруарий 1941 г., протоколъ № 18 — относно спогодбата между Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ и Българската земеделска и кооперативна банка за пренасяне писмовнитѣ пратки на последната.

3. За продължаване срока по временно вносна декларация № 824/955, отъ 1 май 1940 г., на Пловдивската митница.

4. За разрешаване износа на 160 кубически метра дървенъ чамовъ материалъ, както и за продължаване срока по временно вносна декларация № 323/1683, отъ 23 юний 1939 г., на Пловдивската митница.

5. За разрешаване износа на нѣкои стоки.

Второ четене на законопоректитѣ:

6. За постройка сграда за службитѣ на Министерството на търговията, промишлеността и труда.

7. За Института за обществено осигуряване.

Първо четене на законопроектитѣ:

8. За отпускане отъ Главната дирекция на строежитѣ на електрическата централа „Вжча“ безлихвенъ заемъ въ размѣръ на 5.300.000 л.

9. За сключване на заемъ отъ Министерството на войната и Министерството на земеделното и държавнитѣ имоти при Българската земеделска и кооперативна банка, въ размѣръ на 84.250.000 л.

10. За извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Главната дирекция на общественитѣ сгради, пътищата и благоустройството за 1941 бюджетна година въ размѣръ на 90.000.000 л.

11. За Държавното желѣзнопътно училище.

12. За Държавното телеграфопощенско училище.

13. За измѣнение на наредбата-законъ за търговията съ конопено и ленено влакно и за закрила на мѣстното производство на конопа и лена.

14. За измѣнение и допълнение на закона за стоковитѣ борси.

15. За трудовитѣ земеделски стопанства.

16. За кадастъръ и комасация.

17. За прехвърляне на селскитѣ имоти.

Който аркематъ предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 6 м.)

Председателъ: **НИКОЛА ЛОГОФЕТОВЪ**

Секретари: { **АЛЕКСАНДЪРЪ ЗАГОРОВЪ**
АНГЕЛЪ ВЪЛЧЕВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**